

इदं पुस्तकं राजनगरे निर्मलाख्ये मुद्रणालये
मुद्रांकयित्वा प्रसिद्धिनीतं.

(एकद मुञ्च स्वीष्ट करायी छे.)

अर्पण पत्रिका.

स्वर्गवासी मणीलाल ठगनलाल.

आ सन्ना स्यापवामां तेमनो अत्युत्साह अने जैन धर्मनी
उन्नति तथा ज्ञानना अभ्युदयेने सारु अे तीव्रवृत्तंगा तेनु घरा-
वता इता तेने मोटे तेमना स्मरणार्थे आ पुस्तक अर्पण करीएठीए.

ली. श्री जैन तत्त्व विवेचक सन्ना,

तत्त्वाज्यासमहर्निशं हि कुरुते छिन्वा महासंशयान्
या स्याद्यदमतोदयाय यतते धर्मे स्थिता सर्वदा ।
मोहाज्ञानविनाशनाय घटते लब्ध्वा सुखीगौरवम्
सा श्रीतत्त्वत्रिवेचकाख्यसमितिः प्राप्नोतु वृद्धिं परां ॥

ॐ श्री जिनेश्वराय नमः

प्रस्तावना

जेनधर्मनी श्रंदर मान्य आगमोमां श्रंतर्भूत वश पयन्नामांना जे चउश-
रण श्रने आउरपञ्चस्काण नामना वे पयन्ना महावीरस्वामिजगवानना द-
स्तदीक्षित वीरभ्ते रचेला ठे तेमनुं ज्ञायांतर करतां ते ग्रंथ श्रने ग्रंथकार विवे
दुंक इकीकृत आपवी अवश्य ठे.

आ वे पयन्नामां प्रथमतो मंगलविषयप्रयोजनसंबंधरूप अनुबंधचतुष्टय
जाणवुं जोशए चउशरण जे ग्रंथ कर्ताए पहेलुं कयुं तेमां ठ आवश्यक वताव-
चाए करी वस्तुनिर्देशरूप मंगल कयुं तेमज शिष्टाचार पण वताव्यो. आ मं-
गलाचरण आउरपञ्चस्काणमां पण समजी लेवुं. चउशरणमां श्रदिंदंत सिद्ध
साधु श्रने केवलिप्रणीतधर्म ए चारनुं शरण, पूर्वकृतपापनी निंदा श्रने पू-
र्वकृत शुभ कार्यनी अनुमोदना ए त्रण अधिकार क्हा ठे. जगजीरु, मोक्षा-

નિલાપી અને જેણે શુદ્ધ ગુરુ સમીપે સ્થિત થઈને જાણ્યું છે, તથા વિધિ પૂર્વક ગ્રંથ ગ્રાંથિકની તપસ્યા કરી હોય તે આ ગ્રંથ વાંચવાના તથા ગ્રંથના અધિકારી છે.

ગ્રંથકર્તાનું અનંતર પ્રયોજન ગ્રંથ પ્રાણીનું જે અજ્ઞાન દશાથી અસાર-કાળચિનશ્વરસ્તુત્ત્વનું શરણ માની રહ્યા છે તે પરમાર્થજૂત અરિહંતાદિકનું શરણ કરી પોતાના આત્માને હુઃસ્થિતી વચાવે એ રૂપ ઉપકાર કરવો, તેમજ મરણ વલેતે મરણથી ગ્રંથ નહીં પામતાં કેવી રીતે અંતની વલેતે થતાં મરણથી મુક્તિ તે રૂપ ઉપકાર છે. અને શ્રોતાને અનંતર પ્રયોજન શરણ કરવા યોગ્ય, નિંદવા યોગ્ય અને અનુમોદવા યોગ્ય પદાર્થનું જ્ઞાન થવું તે છે. ગ્રંથનું પરંપરાપ્રયોજન તો મોકલ છે. આ ગ્રંથને અને તેમાં કહેલા વિષયને પ્રતિપાદ્યપ્રતિપાદક જાણ સંવેદ છે. ગ્રંથ એ વિષયનો પ્રતિપાદક છે અને વિષય તેનો પ્રતિપાદ્ય છે.

આનરપદ્મસ્નાનનો વિષય તેના નામ થકીજ પ્રંથકારે સૂચવ્યો છે:—મ-
રણની પીનાં કરી આતુર એવા પ્રાણીને કરાવવાને યોગ્ય જે પ્રત્યાઘ્યાન,
અને તેના પ્રેક્ષી કેટલી પ્રકારના મરણના પ્રેક્ષો છે અને તેમાં ઉત્તમ મરણ
કયા પ્રકારનું છે તે વાલજીવને વૌધ શ્રાપ તથા તે કરવા ઉત્સુક શ્રાપ તેવી
રીતે પ્રંથકારમહારાજે ઘણી સારી રીતે વર્ણવ્યું છે.

આ પ્રાપંતરમાં મૂલ માગધી ગાથા તથા તેના પર દરેક શબ્દ ઉપર
તેનો વરોવર સંસ્કૃત પર્યાય આપેલો છે તથા પ્રત્યેક શબ્દનો અર્થ ગોલવો સુગમ
પડે તે માટે અક્ષર માત્રનો ટુંકાણમાં અર્થ તથા ગાથાનો વિસ્તારથી જાવાથી
સમજાવવામાં આવેલો છે.

વીરજ્ઞાનાર્થ મહારાજ મદ્દાવીર સ્વામી જગવાનના હસ્તદીક્ષિત શિ-
ષ્ય હતા. મદ્દાવીર સ્વામી જગવાન સંવત પૂર્વે ૫૪૭ વર્ષે જન્મ્યા અને તેનું આ
ક્ષણજંતુર દેહનો ત્યાગ કરી સંવત પૂર્વે ૪૩૦ વર્ષે સિદ્ધ થયા. માટે તેમના

શિષ્ય વીરજ્ઞાચાર્ય પ્રાપ્તે સંવત પૂર્વે પાંચમા સેંકનાની શરુઆતમાં (સંવત પૂર્વે ૫૧૦ શ્રી ૪૭૦) સુધીમાં થઇ ગયા સંપ્રત્તે છે. તેમના લેખેલા ગ્રંથમાં હાલ મળી શકે એવા ગ્રંથો જ્ઞાપરિહા અને સંધારાપયજ્ઞા છે તે વેરેક માણસને આત્મદિતાંથે અર્ધનિશ મનન કરવા યોગ્ય છે.

આ પુસ્તક ઉપાયતાં પદેલાં દેન્ધવીલ કાઢ્યાં હતાં તેમાં ફક્ત ચતુસરણ તથા આનંદચક્ષણ પયજ્ઞાનું જ્ઞાપાંતર વહાર પામવાની સૂચના હતી પણ સં- સ્થિતજ્ઞાયા અન્નિલાયી જનોના વોધને અર્થે રત્નશેખરસૂરિએ રચેલા ગુણની તરતમતારુપ ચૌદ ગુણસ્થાનનું સ્વરુપ વતાવનાર ગુણસ્થાનક્રમારોહ તથા શ્રીમદ્ગુણમાસ્યાતિસ્યામિએ રચેલ તત્ત્વાર્થસૂત્ર આ પુસ્તકમાં નુમેર્યોં છે.

ગુણસ્થાનક્રમારોહગ્રંથમાં ધૌવગુણસ્થાનનું વારીક સ્વરુપ આપેલું છે. તે અનુક્રમે ચઢતા ગુણો પ્રાપ્ત કરી અંતે જીવ મોક્ષ પવવીને પામે છે. અને ત- ત્વાર્થગ્રંથમાં જૈન તત્ત્વજ્ઞાન (JAINA PHILOSOPHY)નું સઘલું રહસ્ય આવી

જાપ છે. તેમાં ટૂંક સૂત્રમાં મદ્દાન્ તથા ગૂઠ ગ્રંથોનો સમાવેશ કરેલો છે.

રત્નશેખરસૂરિ તે વૃદ્ધગુણીય વજ્રસેનસુરિના શિષ્ય દેમતિલક મુરિના શિષ્ય થાય. તેમનો કરેલો વીજો ગ્રંથ શ્રીપાલચરિત્ર માગધીમાં છે, જે નરથી નપાધ્યાયજી યશોવિજયજી તથા વિનયવિજયજીના શ્રીપાલનો રાસ રચેલો છે. (શ્રીપાલ ચરિત્રપ્રાયે સંવત ૧૪૭૯માં રચેલું છે) તે નરથી અનુમાન થાય છે કે ગુણસ્થાનકમારોહ પળ સંવતના ચૌદમાં સૈકાની શરૂઆતમાં (આગરે ૧૪૭૯)ના અરણ્યામાં રચાયેલો હોવો જોઈએ પણ રત્નશેખરનામના વીજા ગ્રંથમાં ચૌદમાં સૈકાની મધ્યમાં થયેલા છે ને તેમણે અર્ચ દીપિકા, આઠવિધિવૃત્તિ, આચારપ્રદીપત્રાદિ ગ્રંથો રચેલા છે. તેમને કેટલાક જૂલ્યથી ગુણસ્થાનકમારોહના કર્ત્તા માને પણ તેમના ગુરુ મુનિસુંદર સૂરી છે તેમજ તપાગણીય છે અને આ ગ્રંથના કર્ત્તા રત્નશેખરસૂરીના ગુરુતો દેમ તિલકસૂરી છે ને વૃદ્ધગુણીય છે.

તત્કાર્યસૂત્રના કર્ત્તા ઉમાસ્થાતિમહારાજ, મહાગિરિના શિષ્ય વલિસ્સદા-

चार्यना शिष्य ठे. तेमना शिष्यनुं नाम श्यामाचार्य ठे. अने श्यामाचार्यनो स्वर्गयास श्रीमदावीरस्वामीना निर्वाण पवी ३७६ अथवा ३७६ वर्ष पवी थयो, अर्थात् संवत् पूर्वे ७४ अथवा ७४ वर्षे थयो मोटे तेमना गुरु उमास्वामि-महाराज आदरे संवत् पूर्वे बीजा सैकानी आखरमां (संवत् पूर्वे १२५-१०१) सुधीमां अइ गया एम संज्ञे ठे.

तेमले वया मली पांचशो ग्रंथ लखेला ठे. प्रशमरतितत्त्वार्थसूत्र आदि जेमां मुख्य ठे.

आ ग्रंथ कर्त्तान्नी अमुक सालनो आशरो ग्रंथोमां जोइ टांक्यो ठे. तेम वतां पण जो कइ फेरफार होय तो वांचनार सुइ ग्रंथे अमोने पण लखी जणायवा रुपा करवी.

प्रमादघ्नी के मतिदोषघ्नी जे कइ विपरीत के उत्सूत्र लखानुं होय ते सुइजनोए दमा करी सुधारी वांचवुं.

आ प्रंथ गपावी वदार पाफ्यामों केटलाक कारणोंने सीधे होत अने अ-
गुदि थड ठे मोटे सुड पुठ्यांए ते वाचत क्रमा करवी एत्त.

मंचन १०५७ ना भादसा

गुद ३ ने रवेत्त.

}

ली. जैन तत्त्वविवेचक मन्ना.

अमदावाद्.

चनुसरण.

पातुं.	लंटी.	अनुस.	शुद्ध.
१	६	नुसुया	नुसुपा
१	७	दारणनाम	दारणयाव्य
२	१९	ह	इय
३	२२	सुखाणा	सुखानं
४	१	रत्नांशयः	रत्नांशयं
५	१	दितिवि	दितिवनं
७	२	दुष्टल	दुष्टल
८	५	मांधे	मिधे
८	१५	कमदृगाइ	कमदृगाइ
९	१	गज्यधोम	गज्यधियम्
९	४	कथलधोम	कथलधियम्
१०	११	जिभाणमोइसा	जिभाणमोइसम्
१०	२०	ममयसरण	(ममो)अवसरण

पातुं.	लंटी.	अनुस.	शुद्ध.
११	५	चिउस्या	चिउस्या
११	६	चिउत्ता	चिउत्ता
१२	२	पशासिअ	पसाहिअ
१२	४	दारणमईतः	दारणमईतः
१२	५	सरणमईत	सरणमईत
१२	१२	दुवतात्त	दुःखात्तं
१५	७	नास्संदा	नोसंदा
१५	७	पियोअ	पियिअ
१८	२	साहु	साहु
१८	१६	सुअिअ	सुअोअ
२०	१९	मिळित	त्यक्त
२१	९	साहु	साहु
२१	२२	चिउत्ता	चिउत्ता
२२	२५	तणु	तणु
२४	२	कमां	कर्मा

पात्रं.	लीटी.	आमुज.	मुज.
२४	१४	कालाश्वेदि	कालाश्वेदि
२४	२५	कामायनी	कामायनी
२५	२	रिप	रिप
२७	४	विदेजे	विदेजे
२८	१४	कुटाय	कुटाय
२८	२२	कुटाय	कुटाय
२९	१४	कुटाय	कुटाय
३०	२३	महिने	महिने
३१	६	धायनी	धायनी

आनुपपत्तिकाणा.

२	१२ । सत्यपाठ	सिद्ध्याद
५	१७ यथायोगे	यथायोग्यं
५	१८ जहाजोगे	जहाजुगे
७	१२ इन्द्रिययोगे	इन्द्रिययोगे
७	२७ नोकं	संक
८	२ जहं	सुदं

पात्रं.	लीटी.	आमुज.	मुज.
८	१२	कुटाय	कुटाय
८	१४	विदेजे	विदेजे
९	५	रिप	रिप
९	१३	कुटाय	कुटाय
९	१४	कुटाय	कुटाय
११	१७	कुटाय	कुटाय
११	१८	कुटाय	कुटाय
१२	५	कुटाय	कुटाय
१२	१२	कुटाय	कुटाय
१४	७	कुटाय	कुटाय
१५	२	कुटाय	कुटाय
१७	९	कुटाय	कुटाय
१७	१०	कुटाय	कुटाय
१८	२	कुटाय	कुटाय
१९	१	कुटाय	कुटाय
२०	२	कुटाय	कुटाय
२१	११	कुटाय	कुटाय
२२	१८	कुटाय	कुटाय

पातुं.	लीटी.	अमुद्ध.	मुद्ध.
२३	२	मूलगुणे	मूलगुण
२३	११	गार्या	गौर्या
२६	१४	रागेण	रागेण
२६	१४	अक्ययुद्धा	अक्ययुद्धा
२६	१६	किंचिद्वि(पछी)	आचरितं
२६	१६	भणितः(पछी)	दोपः
२७	१८	मदिका	मदिकाः
२८	७	द्वय	द्वय
२८	१५	का	काः
२८	१७	सत्तार	सत्तार
२९	१९	दुर्लभा	दुर्लभो
३०	४	मुलभा	मुलभो
३१	२३	अणायार	अणायार
३२	१	मरणानि	मरणानि
३५	५	सच्चित्तो	सच्चित्तो
३५	१४	परिफर्माः	परिफर्मा
३५	१७	मलित	त्यक्त
३६	६	पूव्य	पुव्य

पातुं.	लीटी.	अमुद्ध.	मुद्ध.
३८	८	धनितं	याहुल्येन
३९	९	आराहणे	आराहणे
४०	३	यचनं	यचन
४०	४	घयणं	घयण
४१	७	मरियद्वं	मरियद्वे
४१	७	शीलत्तणे	शीलत्तणे
४२	४	चिरोपितः	चिरोपित
४२	४	प्रस्फोटयित्वा	प्रस्फोट्य

गुणस्थानक्रमारोह.

श्लोक.	यचिते	यचिते
२१	तच्छुद्धत्वं	तच्छुद्धत्वं
२४	योऽसौ	योऽसौ
३०	च्युति	च्युतिः
३६	प्रेरतं	प्रेरकं
१२६	धर्मास्तिकास्या	धर्मास्तिकायस्या
१२३	मुपागत	मुपागत
१२९		

१२९	विषयुक्ता	विषयका
१३६	व्यावृत्ति	व्यावृत्ति
"	द्वयम्	द्वयम्
"	निपातिनी	निपातिनी
<hr/>		
तत्त्वार्थसूत्रम्.		
अध्याय. सूत्र. अनुसू.	गुञ्ज.	
१ ८ ८	९	
१ ९ ९	८	
१ ११	मतिस्मृति	मतिःस्मृतिः।
२	द्वितीयो	द्वितीयो
२ ११	समनस्काअमन-	समनस्काअमन-
	स्काः	स्काः
२ १४	पापु	पापू
२ २१	रूप	रूपं
२ २१	तेयामर्थः	तेयामर्थः
२ २२	त्रियस्याधः	त्रियस्य
२ २७	अनुधेनिगतिः	अनुधेनिगतिः
२ ३१	द्या	द्या

१ ४२	अतादिगंयदे	अतादिगंयदे
२ ४०	निद्रा	निद्रा
२ ४६	गन्तव्यमूर्च्छन-	गन्तव्यमूर्च्छन-
	मात्रम्	मात्रम्
२ ५३	पदव्यापुः	पदव्यापुः
३ २	नारकाः	नारकाः
३ ८	पुनर्गतिधेनिजो	पुनर्गतिधेनिजो
३ ९	सहस्र	सहस्र
४ १३	सूर्यांगद्रमणो	सूर्यांगद्रमणो
४ २३	(मूय)	(मूय)
४ २७	वाधामहतः	वाधारिष्टामहतः
४ ३३	मधिकम्	मधिकम्
४ ४५	सहस्राणि	सहस्राणि
५ ४३	(मूय)	(मूय)
६ ७	विशेषेयस्त	विशेषेयस्त
६ ७	विशेषः	विशेषः
६ १८	आज्यंयच	आज्यंयच
७ ५	दुग्ध	दुग्ध
७ २४	परिगृहीता	परिगृहीतापरि-
		गृहीता

७ २५ श्यतिक्रमः
७ २७ कंदर्पक्री
७ २९ अपत्य
७ ३१ स्नानानि
७ ३३ पक्षाहाराः
८ ६ श्रुत्यारिश्वाद्
८ १२ संघात
८ १२ चेति
९ ७ स्वतरप

व्यतिक्रम
कंदर्पक्री
अपत्य
स्नानानि
पक्षाहाराः
श्रुत्यारिश्वाद्
संघात
च
स्वास्थ्यतत्त्व

९ १७ भाज्यायुगपदे
९ २४ सायुमनोत्तानाम्
९ ४२ पृथस्यवितकक-
९ ४२ निवृत्तानि
९ ४५ (सूत्र
९ ४७ स्थजनयोग

भाज्यायुगपदे
सायुसमनोत्ता-
नाम्
पृथस्यैकस्ववि-
तक
निवृत्तानि
स्थजनयोग

॥ ठै श्री वीतरागायनमः ॥ <sup>भीरोनाल मीरिया ।
नीन प्रदाय्य ।
भीकानेन, (सकृद्वाना)</sup>

॥ ठै नमो गुरुभ्यः ॥

॥ वीरभद्रकयं चतुसरणपइन्नयं ॥

आ पयन्नानी विधि त्रण आंत्रिल करीने त्रणवानी ठे.

॥ मंगलाचरणम् ॥

प्राण्य श्रीसुवततीर्यराजं, गुरुंश्च योगत्रितयस्य शुद्धया ॥
चतुःशराणामप्रकीर्णकेऽहं, बालावबोधादित्रयं करिष्ये ॥२॥

आ संसारमां प्राणीहुने दुःखथी वचावबाने मोटे संसारना पुज्ज पद्दा-
थी समर्थ होता नथी, परंतु अरिहंतादिक चारनुं शरणज समर्थ होय ठे मोटे

भव्य प्राणीनु गुणना सांजलवा सहित अरिहंतादिक चारनुं स्मरण करी शके
एवा हेतुथी श्री महावीर स्वामि भगवानना खुद शिष्य वीरभद्र मुनि चनुस-
रण पयन्नो करता हवा.

तेमां आ पयन्नो मंगलरूप ठे तोपण तेमां मंगलपणुं शिष्योने बताववा
ग्रंथकार ठ थावदयकरूप मंगलाचरण करे ठे. तेमां प्रथम तो ठए आवश्य-
कनां नाम मात्र कहे ठे.

माधपयोगविरतिः

उत्कीर्त्तनं

गुणवतश्च

मतिपत्तिः ॥

सावज्जजोगविरुद्धं, उक्तिताण गुणवतु अ पम्बित्ती ॥

माधपव्यापारथी निवर्त्तनुं लोगमनुं करेनुं

स्वल्पितस्य निदना

व्रणोचिकित्सा

गुणधारणा चैव ॥ १ ॥

खलियस्स निदणा

वाण, - तिगिन्नु

गुणधारणा चैव ॥ १ ॥

दोषनी

निदा

फोछादिक तीम्रदोषनुं ओसठ पयलाणनुं थारुं निश्चे ॥ १ ॥

प्रावार्थः—रागेद्वयथी यत्ता पाप सहित मन वचन कायाना व्यापारथी

निर्वर्त्तनारूप सामायिक नामનું पदेहुं आवश्यक १. चोवीस तीर्थंकर महाग-
 जानी स्तुति करवारूप चउवीसथ्या नामનું वीजुं आवश्यक २. पंचमहाव्रतने
 पालनार शुद्ध गुरुनी वंदना करवारूप वेदन नामनું वीजुं आवश्यक ३. पंच-
 महाव्रत तथा पांच अशुव्रतरूप मूलगुण अने पिंनविशुद्ध्यादिक तथा दिशा
 विरमणादिक उत्तर गुणोमां लागेला, अतिचारनी निंदा करवारूप पन्निक्कमणा
 नामनું चोयुं आवश्यक ४. पन्निक्कमणा आवश्यके करीने पण शुद्ध नईं थपेला
 तीव्र दोषरूप आववण (इयथकी वण गुमना प्रमुखने अने जावयी वण आ-
 त्माने मलीन करनार तीव्र दूषणने कहीए) शुद्ध करवारूप काउसग्य नामनું पां-
 चमुं आवश्यक ५. साधुने पंचमहाव्रतरूप मूल गुण अने पिंनविशुद्ध्यादिक
 उत्तरगुण तथा आवकने पांच अशुव्रतरूप मूलगुण अने दिशान्तरमणादिक
 उत्तरगुणनुं जे धारण करवुं ते रूप पचस्काण नामनું वहुं आवश्यक ६. आ-
 पूर्वे कल्या प्रमाणे जैन शासनने विषे साधु साची आवक आविकानेने अव-
 श्य करवा योग्य दोषाची ठ आवश्यक निश्चे करी कहेवाय ठ. ॥ ? ॥

પ્રત્યેક શ્રાવણકનું કેન્દ્રક વિશેષે વ્યાખ્યાન કરવા માટે કહે છે. તેમાં પહેલા સામાયિક શ્રાવણકથી ચારિત્રની વિશુદ્ધિ થાય તે વર્તાવે છે. જો શાચાર શુદ્ધિને માટે પન્નિકમણું છે તો સામાયકાદિ શ્રાવણકોથી કયા કયા શાચારની શુદ્ધિ થાય છે તે તેંડનું સ્વરૂપ શું (અથવા શા થકી થાય) તે કહે છે.

ચારિત્રસ્ય ચિયુદ્ધિઃ ક્રિયતે સામાયિકેન કિલ રૂઢિવા
ચારિત્રસ્ય વિસેહી, કીરદ સામાદણ કિલ દ્રહ્યં ॥
ચારિત્રની વિશુદ્ધિ કરાય છે સામાયિકે કરી નિશ્ચે આશાસનમાં ॥
સાવજોયર - જોગાણ, વર્જના - સેવનતઃ ॥ ૨ ॥
સાવજોયર-જોગાણ, વજ્રાણા-સેવણતણુ ॥ ૨ ॥

સાવધ અને નિરવચ યોગેના વર્જવા અને સેવવાથી ॥ ૨ ॥

બ્રાવાર્યઃ-વીજા વર્દનોમાં સામાયિક એહું નામ પણ નથી તેથી બ્રા જિનસાસનમાં જે રાગદેવથી થતા મન વચન કાયાના વ્યાપારરૂપ પાપ વ્યા-

પારોને તજવાથી અને સમ્યક્ત્વ આપદયકાદિક નિરવય વ્યાપારોને સેવવાથી
ધતા સામાયિકે કરી વેદવિરતિ અને સર્વવિરતિરૂપ ચારિત્રની વિશુદ્ધિ નિશ્ચે
કરીને ધાય છે. ॥ ૨ ॥

હવે ચતુર્વિસથા નામના વીજા શ્રાવદયકથી જ્ઞાની શુદ્ધિ શાય છે તેનું
સ્વરૂપ કહે છે.

દર્શનાચાર - વિશુદ્ધિઃ ચતુર્વિદ્યાત્યાત્મસ્ત્વેન ક્રિયતે ચ ॥

દંસણપાર-વિસોદ્ધી, ચતુર્વીસાયજ્ઞણ કિચ્છડ્ ય ॥

દર્શનાચારની વિશુદ્ધિ ચોવીસ તીર્થકરોની સ્તુતિ(ઓગસ્મ) વટે કરીય ॥

અત્યદ્વુત - ગુણકીર્તન - રૂપેણ જિનવરેદાણાં ॥ ૩ ॥

અચપ્પુઅ-ગુણકિત્તણ,-રૂવેણાં જિણવરેદાણાં ॥ ૩ ॥

અતિ અદ્વુત ગુણના કહેવા રૂપે જિનેશ્વરમગવાનના ॥ ૩ ॥

જ્ઞાનાર્થઃ-જિનેશ્વર પ્રગવાનના, લોકમાં ઉદ્યોત કરવા શ્રાદિક અતિ
આશ્ચર્યકારિ ગુણોની સ્તવના કરવારૂપ, વર્તમાન ચોવીજીના ચોવિસે તીર્થકર

પ્રત્યેક આવશ્યકનું કંઈક વિશેષે વ્યાખ્યાન કરવા માટે કહે છે. તેમાં પહેલા સામાયિક આવશ્યકથી ચારિત્રની વિશુદ્ધિ થાય તે વતાવે છે. જો આચાર શુદ્ધિને માટે પન્નિકમણું છે તો સામાયિકાદિ આવશ્યકોથી કયા કયા આચારની શુદ્ધિ થાય છે ને તેનું સ્વરૂપ શું (અથવા શા થકી થાય) તે કહે છે.

ચારિત્રસ્ય વિશુદ્ધિઃ ક્રિયતે સામાયિકેન કિલ રૂઢિવા
ચારિત્રસ્ય વિસેહી, કીરદ્ સામાદ્દણ કિલ દ્વહયં ॥
ચારિત્રની વિશુદ્ધિ કરાય છે સામાયિકે કરી નિશ્ચે આશાસનમાં ॥
માવધેતર - યોગનાં વર્જના - સેવનતઃ ॥ ૨ ॥
સાવજ્ઞાયર-જોગાણ, વજ્ઞાણા-સેવણત્તણ ॥ ૨ ॥

માવધ અને નિરવધ યોગોના વર્જવા અને સેવવાથી ॥ ૨ ॥

આવાર્થઃ-ત્રીજા દર્શનોમાં સામાયિક એહું નામ પણ નથી તેથી આ જિનસાસનમાં જે રાગદ્વેષથી થતા મન વચન કાયાના વ્યાપારરૂપ પાપ વ્યા-

मा आवश्यकथी प्राय ते वतावे छे.

स्वयिनस्य च तेषां पुनः विधिना यत् निन्दनादि मन्त्रिकपणं ॥

खलित्रप्रस य तेसिं पुणो, विहिणा जं निंदणाड पन्निक्कमाणं॥

अतिचारादिनी ज्ञानादिआचारेनी बन्नी विधिबडे जे निन्दादि ते पढिक्रमणुं ॥
तेन मन्त्रिकपणेन नेपामपि च क्रियते धुद्धिः ॥ ८ ॥

तेण पन्निक्कमाणेणं, तेसिं पि य कीरण सोढी ॥ ५ ॥

ते पढिक्रमणाए करी ज्ञानादिआचारेनी बन्नी कराय छे धुद्धि ॥ ८ ॥

ज्ञावार्थः—ज्ञानादिकनी आशातनाए करी तथा विनय नर्दी साचववाए करी तथा श्रद्धान नर्दी करवाए करी तथा विपरीतप्ररुपणादिके करी जे ज्ञानादिक गुणोभां (आदि शब्दथी दर्शन चारित्र्यादिभां) अतिक्रम व्यतिक्रम अतिचार अनाचाररूप दूषण दागुं होय तेनी पोताना आत्माथी खास निंदा करवी (अरे ! में खोदुं कयुं ए प्रकारनो मनमां पथाचाप करवो) आदि शब्दथी (गुरुना समक्षमां पश्चात्ताप सहित ते दूषणोना कदेवारूप) गद्दा पण लेवी, ते

मंदाराजनी स्तुति ए करीने आवे प्रकारना दर्शनाचारनी शुद्धि आय ठे. ॥ ३ ॥

द्वे वंदन नामना त्रीजा आवश्यकथी क्रया गुणेनी शुद्धि आय तेवतावे ठे.

ज्ञानादिकास्तु गुणा तत्संपन्न - प्रतिपत्तिकरणात् ॥

नाणाश्चिद्राजगुणा, तत्संपन्न-पन्वित्तिकरणान् ॥

ज्ञानादिक तो (जे) गुणो तेओए सहितने वंदना करवाथी ॥
वंदनकेन विधिना क्रियते शुद्धिस्तु तेषां तु ॥ ४ ॥

वंदणपणं

विहिणा, कीरइ सोहीज तेसिं तु ॥ ४ ॥

वंदना नामना आवश्यके विधिसहित एवा कराय शुद्धिवली तेओनी ॥ ४ ॥
भावार्थ:- ज्ञानादिक गुणोए करी सहित गुरु महाराजने विधिपूर्वक वं-
चना करवारूप त्रीजा वंदन नामना आवश्यके करी ज्ञानादिक जे आत्माना
स्वाभाविक गुणो तेउनी शुद्धि आय ठे. ॥ ४ ॥

पूर्वे कहेला ज्ञानादिक गुणोमां लागेला अतिचारादिकनी शुद्धि वे गाथा-
ए करीने प्रतिक्रमण नामना चोथा आवश्यकथी तथा काउसग नामना पांच-

मा आवश्यकथी शाय ते वतले वे.

स्वस्तितस्य च तेषां पुनः निधिया यत् निन्दनादि मीनक्रमणं ॥

खलित्रस्स य तेसिं पुणो, विहिणा जं निंदणाइ पम्किमाणां॥

अतिचारसदिनी ज्ञानादिआचारीनी बली सिधिवदे ते निन्दादि ते पदिकम्पुं ॥

तेन पतिक्रमणेन तेषामपि च क्रियते धुदिः ॥ ५ ॥

तेण पम्किमणोणं, तेसिं पि य कीए सोही ॥ ५ ॥

ते पादेकम्पणए करी ज्ञानादिआचारीनी बली कराय छे धुदि ॥ ५ ॥

ज्ञावार्थः—ज्ञानादिकनी आशातनाए करी तथा विनय नदीं साचववाए

करी तथा अखन नदीं करवाए करी तथा विपरीतप्ररुपणादिके करी जे

ज्ञानादिक गुणोमां (आदि शब्दथी दर्शन चारित्र्यादिमां) अतिक्रम व्यतिक्रम

अतिचार अनाचाररूप दूषण लाग्युं होय तेनी पोताना आत्माथी खास निंदा

करवी (अरे ! में खोदुं कयुं ए प्रकारनो मनमां पश्चात्ताप करयो) आदि शब्दथी

(गुरुना समक्षमां पश्चात्ताप सहित ते दूषणोना कहेवारूप) गर्दा पण लेवी, ते

मदाराजनी स्तुति ए करीनि थांठे प्रकारना दर्शनाचारनी शुद्धि थाय ठे. ॥ ३ ॥

इये वंदन नामना श्रीजा थावदयकत्री कया गुणोनी शुद्धि थाय तेवतावेठे.

ज्ञानादिकानुगुणा नमःपञ्च - मतिपनिकरणात् ॥

नाणाद्विभानुगुणा, तत्संपन्न-पद्मवित्तिकरणात् ॥

ज्ञानादिक तो (त्रे) गुणो नेओए मरितने वंदना करवाथी ॥

वंदनकेन विधिना क्रियते गुद्धिस्तु तेषां तु ॥ ४ ॥

वंदनापणां विधिणा, कीरु सोहीन तेसिं तु ॥ ४ ॥

वंदना नामना भावदयके विधिमाहित एवा कराय गुद्धिवळी तेओनी ॥ ४ ॥

भावार्थः-ज्ञानादिक गुणोए करी सहित गुरु महाराजने विधिपूर्वक वं-
दना करवारुष श्रीजा वंदन नामना थावदयके करी ज्ञानादिक जे आत्माना
स्यान्नादिक गुणो तेनुनी शुद्धि थाय ठे. ॥ ४ ॥

पूर्वे कहेला ज्ञानादिक गुणोमां लागेला अतिचारादिकनी शुद्धि वे गाथा-
ए करीने प्रतिकमल नामना चोथा थावदयकत्री तथा कान्तसग नामना पांच-

मा आग्रह्यकथी आग्र ते चताने वे.

स्वकित्तस्य च तेषां पुनः विविता यत् निन्दनादि मन्त्रिक्यनं ॥

खल्विअप्रस्स य तेसिं पुणो, विहिणा जं निंदणाड पम्किमां ॥

अतिचारादिनी ज्ञानादिआचारोनी चली विविदे ते निन्दानि ते परिक्रम्युं ॥

तेन मन्त्रिक्यनेन तेषामपि च क्रियते शुद्धिः ॥ ५ ॥

तेण पम्किमणेणं, तेसिं पिय कीरण सोदी ॥ ५ ॥

ते परिक्रमणाए करी ज्ञानादिआचारोनी चली कसाय ते शुद्धि ॥ ५ ॥

सावार्थः—ज्ञानादिकनी आशातनाए करी तथा विनय नदीं साचवयाए

करी तथा अज्ञान नदीं करवाए करी तथा विपरीतप्ररुपणादिके करी जे

ज्ञानादिक गुणोमां (आदि शब्दकथी वर्धन चारित्रादिमां) अतिक्रम व्यतिक्रम

अतिचार अनाचाररूप दूषण लाग्युं होय तेनी पोताना आत्माथी ग्यास निंदा

करवी (अरे ! में खोदुं कसुं ए प्रकारनो मनमां पथाचाप करवो) आदि शब्दकथी

(गुरुना समकमां पथाताप सहित ते दूषणोना कहेवारूप) गर्दा पल लेवी, ते

નિંદાગદાંત્ય જે પ્રતિક્રમણ નામનું ચોણું આયદ્યક તેણે કરીને જે જ્ઞાનાધિકગુણો અતિચારાદિકે કરી મલીન અણ્ના હોય તે શુદ્ધ થાય છે. આ લેલું ઉપરથી જે માણસ દૂરળનો સર્વથા ત્યાગ ન કરી શકે તેણે પણ નિંદના ગર્હણા કરવા મોટે અયદ્ય પન્નિકમણું કરવું જોઈએ. ૫મ સિંહ આય છે. ॥ ૫ ॥

ચરણાતિમાદિકાનાં

યથાક્રમે ઋષિચિકિત્સાશ્રમેણ ॥

ચરણાદ્યાદ્યાર્ણાં,

જહક્રમે વાણતિગિન્નરુવેણાં ॥

માદ જે ચારિયાદિના અતિચારો તેની

મતિક્રમણાડગુદાનો

અનુક્રમે ગુમદાના ઓસદ સરસા ॥

શુદ્ધિ સ્થા કાયોત્તમર્ગેણ ॥ ૬ ॥

પન્નિકમણાસુવાર્ણાં,

સોદ્ધી તદ્દ કાન્તસ્સર્ગેણાં ॥ ૬ ॥

પ્રતિક્રમણ આવડ્યકે શુદ્ધ નહીં પવેચ્છની શુદ્ધિ

તેમજ

કાન્તમણે કરી ॥ ૬ ॥

જ્ઞાનાર્થ:-જેમ ગુમદુ થાણું હોય ને સામાન્ય હોય ને મટે તો વિશેષ

ઉપય કરવાની જરૂર પડે તેમ પ્રતિક્રમણ નામના ચોથા આયદ્યકે કરીને પણ શુદ્ધ નહીં થાણા એવા ચારિયાદિના અતિચારાદિની શુદ્ધિ અનુક્રમે આ-

वेला पाचमा काजसग नामना आवन्यकत्री थाय ठे. ॥ ६ ॥

दर्शनाचार ज्ञानाचार तथा चारित्राचाररूप त्रण आचारनी शुद्धि अनु-
क्रमे कल्याणपवी, दवे एकज गाथाए करी तपआचारनी शुद्धि पञ्चस्काण नामना
ठग आवन्यके तथा वीर्याचारनी सर्व आवन्यके शुद्धि थाय ते वतावे ठे.

गुण भारणरूपेण

मत्पारुषानेन

तपोऽनिचारस्य ॥

गुणधारणरूपेण,

पञ्चस्काणेण

तवद्व्यप्रारस्स ॥

गुणना धारण करवा रूप

पञ्चस्काणे करी

तपना अतिचारनी ॥

वीर्याचारस्य

पुनः

मर्दरपि

क्रियते

शुद्धिः ॥ ७ ॥

विरिञ्चापारस्स पुणो, सवेहिवि कीरण सोही ॥ ७ ॥

वीर्याचारनी

वन्धी

सर्व आवन्यके

कराय छे

शुद्धि ॥ ७ ॥

भावार्थः—आश्रवने रोकवात्री तृष्णानो नाश थायठे, तृष्णाना नाशत्री अपूर्व
शांत गुण प्रगट्ठ थाय ठे, शांत गुणत्री चारित्रनी निर्मलता थायठे, चारित्रनी
निर्मलताशी धातिकर्मनो दाय करी केवलज्ञान पामेठे अने पवी प्रवोपग्राही चार

अगति. . . . . करवा. . . . . शुद्धि. . . . . घाय. . . . . जोइए. . . . . मन. . . . . नथी. . . . . पूर्वक. . . . .
 करवा. . . . . शुद्धि. . . . . घाय. . . . . जोइए. . . . . मन. . . . . नथी. . . . . पूर्वक. . . . .
 करवा. . . . . शुद्धि. . . . . घाय. . . . . जोइए. . . . . मन. . . . . नथी. . . . . पूर्वक. . . . .
 करवा. . . . . शुद्धि. . . . . घाय. . . . . जोइए. . . . . मन. . . . . नथी. . . . . पूर्वक. . . . .
 करवा. . . . . शुद्धि. . . . . घाय. . . . . जोइए. . . . . मन. . . . . नथी. . . . . पूर्वक. . . . .
 करवा. . . . . शुद्धि. . . . . घाय. . . . . जोइए. . . . . मन. . . . . नथी. . . . . पूर्वक. . . . .
 करवा. . . . . शुद्धि. . . . . घाय. . . . . जोइए. . . . . मन. . . . . नथी. . . . . पूर्वक. . . . .
 करवा. . . . . शुद्धि. . . . . घाय. . . . . जोइए. . . . . मन. . . . . नथी. . . . . पूर्वक. . . . .
 करवा. . . . . शुद्धि. . . . . घाय. . . . . जोइए. . . . . मन. . . . . नथी. . . . . पूर्वक. . . . .
 करवा. . . . . शुद्धि. . . . . घाय. . . . . जोइए. . . . . मन. . . . . नथी. . . . . पूर्वक. . . . .

हवे जे सूचवाथी सर्व तीर्थक्षेत्रो स्तुति ग्रंथ के एहवुं चन्द्र स्वप्न-
 नुं कथन करवारूप मंगल कहे ठे.

गगन हवन निर अभिषेक दाम गति दिनकरं धनं कुंभं ॥
 गय वसह सीह अग्निसेअ, दाम ससि दिणयरं ऊयं कुंभं ॥
 राभी बद्ध निर नस्तीनो अभिषेक मामा चंद मयं धन कज्ज ॥

પપ્પતરઃ મગાર વિમાનં મયનં રત્નોષ્ઠાં શિશિન્ન ॥ ૮ ॥
 પન્નમસર સાગર વિમાણ, જવગા રયાણુઘય સિંહિ ચ ॥ ૯ ॥
 પપ્પમતેસર ક્ષીરગમુદ્ર વિમાન મયન રત્નનો ઇગ્લો અગ્નિ ॥ ૮ ॥

જાવાર્થઃ—જ્યારે તીર્થંકર મહારાજ તેમની માતાની કુક્કીને વિષે હત્પ-
 ધ્વ શ્રાય ત્યારે તે સર્વ તીર્થંકરની માતાનું દ્વાથી, વલ્લવ, સિંહ, લક્ષ્મી દેવીનો
 અન્નિયેક, ફૂલની માલા, ચંદ્ર, સૂર્ય, ધ્વજ, રૂપાનો કલશ, પદ્મ સરોવર, ક્ષીર
 સમુદ્ર, વિમાન અથવા જવન (જવનપતિનું રહેવાનું સ્થાન), રત્નનો ઇગ્લો, અને
 ધુમાળારહિત અગ્નિ, એ રીતે ચતુર સ્વપ્ન દેશે છે. જે તીર્થંકર ઊર્ધ્વ લોકમાંથી
 શ્રાવીને અવતરે તેમની માતાનું વિમાન અને અયો લોકથી શ્રાવીને અવતરે
 તેમની માતાનું જવન દેશે તેથી સ્વપ્ન ચતુરજ સમજવાં. ॥ ૯ ॥

નર્જીક નપગારી દ્વાયાથી મહાવીરસ્વામિજગવાનની સ્તવના કરવારૂ-
 વ મંગલ કરી ચતુસરણ નામનો પયગ્નો કહેવાની પ્રતિજ્ઞા કરે છે.

અવધાન કરી મોઢા પામે છે. જ્ઞાની રીતના અનુક્રમે રહેલાને ધારણ
કરવાને જોઈએ. ગ્રામ નામના ઉઘા શ્રાવણ દેવે કરી તપમાં લાગેલા અતિચારાદિની
શુદ્ધિ કરવાને ઉઘા પ્રતિ દિવસે આશ્રવ વંચ કરવાથી તૃપ્તાનો ઉદ વતાવ્યો તેથી સમજવું
જોઈએ કે પંદરાં વ્રતાદિક લક્ષને આશ્રવ વંચ કર્યા પછી તૃપ્તાનો ઉદ થઈ
મન શુદ્ધ થાય છે પણ તૃપ્તા ઉદ કરીને આશ્રવ રોક્યા એમ એકાંતે કહેતા
નથી આ ઉપરથી મન શુદ્ધ કરવાને માટે પંદરાં રૂપથી પણ અવધાન નિધિ-
પૂરક વ્રત-અન્નિમ્લેષાદિ કરવા જોઈએ એમ સિદ્ધ થાય છે. ॥ ૩ ॥

દેવે જે મૂલવવાથી મર્ચ તીર્થસ્થાનો સ્તુતિ થઈ શકે તેવું ચતુર સ્વપ્ન-
નું કથન કરવાનું મંગલ કહે છે.

ગત્ત હસ્ય નિઠ અર્ચિષેઠ દામ ગાંધિ દિનકરં પ્વતં કુંભં ॥
ગય વમદ્ મીઠ અન્નિમેષ્ઠ, દામ સસિ દિગ્ધારં કુંભં કુંભં ॥
હાથી રજ્જ નિઠ મર્ચાનો અર્ચિષેઠ માયા પંદ મર્ચ પ્વત્ત કલ્પ ॥

पद्मसरः सागर विमानं भवनं रत्नोष्णं विभित् च ॥ ८ ॥
 पद्मसर सागर विमाण, भवण रयणुच्चय सिद्धिं च ॥ ७ ॥
 पद्मसरोवर क्षीरगमुद्र विमान भवन रत्नोद्गम्यो प्राप्ति ॥ ८ ॥

भावार्थः—ज्यारे तीर्थंकर महाराज तेमनी मातानी कुक्षीने विये उत्प-
 न्न थाप त्पारे ते सर्व तीर्थंकरनी माताउ हाथी, बलद, सिद्ध, लक्ष्मी देवीनो
 अन्नियेक, फूलनी माला, चंद्र, सूर्य, ध्वज, रुपानो कलश, पद्म सरोवर, क्षीर
 समुद्र, विमान अथवा भवन (भवनपतिनुं रहेवानुं स्थान), रत्ननो द्रुगलो, अने
 धुमानारहित अग्नि, ए रीते चन्द्र स्वप्न देखे ठे. जे तीर्थंकर उर्ध्व लोकमांथी
 आर्वीने अवतरे तेमनी माताउ विमान अने अथो लोकक्षी आर्वीने अवतरे
 तेमनी माताउ भवन देखे तेथी स्वप्न चन्द्रज समऊचां. ॥ ७ ॥

नजीक उपगारी होवाथी महावीरस्वामिभगवाननी स्तवना करवा-
 प मंगल करी चउसरण नामनो पयवो कहेवानी प्रतिज्ञा करे ठे.

अमरेंद्र - नरेंद्र - पुनींद्र - बोंदिनं बोंदित्वा महावीरं ॥
 अमरेंद्र-नरेंद्र-मुणिंद्र, - बेंदिअं बेंदिअं महावीरं ॥
 इंद्र पद्मर्षोत्तराजा मुनीश्वरोए बोंदित्वा बोंदिने महावीरने ॥
 कुसलातुबेंधिबंधुर मध्ययनं कीर्त्तयिष्यामि ॥ ९ ॥
 कुसलाणुबंधिवंधुर, मध्ययणं कित्तइस्सामि ॥ ए ॥
 मोक्षने करनार सुंदर अध्ययनने कहीश ॥ ९ ॥

ज्ञाचार्यः-देवता तथा तेमना चोसठ इंद्र; मनुष्य तथा तेमना इंद्र, चक्र-
 वर्त्ति आदि; मुनि महाराज तथा तेमना इंद्र, श्रुत केवली आदि ए वधाए जेम-
 नी स्तवना करेली ठे तेवा महावीरस्वामि जगवानने वंदना करी समाधि
 मरण थयाना कारणभूत होवाथी मोक्षने पमाम्नार अने एटला मोटेज श्रेष्ठ
 एद्वं चउत्तरण नामनु अध्ययन (पयत्रो) हुं कदीश एम महावीर जगवानना
 खुद दिष्य वीरभद्र मुनि महाराज प्रतिज्ञा करे ठ. ॥ ए ॥

मंगल कद्या पवी आ पयत्रामां शु कंदेवानुं ते एक गाथाए वतावे ठे.

षतुःशरणगमने

दुःकृत गर्हा

सुकृताऽनुमोदना

चैव ॥

चत्तसराणगमाणा दुष्कर, - गरिहा सुकमाणुमोयणा चैव ॥

चारशरणनुं करतुं पापकार्येनी निंदा धर्मकार्यनी अनुमोदना निश्च ॥

एष गणः अनवरतं कर्त्तव्यः कुशलहेतु सति ॥ १० ॥

एस्स गणो आप्णवरयं, कायधो कुसलहेतु त्ति ॥ १० ॥

आ प्रण वस्तु निरंतर

करवी

मोक्षनुंकारण छे मोटे ॥ १० ॥

प्राचार्यः—अरिहंत सिद्ध साधु अने केवलीनो कहेलो धर्म, ए चार वस्तुनुं शरणा करवानी रीति वतायवा रूप पदेलो अधिकार १. जेने पापकार्यो आत्माने शत्रुद्वारिणतिमां वर्चतां शक्रां करेला दोय तेनी निंदा करवा रूप बीजो अधिकार २. अने आत्माना स्वाभाविक गुणना श्रंशमां स्थिर श्रजे जे जे धर्म संबंधि कार्यों करेलां दोय ते संबंधि मनमां दर्प करवालूप बीजो अधिकार ३. ए रीते आ पयत्रामां त्रण अधिकार कहेवाना ठे ते त्रणे अधिकार मोक्ष पमान्यामां कारण भूत ठे मोटे समाधिमरणथी मोक्षने इच्छनार

प्राणीए अवश्य करवा जोइए. ॥ १० ॥

इवे पदेला अधिकारना प्रसंगमां चारशरण कयां कयां अने केवो प्राणी ते चारनुं शरण पामे ते बतावे ठे.

अर्हतः सिद्धः साधवः केवलिकीयतः सुखावहः धर्मः ॥

अरिहंत सिद्ध साहु, केवलिकहिनु सुहावहो धम्मो ॥

अरिहंत सिद्ध साधु केवलिए कहेलो सुख करनार धर्म ॥

एते चत्वारः चतुर्गति - हरणाः शरणं लभते धन्यः ॥ ११ ॥

एए चउरो चउगइ, -हरणा सरणं लहइ धनो ॥ ११ ॥

आ चार चार गतिना नाश करनाखुं शरण पामे छे भाग्यशाली ॥ ११ ॥

भावार्थः-जेठनुं वर्णन आगल करवामां आवडो एहवा अरिहंत सिद्ध

साधु अने केवलिए कहेलो आज्ञव परब्रवमां सुख करनार धर्म ए चारे व-

स्तुउ चार गतिनो मूलथी नाश करनार ठे तेने शरणपणाए जे भाग्यशाली

प्राणीउ होय ते पामे ठे. ॥ ११ ॥

द्वे अरिहंतनुं शरण केवी आकृतिवालो धरने को ते कहे ठे.
अथ म निनभक्तिपरो - चरदोमाचंकचुककरालः ॥

अह सो जिगाजतिजरु, - उरंतरोमंचकं चुअकरालो ॥
रवे ते तीर्थकरनी भक्तिना ममूरे उच्छलतो हंवाटांरूप वरुनरे करी भयंकर ॥

परमपणयोन्मिअं शीर्थ कृताजन्निर्भणति ॥ १२ ॥

पहरिसपागुम्मीसं, सीसंमि कयंजली जगण्ड ॥ १३ ॥
अनि हर्ष अने स्नेहमहित मस्तक्यां अंजली करी कहे ॥ १२ ॥

जावार्थः-इते ते चार शरणने अंगीकार करनार प्राणी जिनेश्वर जग-
वंतनी भक्तिना समझे करी उन्मां अतां ह्वाटा रूप वक्तरे करीने रागादिक
शत्रुने जयंकर लाग एइयो उतो अतिशय हर्ष सहित अरिहंत जगवानने जिये
स्नेहघ्नी युक्त, मस्तकने जिये वे दाय जोम्मी आगल कहेवाय ठे तेवी प्रकारे
अरिहंतनुं शरण करवा मोटे कहे ॥ १३ ॥

इदा गायागं करी केवा केवा गुणवाला अरिहंतनुं शरण करवुं ते बतावे ठे.

भावार्थः—कामराग, स्नेहराग अने द्वष्टिराग रूप त्रण प्रकारना राग अने
पेररूप शत्रुतेना नाश करनार तेमज आवकर्म अने आदिशब्दथी उपसर्गअने
वावीश परिसदथादि रूप शत्रुतेना नाश करनार, वली जेना पासमां रहेवाथी
अनंतकाल सुधी संसारमां अनेतु दुःख सहन करवुं पन्थुं तेदवा पांच इंद्रि-
योना त्रेवीश विषय अने दोलकपाय अने नव नोकपाय रूप पचीश कपाय ते
रूप जे शत्रुते तेना नाशने करनार एदवा अरिदंत जगवान मने संसारनुं ब्र-
मण दुःख मटाम्बाने शरण भूत हो. ॥ १३ ॥

રાગ્યશ્રીપવકૃપ્ય

તપશ્ચરણં દુઃશરમનુચયં ॥

રાયસિરિમવકસિતા, તવચરણં દુઃચરં અપ્રાનુચરિતા ॥

રાગ્ય લક્ષ્મીનો ત્યાગ કરીને અને તપ ચારિત્ર દુઃકર સેવીને ॥

કેવલશ્રીનર્હિતઃ અર્હતઃ ધવંતુ મમ દારગં ॥ ૧૪ ॥

કેવલસિરિમરહંતા, અરિહંતા હંતુ મે સરણં ॥૧૪॥

કેવલ પ્રાણ લક્ષ્મી પામેલા અરિહંતો હો મને દારણ ॥ ૧૪ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ—રાગ્યની લક્ષ્મી ત્યાગ કરીને અને શ્રોતા પરાક્રમવાલા પ્રાણીએ દુઃલે કરાયેલા તપ અને ચારિત્રને સેવીને તેના વેલે જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય, અને શંતરાયરૂપ ચાર ઘાતીકર્મનો મૂલશ્રી કૃપ કરી કેવલજ્ઞાનરૂપ આત્માના સ્વાત્માનિક ગુણની લક્ષ્મીને પામ્યોને યોગ્ય (પામેલા) એવા અરિહંત જગવાન આ સંસારરૂપ વંદીલાનામાંથી મને કાઢવાને માટે જ્ઞા-
રણ જૂત થાઉં ॥ ૧૪ ॥

स्तुतिवन्दनमर्हतः

शुद्धवंदाणमरहंता,

स्तुति अने वंदन करवाने योग्य इन्द्र चक्रवर्त्ती आदिनी पूजाने योग्य ॥
शाश्वतगुणमर्हतः अर्हतः भवंतु मम शरणं ॥ १५ ॥

सासयसुहृमरहंता, अरिहंता हुंतु मम शरणं ॥ १५ ॥

शाश्वतं सुख पामवाने योग्य अरिहंत हो मने शरण ॥ १५ ॥

प्रावार्थः—वचनश्री कराती स्तुति अने शरीरश्री कराता वंदनने योग्य
अने देवताने, देवतार्चना इन्द्र, मनुष्यने, मनुष्यना इन्द्र (चक्रवर्त्तीआदि), तेमणे
करेवी जे पूजा तेने योग्य अने कोइ दिवस पण जेनो नाश न थाय एहवुं जे
शास्वतं मोक्षतुं सुख ते पामवाने योग्य एहवा अरिहंत भगवान पुत्रव परि-
णतिरूप दावानलना दुःखने समाववाने शरणभूत थातु ॥ १५ ॥

परममोक्षणं ज्ञानतः योगिन्द्र - महेंद्र - ध्यानमर्हतः ॥

परमाणुगणं मुणंता, जोइन्द्र-महिन्द्र-जाणमरहंता ॥

रीजाना इच्छित्तने जाणनार योगीश्वर इंदने ध्यान करा योग्य ॥

पर्यक्तयामर्शनः

अर्शनः पञ्चु पम शरणे ॥ १६ ॥

धम्मकहं अपरहंता, अरिहंता हुंतु मे सरणं ॥ २६ ॥

पर्यक्ता कहेवाने योग्य औररह हो मेने शरण ॥ १६ ॥

आचार्यः—प्राणीना मनमां रदेवी वातने जाणनार उपलक्षणथी सर्व
लोकालोकमां रदेवा समस्त इय गुण पर्यायने जाणनार तेमज गौतम
स्वामीजी प्रमुख योगीश्वरो अने शकैवाधिक महाइंदो, तेनुने ध्यान क-
र्या योग्य अने (नुत्तर्ग मार्गे केवलज्ञान अया पढी कहेवा योग्य) समप्र
ज्ञयप्राणीनुना हेदाने नादा करनारी एदवी धर्मकथा कहेवाने योग्य एहवा
अरिहंत संसारमां अती वीमानुथी रक्षण करवाने मेने शरण नूत छाठ ॥ १६ ॥

मर्चनीचानामर्शमाय

अर्शनः मत्पञ्चवचनपर्यतः ॥

सच्चिजिआणमहिंसां

अपरहंता सच्चययागभरहंता ॥

सर्वं त्रीरुनी इया पान्थकी

नेने योग्य मन्य वचनेने योग्य ॥

प्रह्वतमर्हतः

अर्हतः भवंतु मम शरणं ॥ १७ ॥

वंनवयमरहंता, अरिहंता हुंतु मे सरणं ॥ १७ ॥

प्रह्वचर्य पालवाने योग्य अरिहंत हो मेने शरण ॥ १७ ॥

ज्ञाचार्थः--संसारना सर्व प्राणीजनी दया पालवाने योग्य सत्यवचनबो-
लवाने योग्य अने श्रद्धार प्रकारना मैश्रुनेने त्यागकरवारूप ब्रह्मचर्यव्रतने
धारणकरवाने योग्य एववा अरिहंत जगवान अहिंसादिक आत्माना स्वाप्ता-
विक गुणोनी वृद्धि करवाने माटे मेने शरण भूत श्रुत ॥ १७ ॥

समवसरणमवसृत्य

चतुर्दिशतः अतिशयान् निषेव्य ॥

उसरणमवसरिता, चउतीसं अइसर निसेविता ॥

समोसरणमां बेसीने

चोत्रीश अतिशय सेवीने ॥

धर्मकयां च कथयंतः

अर्हतः भवंतु मम शरणं ॥ १८ ॥

धम्मकहं च कहंता, अरिहंता हुंतु मे सरणं ॥ १८ ॥

धर्म कयाने

अरिहंतो हो मेने शरण ॥ १८ ॥

ज्ञावार्थः--चैमानिकआदि चारे प्रकारना देवताउए रचेतुं समवसरण तेने
 दोआवाचीने (तेमां देशीने) अने चोव्रीश अतिशयने सेवीने (चोव्रीश अ-
 तिशय सहित उतां) धर्म कथाने कहेनार एहवा अरिंहंत जगवान मारा अ-
 नादिकालना अज्ञानने नाश करवा मोटे शरणभूत थानु ॥ १८ ॥

एक्या गिरा अनेकान संदेशान् देहिनां ममं छिद्रया ॥

एंगाड गिरा एगे, संदेहे देहिणं समं त्रित्ता ॥

एक वचने करी अनेक संशयो माणीओनां एककाळे छेदी ॥

त्रिपुवनमनुगानयंतः अर्हतः भवंतु मम शरणं ॥ १९ ॥

तिहुअणामणुसासंता, अरिंहता हुंतु मे सरणं ॥ २० ॥

अण जगनेने गिरा आपता अरिंहत होजो मने शरण ॥ १९ ॥

ज्ञावार्थः--एक वचने करीने सुर असुर मनुष्य तिर्यचरूप प्राणीजनासं-
 देहेने एक काले उदीने (जेम एक राजाए पोतानी त्रण खीनुए अनुक्रमे जल,
 गायन, थने शिकार माग्यां उतां एक "सर" नथी एटला मात्र वचने करी त्रणे

स्वीतुं समापन यर्पुं तेम) ग्रणे जगतने सम्यक्च, देशनिरति, सर्वं नि-
रतिनुं स्वरूप वतावयारूप शिक्षा (धर्मोपदेश) ने आपता एहवा अरिहंत
जगपान मेने शरण हो ॥ १७ ॥

वचनामृतेन भुक्ते निर्वापयंतः गुणेषु स्थापयंतः ॥

वयाणामणा भुवां, निव्यायंता गुणेषु ठावंता ॥

वचनरूप भुक्ते करी जगतने शांतिपमाहता गुणमो स्थापना ॥

श्रीबल्लोकमुद्रांतः भर्तः भवंतु मम शरणं ॥ २० ॥

जिअन्नोअमुवरंता, अरिहंता हुंतु मे सराणं ॥ २० ॥

श्रीबल्लोकनोउदारकरता अरिहंत हो मेने शरण ॥ २० ॥

ज्ञाचार्यः—भुग्व तरस्त पीमा आदिक दूषणोनो नाश करनार, वचनरूप
ग्रमृते करी जगतने शांत (संतोषवाला) करता तेमज जगतने चारित्र आदि
गुणोने बिरे स्थापन करता; ते जग्य प्राणीउने संसारग्रही मार्ग वतावयाए
कर्म तेउनो उद्धार करता एहवा अरिहंत मेने शरण हो. ॥ २० ॥

त्रिभुवनजनमुखदेभ्यः

अर्हभ्यः

नमः तेभ्यः ॥ २२ ॥

तिहुअणजणसुहयाणं, अरिहंताणं नमो ताणं ॥ २२ ॥

अण जगतता लोकने मुख आपनार अरिहंतेने नमस्कार ते ॥ २२ ॥

भावार्थः—जरा (घनपण) अने मरणना हेतुभूत कर्मनो नाश करवाए करी जेमणे जरा मरणनो त्याग कर्यो ठे; संसारमां अतां आधिव्याधिरूप सम-प्र दुःखोए करी पीडाएला प्राणिजने ते दुःखने नाश करवानां साधनभूत ज्ञान दर्शन चारित्ररूप मार्ग वताववाए करी शरणभूत अनार पोतानां जन्मादिक कळयाणने विषे जगतने सुख आपनार ते (अण जगतमां प्रसिद्ध) अरिहंत जगवानेने नमस्कार हो. ॥ २२ ॥

हवे वीजुं सिद्धनुं शरण जेवी रीते अंगीकार करे ते वताववाने त्रैविशमी गाथा कहे ठे.

अर्हच्छरणमलमुदि

— लब्धमुनिमुदसिद्धबहुमानः ॥

अरिहंतसरणमलसुदि, — लब्धसुविसुद्धसिद्धबहुमाणो ॥

अरिहंतता शरणधी कर्मनी मुदिण पाम्युं छे अति मुद सिद्धसा बहुमान जेणे ॥

मण्णतक्षितोराधितकरकमल

— शोभत

मार्ग

मार्ग ॥ २३ ॥

पणाय सिररूपकरकमल,—सेहरो सद्गरिं जगद् ॥ २३ ॥

नयेला मस्तकपां रस्यो छे हस्तरूप कमलनो शेनर त्रंण हर्षं गरित्त त्तो कह ॥ २३ ॥

ज्ञावार्थः—अरिदंत जगवाननुं शरण करवामां श्राव्ता शुद्ध अध्ययसायत्री प्राप्त थएली कर्मरूप मेखनी शुद्धि करी जेणे सिद्धेने विदो अतिविशुद्ध बहु मान प्राप्त थएलुं ठे, जेणे नमोज्ञा पोताना मस्तकमां दात्ररूप कमलनो शेनर (क्षोभानी आकृतिरूप अंजलि) कर्पां ठे एदयो बहुकर्मि प्राणी आगल कडेवा- शे तेवी प्रकारे हर्षं सद्धित वतो सिद्धनुं शरण कहे. ॥ २३ ॥

दवे केवी रीते सिद्धना गुणोनी स्तयना करतो प्रको सिद्धनुं शरण करे ते ठ गाथाए करी बतावे ठे.

कर्पाष्टमयमिदाः

साधारणिकज्ञानदर्शनमष्टदाः ॥

कम्मठक्कयसिद्धा,

साहायिअनाणदंसणसमिदा ॥

माठ कर्पना प्रये करी प्रामिद्ध आवण्णरदिन ज्ञानदर्शनरूप मसुद्धित्तान्या ॥

सर्वार्थलब्धिसिद्धाः

सबलप्रसिद्धा,

सर्व अर्थनी लब्धिथो सिद्ध छे जेमेने ते सिद्धो हो मेने शरण ॥ २१ ॥

ने सिद्धाः भंगु मम शरणे ॥ २१ ॥

ते सिद्धा हुंतु मे शरणे ॥ २४ ॥

प्राचार्यः—आव कर्मना कये करी त्रण जगतमां प्रसिद्धि पामेला तीर्थ सिद्ध
आदि जेवरूपे, आवरण रहित आत्माना सहज गुणरूप ज्ञान दर्शनचारित्र्यरूप
समृद्धिवाला, जेनुए आत्मानी सिद्धि करवाने हेतुभूत ज्ञानादिक गुणोए करी
आत्मिक सर्व प्रयोजनोनी प्राप्ति सिद्ध करी छे, एहवा ते सिद्धशिलामां रदे-
ला सिद्धे जवज्रमण करतां थती अस्थिरताथी थतां दुःखोथी अचाववाने
मोटे शरण भूत हो. ॥ २४ ॥

त्रैलोक्यमस्तकस्याः

तिअप्रलोअमनुपन्ना,

वर्णमुबनना यथाले ररेनार

परमपदस्थाः अचित्सामर्थ्याः ॥

परमपयन्ता अप्रितसामन्ता ॥

मुक्तिपदमां रेखा अचित्स सामर्थ्यान्ता ॥

मंगलमिदपदार्थाः

मिदः शरणं सुखमगम्याः ॥ २६ ॥

मंगलसिद्धपयज्ञा,

सिद्धा सराणां सुद्वपसज्ञा ॥ २७ ॥

मंगलमृत सिद्ध पदमां रहेनार

मिद्धो शरणं सुत्वेकरीमदास्य ॥ २८ ॥

ज्ञावार्थः—चौदराजलोक रूप त्रणजगतना सिद्धशिला रूप मग्याले र-
हेनार मुक्तिरूप उत्कृष्ट स्यान्ने विषे रहेनार, अनंतु दोवाथी चिंतवी न अकाय
एद्वुं जेउनुं सामर्थ्य ठे, संसारना सर्व दुःखोए करी रद्धित मंगलमृत सिद्ध
पदमां रहेनार, जन्म जरा मरण शुख तरस आदिक पीनाए करी रद्धित मो-
क्षमां धनार सुखे करी व्यास (अनंत सुखवाला) एदवा सिद्धो अकृप पदनी
प्राप्ति करवामां शरण भूत हो. ॥ २५ ॥

मूलोत्सातप्रतिपक्षाः

अमृदलक्षाः

मयोगिमत्पक्षाः ॥

मूलुस्वपपनिवस्का,

अमृदलस्का सजोगिपचस्का ॥

मूलथी उवाडया छे शत्रु त्रेमणे

अमृद लसवाला केवन्त्रिओए हउय ॥

आप्तस्वाभाविकमुखाः

सिद्धाः

शरणं

परममोक्षाः ॥ २६ ॥

साहाविअप्रतसुस्का,

सिद्धा

सराणं परममुस्का ॥ २६ ॥

स्वाभाविक ग्रंथं छे मुल जेमणे सिद्ध

शरण उत्कृष्ट मोक्षाला ॥ २६ ॥

भावार्थः—मूलार्थी जेउए कर्मरूप जाव शत्रुने नन्मूलन करेला ठे. स-
काकाल उपयोमी होचाथी अभूळलक्षवाला प्रत्यक्ष प्रमाणे करी केवलीनुएज
देखवा योग्य, स्वान्नाविक अंतत अव्यावाय सुख जेमणे प्राप्त कयुं ठे, अपुन-
नीवे करी नल्कृष्ट कर्मन्त्री वियोगप्रवारूप मोक्ष जेमणे मेलव्यो ठे. एहवा
सिद्धे अविनश्वरज्ञानादि गुणोनी प्राप्ति करवाने शरण भूत हो. ॥ २६ ॥

प्रतिभेरिनप्रत्यनीकाः

समग्रध्यानाद्विदग्धवर्चजाः ॥

पन्निपिद्विअपन्निआ, समगगजाणगिदद्वन्नववीआ ॥

तिरस्कारकर्पाछे(रागादि)शत्रुओ जेमणे संपूर्ण ध्यानरूप भोअए शल्पुंछे भवबीज नेमणे।
योगीश्वरसरणीयाः सिद्धाः शरणं स्मरणीयाः ॥ २७ ॥

जोईसरसरणीआ,

सिद्धा

सराणं समरणीया ॥ २७ ॥

योगीश्वरोए आश्रय कराव योग्य

शरण स्मरण कराव योग्य ॥ २७ ॥

ज्ञावार्थः-रागादि अन्यंतर शत्रुनुनो जेमले तिरस्कार कर्यो ठे, (नाश
 कर्यो ठे) व्युच्चित्र क्रियाऽनिर्नृति नामना शुक्ल ध्यानना चोत्रापायारूप संपूर्ण
 ध्यानरूप अग्निः करी जेमले संसाररूपी वीजने वाली नांख्युं ठे, गणधरा-
 दिक अगर उग्रस्थ तीर्थंकरादिक योगीश्वरोए नमस्कारध्यानादिकद्वाराए
 आश्रय करवा योग्य मोक्षान्जलापि ज्ञयप्राणिनुंए स्मरण करवा योग्य, एद्वना
 सिद्धे आत्मिक गुणेने स्थिर करवा ठारे इरण भूत हो. ॥ २७ ॥

मापेक्षपरमानन्दाः

गुणानिःस्पन्दाः

विदीर्णभवकंददाः ॥

पावित्र्यपरमाणंदा, गुणानीस्पन्दा विदीर्णभवकंददाः ॥

पमाख्योछे उत्कृष्ट आनंद जेमले गुणनो मारछे जेमा, नाश कर्योछि भवरूप कंद जेमले ॥

लघुकीकृतरविचंद्राः

सिद्धाः शरणं

क्षयिनद्वंदाः ॥ २८ ॥

लहुईकरविचंदा, सिद्धा सरणं खवित्र्यदंदा ॥ २८ ॥

लघु कर्यो छे सूर्य चंद्र जेमले सिद्ध शरण नाश कर्यो छे श्रेष्ठ जेमले ॥ २८ ॥

ज्ञावार्थः-हमेरा हर्षित होवाथी जेमले पोताना आत्माने उकृष्ट

આનંદ પમાન્યો છે, જ્ઞાનાદિક ગુણોનું માંખણનૂત સાર જેમની અંદર રહેલો છે, મોહનીયશ્રાદિ કર્મરૂપ સંસારનો કંદ જેમણે મૂલથી નાશ કરેલો છે, લોક અલોક સમગ્રને પ્રકાશ કરનાર કેવલજ્ઞાનના પ્રકાશે કરી જેમણે સૂર્યે ચંદ્ર-માને શ્રદ્ધપ્રત્તાવાલા કરી વીધા છે, સર્વથા કપાયરહિત હોવાથી જેમણે યુદ્ધ-આદિરૂપ ક્લેશનો નાશ કર્યો છે, એવા સિદ્ધગવાન્ સંસાર સમુદ્ધથી તારી અક્ય પદમાં પહોંચાનવાને શરણ નૂત હો. ॥ ૫૮ ॥

ઉપલબ્ધપરમગ્રહાણ:

દુર્લભલંભા:

વિયુક્તસંરંભા:

નવલક્ષ્મીપરમવંજા,   હૃદયહલંજા
વિમુક્તસંરંભા ॥

પામ્યું છે ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન જેમણે દુર્લભ લાભ મેલવ્યો છે જેમણે તજ્યો છે આસેપ જેમણે ॥
શુભનયદ્ધરણસ્તંભા:   મિદ્ધા:   શરણં   નિરાંતંભા: ॥ ૨૧ ॥

શુભાણધરણસ્તંભા,   સિદ્ધા સરણં   નિરાંતંભા ॥ ૨૨ ॥

લોકરૂપ ધરને ધારવામાં સ્તંભસમાન સિદ્ધ   શરણ   આંખરોહિત ॥ ૨૨ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-કેવલજ્ઞાનરૂપ ઉત્કૃષ્ટજ્ઞાન જેમણે પામેલું છે, હુ:શે કરીને

अनक प्रकारना कार्यमां जेमणे जेमणे मेखव्यो ठे, करवा
 अशुभकर्मना वले दुर्गतिमां जेमणे विशेषे करी व्यमता तजी वीची ठे,
 व्रणजगतमां आधारभूत होवाची, धांजलाना सरवा, सर्व प्रयोजन सिद्ध
 एलां होवाची कोइ पण प्रकारना आरंजे करी रहित, एद्वया सिद्धगवान् मोक्ष-
 पदमां पहुँचवाने अवलंबनभूत अवा वाराए मने शरण हो. ॥ ३९ ॥
 हवे साधुजना शरणने अंगीकार करवा इच्छतो अको जे करे ते वतावे ठे.
 भिद्धनरणेन नयग्रामोहेतु - माधुगुणनानानुगः ॥

सिवसरणेण

नयवंभहेन, - साधुगुणजिअप्रगुरान् ॥

भिद्धना शरणे करी नय ने वारभंगनाहेतुभूत माधुना गुणमां उपज्योछे अनुग जेने ॥

मेदिनीमिळत्युममल - ममकः

मेइणी मिलंतसुपसन्न, - मन्नन तथेदं मणी ॥ ३० ॥

पृथ्वीमां अदकतुं छे अनि ममल ममक जेनु त्यां आ कंद ॥ ३० ॥

आनंद पमार्थो ठे, ज्ञानादिक गुणोनुं माखणभूत सार जेमनी अंदर रद्दलो
ठे, मोक्षनीयआदि कर्मरूप संसारनो कंद जेमणे मूलथी नाश करेलोठे, लोक
अलोक समग्रने प्रकाश करनार केवलज्ञानना प्रकाशो करी जेमणे सूर्ये चंड-
माने अल्पप्रज्ञावाला करी दीधा ठे, सर्वथा कपायरहित होवाथी जेमणे युद्ध
आदिरूप क्लेशनो नाश कर्चो ठे, एहवा सिद्धभगवान् संसार समुद्रथी तारी
अक्षय पदमां पहुँचाफवाने शरण भूत हो. ॥ १७ ॥

उपलब्धपरमब्रह्माणः

दुर्लभलंभाः

विमुक्तसंरंभाः ॥

उवलक्षपरमवंज्ञा, दुष्टहलंज्ञा
विमुक्तसंरंज्ञा ॥

पाम्नुं छे उत्कृष्ट ज्ञान जेमणे दुर्लभ लाभ मेलव्यो छे जेमणे तज्यो छे आप्तेप जेमणे ॥
भुवनदृष्टपरणस्तंभाः विद्धाः शरणं निरारंभाः ॥ २१ ॥

भुवणधरधरणसंज्ञा, सिद्धा सरणं निरारंज्ञा ॥ १८ ॥

लोकरूप घरने धारवामां स्तंभसमान सिद्ध शरण आरंभसहित ॥ २१ ॥

ज्ञावार्थः—केवलज्ञानरूप उत्कृष्टज्ञान जेमणे पामेनुं ठे, दुःखे करीने

પામવાને શક્ય એવો મોકુપદની પ્રાપ્તિરૂપ લાઝ જેમણે મેલવ્યો છે, કરવા
 યોગ્ય અનેક પ્રકારના કાર્યમાં જેમણે વિશેષે કરી વ્યવસ્થા તજી દીધી છે,
 અશુભકર્મના વલે હુર્ગતિમાં પડનાર, પોતાના શરણને શ્રંગીકાર કરનાર, એવા
 ત્રણજગતમાં આધારચૂત હોવાથી, શાંખલાના સરલા, સર્વે પ્રયોજન સિદ્ધિ અ-
 લાં હોવાથી કોઈ પણ પ્રકારના આરંભે કરી રહિત, એવા સિદ્ધિગવાન્ મોકુ-
 પદમાં પહોંચવાને અવલંબનચૂત થવા દારાએ મને શરણ દો. ॥ ૩૯ ॥

હવે સાધુર્તના શરણને શ્રંગીકાર કરવા ઇચ્છતો થકો જે કરે તે વતાવે છે.

સિદ્ધશરણેન નયમ્મંહેતુ - માધુગુણર્જનિતાનુગઃ ॥

સિદ્ધસરણેણ નયવંન્નહેતુ, - સાહુગુણજણિઅપ્રાગુરાતુ ॥

મિદ્ધના શરણે કરી નય ને ચારઅંગનાહેતુત માધુના ગુણમાં ડપડ્યોછે અનુગ ગ્રંથે ॥
 મોદિનીમિલ્યસુમદાસ - મમકઃ તથેદં ભષતિ ॥ ૩૦ ॥

મેદ્ધણીમિલંતસુપસન્ન, - મન્નન્ન તન્નિમંન્નગાહ ॥ ૩૦ ॥

પૃથ્વીમાં અડકતું છે અર્થિ પ્રગમ્ન મસ્તક જેનું ત્યાં આ કંદ ॥ ૩૦ ॥

आचार्यः—सिद्धनुं शरण करवामां शएला कर्मना दय तेना वदे नेग-
माधिक नय अने वारथंगरूप ब्रह्म तेना कारणभूत, साधुना विनयादिक गु-
णोमां जेने अनुराग थयो ठे, भक्तिए शोभायमान होवाथी अतिशय सुंदर
मस्तक पृथ्वीतलेने विषे जेनुं अमकनुं ठे, एदवो ठतो साधुनुं शरण करवाना
अधिकारमां आगत कहेवाता प्रकारे कहे. ॥ ३० ॥

साधुनुं शरण करतो थको जे कहे ते नव गाथाए करी वताने ठ.

जीवज्योकरथवः

कुर्गान्निधोः

पारगाः महाभागाः ॥

जिअप्रलोअबंधुणो कुगड,—सिंधुणो पारगा महाभागा ॥

जीवज्योकरना बंधुरूप

कुर्गान ममुद्रनो

पार पामनार महाभाग्यवाला ॥

ज्ञानादिकः

शिवगुण — मायकाः

मायवः शरणं ॥ ३१ ॥

नाणाइण्हि सिवसुख,—साहगा साहुणो सरणं ॥ ३१ ॥

शान्तादिके करी मोत सुखना मायनार

माधुओ शरण हो ॥ ३१ ॥

आचार्यः—पृथ्वीकाय, अपृथ्वीकाय, तेजकाय, वातकाय, वनस्पतिकाय, त्रस-

नहीं करावनार, तेमज नहीं अनुमोदनार दोवात्री जीवलोकना बंधु, नरकति-
यचाडिडुर्गतिरूप समुहना (डुर्गति मेलववाना हेतुभूत कर्मने बांधवाना
कारण जे आश्रव तेनो त्याग करवात्री) पार पामनार, आमयोंपधि प्रमुख बहु
प्रकारनी लडिय युक्त होवात्री मदाअतिदायवंत, तेमज नानादिकगुणोए करी
मोक्ष मुखने साधनार एदवा साधुच मोक्षसाधनमां सदाय करवा घारे मने
धारण भूत हो. ॥ ३१ ॥

कैरन्धिनः

परमावपयः

विपुत्रमनयः

श्रुतपराः

जिनपते ॥

केवलज्ञाणो परमोही,

विच्छलमई

सुअहारा जिणमयंमि ॥

केवलेशो परमावपिचाया

विपुल्यति यनःपर्यवज्ञानचाया

श्रुतपर

जिनमयमां ॥

आचार्योंसाध्यायाः

ते सर्वे

साधवः

॥ ३२ ॥

आयरिपठवप्राया,

आचार्यं द्वाध्याय

ते सबे

साहुणो

॥ ३३ ॥

ते मां

माप

॥ ३४ ॥

धारण हो

જાવાચ્યે:-મત્યાદિકજ્ઞાનની સદાયરહિત, ઘાતિકર્મના ક્ષયથી નુપજેલું, સર્વ ક્યગુણપર્યાય વિષય કેવલજ્ઞાન, જેમને ઠે એહવા કેવલી, જે જ્ઞાન પામ્યા પવી અંતર્મુહૂર્તે કરી કેવલજ્ઞાન નિશ્ચે પ્રાપ્ત થાય ઠે એહલું જે પરમાવધિજ્ઞાન તે જ્ઞાનવાલાં, વિપુલમતિ નામનો મન:પર્યવજ્ઞાનનો જે પ્રેદ તે વાલા, (વિપુલમતિ પ્રદણ કરવાએ કરી ઋજુમતિ મન:પર્યવજ્ઞાનવાલા પણ લેવા) વર્ણવેકાલિકઆદિ કાલિકશ્રુત, અન્નરાધ્યયનાદિક નૃત્કાલિકશ્રુત, આચારાંગાદિ વારઅંગરૂપ અંગપ્રવિષ્ટશ્રુત અને અવવાદ પ્રમુલ નપાંગરૂપ અનંગપ્રવિષ્ટશ્રુતને ધારણ કરનાર શ્રુતધરો, તેમજ જિનમતને વિષે રહેલા જ્ઞાનાચાર આદિ પાંચ આચારને વતાયનાર અને પોતે તે પાંચ આચારના પાલનાર એહવા આચાર્ય અને મૂલ વાર અંગઆદિ સૂત્રને પ્રણાવનાર નપાધ્યાય મહારાજાનું, આ સર્વ સાધુનું આચાર પ્રમુલ ગુણોને શિલવવા ઘરે સદાયંન્નૂત હો. ॥ ૩૨ ॥

ચતુર્દશદશનવપૂર્વિણ:

દ્વાદશૈકાદશાંગિન: સે ચ ॥

ચત્તદસદસનવપુધી,

હવાલસિક્કારસંગિણો જે અપ્ર ॥

ચત્તદપૂર્વી દગપૂર્વીનવપૂર્વી

વાર અંગ ધરનાર અમીઆર અંગ ધરનાર જે વલી ॥

निनकल्पिताः ययात्वंदिकाः
जिणकप्पाऽह्वालंदिअ,
निनकल्पिक ययात्वंदिक

नानार्थः—चउदपूर्व भलेला,

चैवर आर्यरक्षितयादि, चारअंग घरनार अंगीआर अंग भलेला, एदवा जे
साधु तेमज एकला विचरवाए करी अने शरीरनो कोइ पण प्रकारनो संस्कार
नहीं करवाए करी जिनना सरखो जेमनो आचार ठे एदवा जिन-
कद्विपक साधु, पांच जलनो जे यथावंद नामनो कद्वप तेने अंगीकार करे
ते ते यथावंदिक साधु, नव साधुए एकवा अइ जे तप विशेषे करी सदित प-
रिदागविशुद्धि मंजम पालनार, एदवा साधु मेने शरणभूत हो. अर्दीआं च-
उदपूर्वोना पढी दशपूर्वो कल्या ते प्राये चार पूर्वो सात्रेज व्युछेद होवा-
गोनो एक नाग होवाथी. ॥ ३३ ॥

परिहारविशुद्धिसाधवश्च ॥ ३३ ॥

परिहारविशुद्धि मंयमवाला साधु बली ॥ ३३ ॥

आर्यमहागिरिआदि दशपूर्वधर, नवपू-

हृवे विशेष लब्धियुक्तसाधुने वतावे ठे.

सीराश्रवमध्वाश्रव

संभिन्नश्रोतःकोष्ठयुद्धयः ॥

स्वीरासवमहुआसव, -

संनिन्नसोअकुठुविअ ॥

सीराश्रव लब्धिवाला मध्वाश्रव लब्धिवाला

संभिन्नश्रोतो लब्धिवाला कोष्ठयुद्धि ॥

षारणवैकुण्ठपदानु

- सारिणः

साधवः शरणं ॥ ३४ ॥

चारणवेन विपयाणु, - सारिणो

साहुणो सरणं ॥ ३४ ॥

चारणो वैक्रिय लब्धिवाला पदानुसारि लब्धिवाला साधु शरण हो ॥ ३४ ॥

ज्ञावार्थः—लाख गायोमांश्रर्द्धानुक्रमे दुध पाइ लाखमी गायथी निकलेनु चक्रवर्तिने जोगववा योग्य जे दुध, तेना सरखुं जेठना वचननु मधुरपणुं ठे एहवा कीराश्रव लब्धिवाला साधु, साकरना सरखुं जेठना वचननु माधुर्य ठे एहवा मध्वाश्रव लब्धिवाला साधु, गमे ते एक इंडियथी वधी इंडियना विपय जे लब्धिना बलधी ग्रहण अइ शके एवी, अथवा शरीरना अवयवोए करी चक्रवर्तिना लक्षकरना पन्नावमां प्रत्येक प्रत्येक निन्न शब्दादि जेना बलथी जाली

शके एहवी संजिन्नओतो नामनी लब्धिवाला साधु, गुप्त कोठारमां नांगेलुं
 धान्य जेम वगम्या निना सारी स्थितिमांज रवे तेम जे लब्धिना वलथी प्रदण
 करेला सूत्र अने अत्रां आत्मामां स्थिर रही शके ठे एहवी कोष्ठबुद्धि नामनी
 लब्धिवाला साधु, जंघाचारण लब्धि (जेनावलथी तीर्छांलोकमां जतां एक उ-
 त्पाते करी रुचकरदीप प्रते जइ शकाय अने आयतां पेहेला उत्पाते नंदीश्व-
 रदीप आवी बीजे उत्पाते ज्यांथी गया दोय ते स्थले आवी अकाय ठे. उर्द्ध
 लोकमां पेहेला उत्पाते पांमकवन नामना मेरुपर्यंत उपर रहेला यन प्रते
 जइ, आयतां एक उत्पाते नंदनवनेआवी बीजा उत्पाते ज्यांथी गया दोय त्यां
 आवी शकाय ठे.) अने विद्याचारणलब्धि (जेना वले तीर्छां जतां पेहेला
 उत्पाते मानुगोत्तर जइ बीजे उत्पाते नंदीश्वर दीप जइ पढी एक उत्पाते
 गया दोय त्यां आवी शकाय ठे तथा उर्द्धजतां पेहेला उत्पाते नंदन वने जइ
 बीजा उत्पाते पांमकवने पद्मोची त्यांथी आयतां एकज उत्पाते ज्यांथी
 गयेला त्यां आवी शके एवी) वाला साधु, वैकियलब्धिथी नाना प्रकार-

નાં રૂપો વિકુર્વો તેણે કરી આલા જંબૂઘીપને પણ જે ખરી આપે એહવી વૈક્રિ-
યલબિવાલા સાધુ, મંથનું પેદેલાનું મધ્યનું અગર અંત્યનું એક પદ સાંખલી જે
આલા મંથને જાણી ફાકે એહવા પદાનુસારલિબિવાલા સાધુ મને ડારણજૂત હો. ૩૪
દેવે સર્વ મુનિઠને સાધારણ, એહવા ગુણવાલા સાધુનું ડારણ કરતોય-
કો જે કહે તે વતાવે ઠે.

અંજિસ્તવૈરવિગેધા:

ઉપ્રિઅવરવિરોહા,

તગ્યા છે વૈર વિરોધ જેમણે
ઓખતગુણમંદોહા:

નિત્યં અદ્રોહા:

નિચ્ચ-મદોહા

નિરંતર

મશાંતમુલ્લશોભા: ॥

પસંતમુહસોહા ॥

શાંત ઓતશાંત મુલ્લ શોભાવાલા ॥

હતમોહા: સાધવ: શરણં ॥ ૩૫ ॥

હયમોહા સાહુણો શરણં ॥ ૩૫ ॥

ચદુમાન કર્યો છે ગુણનો મમૂહ જેમણે દુષ્ટો છે મોદ જેમણે સાધુ શરણ હો ॥ ૩૫ ॥

પ્રાવાર્ય:-મદાવીસ્વામીજગવાનૂના પ્રતે ત્રિપૃષ્ઠવાસુવેવના જયમાં
સિંહના જીવની સાથે અણા વેરની પેઠે લાંવા કાલથી થાણું વેર અને ચંમપ્ર-

યોત શ્રને નદાપિરાજાની પેઠે તરત પ્રણલો અમીતિરૂપ વિરોધ તથા દૂષણ ઝે-
 ના તગ્યાં છે. વેરવિરોધરહિત હોવાથી જ કોઈનું પણ માલું નહીં ચિંતવનાર,
 જેનના મુલની કાંતિ પ્રસન્ન છે, જેમણે જ્ઞાનાદિક ગુણના સમૂહનું ગ્રહમાન
 કરેલું છે, જેમણે જ્ઞાનરૂપ શસ્ત્રે કરી, મોહ પમાદનાર અજ્ઞાનને હાથું છે તથા
 સાધુનું મને શરણગ્રસ્ત હો. ॥ ૩૫ ॥

મંદિતસ્નેહદામાન:

અકામપાપાન:

નિકામપુરુષાપા:

સ્વંમિત્રસિનેહદામા, અકામપાપાન નિકામસુહકામા ॥

તોડ્યું છે સ્નેહરૂપ વંચન જેમણે અધિકારિ સ્થાન એમનું છે નિર્વિકાર મુગ્ધના કામી ॥

મુપુરુષપતોમિરાપા:

આત્માસપા

મુનય: ગર્જનં ॥ ૩૬ ॥

મુપુરિસમાણાનિરામા, આયારામા મુળી સરાણં ॥ ૩૬ ॥

મગ્નુરુપોના યત્ને પ્રાગંદુરનાર આત્મામાં સ્થનાર મુનિઓ શરણ હો ॥ ૩૬ ॥

પ્રાવાયઃ-આર્દ્રકુમારે જેમ હાથીનાં વંચન તોરુયાં તેમ સ્નેહરૂપ વંચન
 જેમણે તોરુયું છે, જે સ્થાનની અંદર સ્ત્રી પ્રમુલ વિકારના હેતુનું નથી, તથા

નાં રૂપો વિકુર્વો તેલો કરી આલા જંવૂછીપને પણ જે જરી આપે એહવી વૈક્રિ-
યલબિહવાલા સાધુ, મંથનું પેદેલાનું મધ્યનું અગર શ્રંત્યનું એક પદ સાંજલી જે
આલા મંથને જાણી શકે એહવા પદાનુસારલિબિહવાલા સાધુ મને શરણજૂત હો.૩૪
હેવે સર્વ મુનિઝને સાધારણ, એહવા ગુણવાલા સાધુનનું શરણ કરતોય-
કો જે કહે તે વતાવે તે.

ઠગિશ્વતવૈરવિરોધા:

ઠગિશ્વતવૈરવિરોધા,

નગ્યા છે વૈર વિરોધ જેમણે

અધિપતનગુણમંદોદા:

અધિમયગુણસંદોદા,

ચદુપાન કર્યો છે ગુણનો મમૂદ જેમણે દુષ્ણો છે મોદ જેમણે સાધુ શરણ હો ॥ ૩૫ ॥

જાવાયઃ--મદાવીસ્વામીજગવાનના પ્રતે ત્રિપૃષ્ઠવાસુદેવના જવમાં

સિંહના જીવની સાથે થાણા વેરની પેઠે લાંવા કાલથી થાણું વેર અને ચંદ્રપ-

નિત્યં અદ્રોહા:

નિશ્ચ-મદોદા

નિરંતર

શાંત

શ્રીતશાંત

મુલ શોભાવાલા ॥

દત્તમોદા:

માધવ:

શરણં ॥ ૩૬ ॥

મશાંતમુલશોભા:

પસંતમુહસોદા ॥

શાંત

શ્રીતશાંત

મુલ શોભાવાલા ॥

દત્તમોદા:

માધવ:

શરણં ॥ ૩૬ ॥

શ્રીતશાંત

મુલ શોભાવાલા ॥

યોત શ્રને ત્રવાપિરાજાની પેઠે તરત થાણો અપ્રીતિરૂપ વિરોધ પૂરવે રૂપણ જે-
 તણે સગ્યાં ઢે. ઘેરવિરોધરહિત હોવાથકીજ કોરનું પણ માનું નહીં ચિંતયનાર,
 જેતના મુલની કાંતિ પ્રસન્ન ઢે, જેમણે જ્ઞાનાવિક ગુણના સમૂહનું વહુમાન
 કરેલું ઢે, જેમણે જ્ઞાનરૂપ શસ્ત્રે કરી, મોહ પમાનનાર અજ્ઞાનને હાથું ઢે દ્રવના
 સાથુન મને શરણજૂત હો. ॥ ૩૫ ॥

ગૌદિતસ્નેહદામાન:

અકામધામાન:

નિકામપુનઃકામા:

સ્વંન્નિઞ્ચ સિણેહદામા, અકામધામા નિકામમુહકામા ॥

તોરપું ઢે સ્નેહરૂપ વંધન જેમણે અધિકારિ સ્થાન જેમણે નિર્વિકાર મુગ્ધતા કામી ॥

મુપુરુપમનોભિરામા:

આત્મારામા

મુન્ય: શરણં ॥ ૩૬ ॥

મુપુરિસમણાનિરામા, આપારામા મુણી સરણં ॥ ૩૬ ॥

મધુરુપોના મતને આનંદકરનાર આત્મામાં સ્થનાર મુનિઓ શરણ દો ॥ ૩૬ ॥

જ્ઞાવાયઃ-આર્દ્રકુમારે જેમ હાથીનાં વંધન તોપ્યાં તેમ સ્નેહરૂપ વંધન
 જેમણે તોપ્યું ઢે, જે સ્થાનની ઇંદર સ્ત્રી પ્રમુલ વિકારના હેતુન નથી, દ્રવના

निर्विकारी स्थानमां रद्देनार, विषय सेव्यारूप संताप विना अनाहं जे मोक्ष
सुख तेना अज्जिवायी, दमदंतकपिए जेवी रीते युधिष्ठिरादिकना मनने संतोष
उपजाव्यो तेवी रीते सत्पुरुषोना मनने आनंद उपजावनार, अन्य सर्वसंसार
संवंधि कार्य तजेलां दोवाथी एक आत्माने हितकारि क्रियानुमांज जेमने
रतिठे एहवा आत्मानंदी मुनिउ मने शरणभूत हो. ॥ ३६ ॥

भिनिहनिविषयकयायाः

उज्जितदृष्टदृष्टिणीसंगमुखसादाः ॥

मिद्धिअविसयकसाया, उव्विअघरघरणिंसंगसुहसाया ॥

दूर कर्या छे विषय कयाय जेमने तज्यो छे घर ने स्त्रीना संगना सुखनो स्वाद जेमने ॥

अकलितदर्पविषादाः

सायवः शरणं गतप्रमादाः ॥ ३७ ॥

अकलिअहसिसाया, साहू सरणं गयपमाया ॥ ३७ ॥

नधीदपं शोक जेमने

साधु शरण हो गयो छे प्रमाद जेमनो ॥ ३७ ॥

ज्ञावार्थः—पांच इंद्रियना त्रेवीश विषयमां आसक्ति नहीं करवाथी जेम-
ने विषयोने दूर कर्या ठे अने क्रोधादिक कयायना उदयने रोकवाथी जेमने

કપાયો દૂર કરેલા છે. ઘર અને સ્ત્રી સંવંધગ્રી મોહી પ્રાણીન્દ્રી દ્રષ્ટિએ અનાર
જે પુન્નલ સંવંધિ સુલ તેનો સ્વાદ જેમણે તગ્યો છે. જેમણે ઇષ્ટ વસ્તુના સમા-
ગમ વચ્ચે દર્પ કહ્યો નથી તેમ જેમણે અનિષ્ટ વસ્તુના સમાગમ વચ્ચે દેષ
કયો નથી, અને અનુપયોગાદિ પ્રમાદે કરી રહિત એવા સાધુ મને શરણજૂત હો.

હિંસાદિદોષગ્ન્યા:

કૃતકારુણ્યા:

સ્વયંમૂલ્લવપદ્મા:

હિંસાદોસસુત્રા,

કપકારુત્રા

સયંચુરુપ્પત્રા ॥

હિંસાદિ દોષે રહિત
અનરામરપયલુપ્પા:

કરી છે કૃપા જેણે સ્વાભાવિક સમ્યક્ત્વજ્ઞાન છે જેમને ॥

અનરામરપયલુપ્પા:

માધવ: શરણં મુકુતપુષ્પા: ॥ ૩૮ ॥

અનરામરપહસુત્રા,

સાદ્વ સરાણં

સુકયપુત્રા ॥ ૩૯ ॥

ત્રા મરણ રહિત મોક્ષમાર્ગના અધ્યાયિં માધુશરણ હો અતિકર્તુ છે પુણ્ય જેમણે ॥ ૩૮ ॥

જ્ઞાવાચ્ય:-હિંસાદિ (આદિ શબ્દગ્રી અસત્ય, ચોરી, મેયુન, પરિગ્રહ) વૈયો-

પ કરીને રહિત સર્વ જીવોના હુ:સ્વનો નાશ કરવાની બુદ્ધિરૂપ કૃપાલુપણું જે-

મણે સર્વ જીવોને વિષે કર્યું છે. સ્વયમેવ સમ્યક્ત્વજ્ઞાન જેમને અપજ્યું છે, વૃદ્ધ

અવસ્થા અને મરણ ય્યાં નથી એહલું જે મોક્ષ તેનો સિદ્ધાંતરૂપ માર્ગ તેમાં
અન્યાસવાલા (પ્રવચનના ઉત્તમ પ્રકારે જાણ), આવતા પ્રવમાં જેનાથી
ચારિત્રની પ્રાપ્તિ થઈ શકે એહલું અતિ ઉત્તમ પુણ્ય જેમણે સરાગસંજમનાવલે
ઉપાર્જન કર્યું છે એહવા સાધુ મને શરણ ઝૂત હો. ॥ ૩૮ ॥

કામવિહંબનચ્યુતાઃ

કાલિયલમુક્તાઃ

વિમુક્તચૌરિકાઃ ॥

કામવિમંવણચુક્કા, કલિમલમુક્કા

વિમુક્તચૌરિકા ॥

કામોર્વિહંબનાં રહિત

પાપે રહિત

મુક્તી છે ચોરી જેમણે ॥

પાપરત્નઃ મુરતોરિકાઃ

માધુગુણરત્નદીપ્તિમંતઃ

॥ ૩૯ ॥

પાવરયમુરયરિકા,

સાહુગુણરયણચિન્ચિક્કા ॥ ૩૯ ॥

પાપરૂપ રત્નના કારણ મૈયુનથી રહિત, માધુના ગુણરૂપ રત્નની કાંતિવાલા ॥ ૩૯ ॥

પ્રાવાયઃ—વિષયવિકારથી છતી અનેક પ્રકારની વિમંવના (વિવિધ
વેશાન) તેણે કરી રહીત, પવિત્ર ચારિત્રરૂપ જલે કરી સમગ્રપાપ ધોણું હો-
વાથી પાપ રહીત થાવા, સ્વામિઅવત્ત, જીવઅવત્ત, તીર્થંકરઅવત્ત, અને ગુરુઅ-

દત્તનો ત્યાગ કરેલો હોવાથી વિશેષે કરી જેમણે ચોરિનો ત્યાગ કર્યો છે, પાપ-
રૂપ રજનું આત્માની સાથે જે લાગવું તેમાં હેતુજૂત મેંથુન થકી રહિત સાધુ-
મદારાજના ગુણરૂપ રત્નોષ્ઠ કરી શોભાપમાન એહવા સુનિમદારાજ મને
દારણ ખૂત દો. ॥ ૩૯ ॥

વગ્વીશમી ગાથામાં કહેલા આચાર્યોદિક મોદોદા પદમાં વર્તતા હોવાથી
સાધુના દારણના અધિકારમાં તેતનું પ્રદર્શ કેવી રીતે કરી શકાય એ શંકા
દાહ્યાને મૂલ પ્રંથકાર પોતેજ આગલી ગાથા કહે છે.

માધુલ્યોસ્થિતાઃ યત્

આચાર્યોદયઃ તતશ્ચ તે માધુલ્યઃ ॥

સાહુત્તસુઞ્ઞિપ્રા જં,

આપરિયાઈ તનુષ્ટ્ર તે સાહુ ॥

માધુલ્યજ્ઞામાં વિશેષે રોચ્યા જે માટે

આચાર્યોદિક તે માટે તે માધુ ॥

માધુર્ભાષણેન

દુરીતાઃ

તસ્માત્ તે માધુલ્યઃ શરણં ॥ ૪૦ ॥

સાહુષ્ટ્રગિણ ગદ્ગિપ્રા,

તમ્હા તે સાહુણે સરણં ॥ ૪૦ ॥

માધુ ઉધારણે કરી પ્રદર્શ કર્યાં

તે હેતુથી તે માધુ શરણ દો ॥ ૪૦ ॥

ज्ञावार्थः—जे हेतु माटे आचार्यादि (उपाध्याय, स्त्रवि, प्रवर्तक, गणि) पांचे पदवाला समजावमां रद्देवा अने बीजा मोक्षसाधनमां सहाय करवारूप साधुपणामां अतिदाये करीने रहेला ठे ते हेतु माटे तेनुने पण साधुनुं कार्य करवाची साधु कहेवाय. ते हेतु माटे साधुनुं उच्चारण करवाए करी ग्रहण करेला अतीतमां थयेला, वर्तमाने वर्तता अने अविष्यमां अनार एहवा ते त्रिकालवर्ति साधुनुं मने शरण हो. ॥ ४० ॥

ए प्रकारे त्रीजुं शरण कह्युं. दवे धर्मनुं शरण करवारूप चोथुं शरण कहेठे.
मनिपन्नमाधुशरणः शरणं कर्तुं पुनरपि जिनधर्म ॥

पम्बित्तसाहुसरणो, सरणं कानं पुणोवि जिणधम्मं ॥

स्त्रीकार्गुं छे माधुनुं शरण जेणे शरण करीने बली पण जिनधर्मेने ॥
महंरोमांचमपंच - कंचुकांचिततनुर्भणति ॥ ४१ ॥

पह् रिसरोमंचपवंच, - कंचुअं चिअतणु जणइ ॥ ४२ ॥

अति हंपंधी थण्यो रोमांचनो चिस्तार ते रूप वक्करे गोभायमान शरीरबालो कहे ॥ ४१ ॥

ज्ञानार्थः—जेणे पूर्वे कदेला प्रकारे साधुनुं शरण अंगीकार करेलुं ते ए-
 द्वो साधु साध्वी श्रावक के श्राविकारूप कोइ पण जीव फरी पण यळी
 जिन धर्मनुं शरण करवाने माटे मनमां अएला प्रकृष्टदर्शना बलथी अएलो
 जे रोमराजिना निरुत्तरपणानो समूह तेरूप बखतरे करी शोनायमान श-
 रीर ते जेनुं एद्वो धयो उत्तो आगल कदेबाशे ए प्रकारे कहे ॥ ४१ ॥

प्रवरगुरुनैः प्राप्तं पात्रेति नवरं कैश्चिन्न प्राप्तं ॥

पवरमुकगृहि पत्नं, पत्नेहि वि नवरि केहि वि न पत्नं ॥

श्रेष्ठ मुरुगोण् पापेभ्यो भाग्यशालाए पण वनी केट्याके नहीं पापेभ्यो ॥

ते केचिन्न प्राप्तं धर्म शरणे गपन्नोदं ॥ ४२ ॥

तं केवलपन्नत्तं, धम्मं सराणं पवन्नोदं ॥ ४३ ॥

ते केचिन्न पापेभ्यो धर्मेने शरण पाप्यो हुं ॥ ४२ ॥

ज्ञानार्थः—अति उत्तम पुण्ये करी प्राप्त अएलो, ब्रह्मचर्यकर्मोत्तमादि
 केट्याक भाग्यशालि पुरुषोए पण नहीं पापेभ्यो, केवलज्ञाने करी समस्त ज्ञा

वो जेमलो जाणेलो ठे, एहवा केवलि जगवाने उपदेशलो एदवो जे श्रुत अने चारित्ररूप धर्म तेने हुं शरणरूपे अंगीकार करुवुं. ॥ ४२ ॥
हवे धर्मनुंज मादात्म्य कहे ठे.

प्राप्तेन अप्राप्तेन च प्राप्तानि च येन नरसुरमुत्थानि ॥
पत्तेण अपत्तेण य, पत्ताणि य जेण नरसुरसुहाइं ॥
पामेलो नहीपामेलो बली पाम्यां बली जे धर्म करी मनुष्य देवताना सुख ॥
मोक्षसुखं पुनः प्राप्तेन नवरं धर्मः स मे शरणं ॥ ४३ ॥
मुखसुहं पुण पत्तेण, नवरि धम्मो स मे शरणं ॥ ४३ ॥
मोक्ष सुख बली पामेलाए करी बली धर्म ते मने शरण हो ॥ ४३ ॥

प्रावार्थः—मनुष्य अने देवताना सुख जे धर्म प्राप्त थया उतां पण (जेम श्रीऋषभदेवजगवान्ना जीव धनासार्थवाद्दने सम्यक्त्वना बले तेम) थाय ठे अने नही प्राप्त थया उतां पण (जेम तेज धनासार्थवाद्दने सम्यक्त्व पाम्या पहेलां तेम) थाय ठे. परंतु मोक्ष सुख तो निश्चे जे श्रुत अने चारित्ररूप

निवृत्तगुणफलदम्

सिधुसुहृदफलय

मोक्षना गुणरूप फलने आपनार गफल धर्मने ममोहं, धम्मं सराणं पवन्नोहं ॥ ४६ ॥

आचार्य-विकार थकी यतो उन्माद जेणे अतिशये शमाव्यो ठे, दृष्ट अने अदृष्ट (अतिप्रिय) पद्मार्थने विषे विपरीत प्ररूपणारूप विरोध जेमां प्रात अ-

एलो नथी. मोक्षना सुखरूप फलने आपनार, अने मोक्षसुखरूप फल आपया थकी ज सफल एववा धर्मने शरणरूपे हुं अंगीकार करवुं. ॥ ४६ ॥

नरकगतिगमनरोधं

नरयगङ्गमागरोहं,

नाक गति गमने रोक्तार, गुणनो ममूट जेमां से अन्यदर्शनिए नहीं क्षेप करवायोग्या

निहृणियवम्महजोहं,

दण्णो छे कायरूप मुमट जेणे

गुणपदोहं

गुणसंदोहं

पयाडनिस्रोहं ॥

धर्म गरणं ममूट जेमां से अन्यदर्शनिए नहीं क्षेप करवायोग्या ॥ ४७ ॥

पवन्नोहं ॥ ४७ ॥

अंगीकार करवुं हुं ॥ ४७ ॥

कालप्रयोपि न मृतं
कालतएवि न मयं,

जन्मजरामरणव्याधिदशतशमकं ॥

जम्माणजरमणवाहिसयसमयं ॥

यण कालयां पण नही नाश घामेलुं जन्मजरा मरण सैकढो व्याधिलुं समावनार ॥
अमृतायिच बहुमतं जिनमतं च शरणं प्रपन्नोहं ॥ ४५ ॥

अमयंव बहुमयं,

जिणमयं च सरणं पवन्नोहं ॥४५॥

अमृतनी पेटे यणाने इष्ट

जिनशासनने शरण अंगिकार करुंछुं ॥ ४५ ॥

ज्ञावार्थः—अतीत, अनागत अने वर्तमानरूप त्रये कालमां अर्थ थकी द्वा-
दशांगीनो नाश नहि होवाथी अविमश्वर, जन्मजरामरण अने सैकम्भोगमे व्या-
धिलुनुं समावनार, सर्व ज्ञावरोगीने नाश करनार होवाथी अमृतनी पेटे सर्व
लोकीने अनीष्ट एहवा द्वादशांगरूप श्रुतधर्मना शरणने हुं अंगीकार करुंछुं ४५

मशमितकामप्रमोहं

दृष्टादृष्टेषु न कलितविरोधं ॥

पसमिअकामप्पमोहं,

दिठादिठेसु न कलियविरोहं ॥

विशेष मयाव्योछे कामनो जयादेनेज, देखेला अने नही देखेला पदार्थोंमां नथी प्राप्त योविरोधजेंमां ॥

गिरिसुखरुद्रम्

निवृत्तिपत्रम्

सिधनुहफलाय - ममोहं धम्मं सराणं पयत्रोहं ॥ ४३ ॥

भावार्थ-विकार शक्ती प्रतो उन्माद जेणे अतिदाये
 अदृष्ट (अतिप्रिय) पदार्थने विषे निष्पी-

अस्तीति मरुत सुखरूप फलने आपनार, अने मोक्षसुखरूप फलने
नरकगर्जननयोगे

नरक, गीत, मनोरे

नग्यगङ्गामागेदं.

मु.ग.सं.६

नगरु गोत्रे गपन्ने गंकनार गुणसंज्ञेहि

नवः॥दानः॥शोभं॥

पवाङ्निष्केहं ॥

1000

ਦਸਾਂ ਦੇ ਬਾਦਲ ਸੁਮਤ ਦੇਖੋ

五

1. 1.1

1024

मन्त्रोऽहं ॥

पञ्चिका

|| ER || à ||

પ્રાર્થા:-નરકગતિમાં જવાના હેતુભૂત કર્મો કાપ કરી આપવાથી ન-
રકગતિમાં ધનાર ગમનને રોકનાર ક્ષાંતિ આદિ (આદિ-શબ્દથી નિરદંકારપ-
ણું, સરલપણું, નિર્લોભપણું, તપ, સંપમ, સત્ય શ્રદ્ધાનુપધિયાલાપણું પરિગ્રહરહિ-
તપણું, બ્રહ્મચર્યઆદિ) ગુણોનો સમૂહ જેમાં સમાયો છે, પ્રવલવાવિનંદા પણ
જેનો શોભ કરી શકાતો નથી, કામની ઉત્પત્તિમાં હેતુભૂત સંકલ્પને તજ-
વાથી જેણે કામરૂપ સુખદ અતિશયે હણ્યો છે, એવા ધર્મને હું શરણરૂપે
ધર્મીકાર કરું. ॥ ૪૩ ॥

દેવે નિધાનની ઉપમાએ કરી ધર્મને નમસ્કાર કરે તે વર્તાવે છે.

આમુરમુરખમુંદર-

રત્નાલંકારગૌરવમહાર્થ ॥

આમુરમુવન્નમુંદર,-

રચણાલંકારગારવમહર્ગ્થ ॥

દેરીપ્રધાન ગચ્છ સ્થાપા ગ્રંથી છે મુંદર રચનાએ કરી ગોખાચાળો મહત્વના હેતુમૂલ મદા મૂલ્યવાળો. ॥

નિર્ધિષિત

દોગત્પર

નિહિમિત્ર

દોગચ્છદરં,

ધર્મ જિનદેશિતં યદે ॥ ૪૮ ॥

નિષાનની વેઠે અજાનરપ દોગિદ્ર રરનાર, ધર્મને

ધર્મ જિણદેસિદ્ધિં યદે ॥ ૪૯ ॥

જિને ઉપદેશોળા વાંદુધું ॥ ૪૮ ॥

ज्ञावार्थः—देवाधिक ज्ञास्वर गतिनुं कारण होवाथी ज्ञास्वर, इंवाधिकोए उच्चम प्रकारे स्तवना कोरलो होवाथी सुवर्ण, सुंवर क्रियाकलाप अगर इंजामि-
छाधिक सामाचारीरूप रचनाए करी होजायमान, मद्दत्तनी प्राप्तिना कारण
भूत, चारित्रवंतोने अनेक प्रकारनी आमर्षीयधियाधिक लक्ष्यओ उत्पन्न
थवाथी मद्दामूढ्यवालो, निधाननी पेछे, दुर्गति अगर अज्ञानरूप वारिद्धिने ह्वा-
नार एदवा सर्वज्ञ मदाराले उपदेशोला धर्मने हुं नमस्कार कल्युं. ॥ ४८ ॥

देवे वदामी गाथामां सूचवेला चउसरणनी प्राप्ति, दुष्कृतनी गर्हो, सुकृ-
तनी अनुभोवनारूप ग्रण अधिकारमानो पदेलो अधिकार कद्यो. देवे दुष्कृत-
नी गर्हरूप बीजो अधिकार कहे ठे.

चतुःशरणगणनसंचित-

सुचरितोर्षाचिकरारीः ॥

चउसरणगमाणांसंचिअ,—सुचरिअरोमंचअं चिअसरीरो ॥

धारना शरणने अंगीकार करवाए मंचेत्तुं, नेसुकृतनेनेकरीयप्लीविकस्वरगेपरानीए पुक्तऐनीग्नेजुं।

कृतदुष्कृतगदाशुभ-

कर्मक्षयकांक्षितो

भणति ॥ ४० ॥

कपडुकर्मगरिहाअसुह,-कम्मरकयकंखिरो ज्ञाणइ ॥ ४९ ॥

करेन्नो दुष्कर्मनी गर्हाए करी अशुभ 'कर्मना क्षयने इच्छतो

कहे ॥ ४९ ॥

ज्ञावार्थ:-अरिदंत, सिद्ध, साधु अने केवलिए कहेदा धर्मरूप चार शरण-
करवापोरय पदार्थनुं शरण करवाथ्री जे उत्पन्न अएलुं सुकृत तेणे करी जेनुं
शरीर सेमांचित शयुं ते, अज्ञानादिने वडा रक्षा उता आनव अगर परमव-
मां करेलां दुष्कर्मनी गुरु समक्ष निंदा करवाए करी पोताना अशुभ कर्मना
क्षयने इच्छतो उता, आगल कहेवाशे ए प्रकारे दुष्कर्मनी गर्हा करवाने माटेकहे, ४९

प्रभाविकं

अन्यभाषिकं

मिथ्यात्वप्रयत्नं

यदाधिकरणं ॥

इहन्नविअ-मन्नन्नविअं,

मिन्नत्तपवत्ताणं 'जमहिगराणं' ॥

आ वयसा करेनुं परभवमां करेनुं

त्रिनमरचनमोतापदे

मिथ्यात्वान्न मुवर्तनरूप जे अधिकरणरूप ॥

दुष्टं गर्हमि तत्र पापं ॥ ५० ॥

जिणपवयापपमिहुं,

जिन गामनमां निरेणुं

डुठं गरिहामि तं पावं ॥ ५० ॥

दुष्टं गर्हंछुं ते पापने ॥ ५० ॥

જાવાર્ય:-આ જ્ઞવને વિપેદિસાવિ આથવે કરી કરું, પરજ્ઞવને વિપે મિથ્યા-
 ત્યાદિ વંધદેતુણ કરું, કુતીર્થાંત્રિ અને તેત્તના દેવતાદિના આદરસત્કાર પૂજા-
 દિક મિથ્યાત્વ પ્રવર્તનથી પ્રણું, તલાવચ્ચાદિક લોદાવવાથી તેમજ હલ્યા-
 વિ શાલો વનાથી તે વેચવાથી પ્રણું, અન્ય પણ વલી જિનશાલને વિપેજિ જે
 ડુટ પાપ કરું હોય તે સર્વની ગુરુસાદિક નિંદા કરું. ॥ ૫૦ ॥
 સામાન્યે કરીને ડુષ્ટતનીગર્હ કરી હવે વિશેષે કરી તેજ ડુષ્ટતગર્હ કરેજે.

મિથ્યાત્તમોંશેન

મિથ્યાત્તરૂપ અંધકારે અંધપણાણ અર્થદાદિણ અર્થવર્તન યત્ ॥
 અજ્ઞાનેન વિર્તાવન અરિહંતાશ્ચ અવન્નવયાણં જં ॥

અન્નાણેણ વિરહચ્ચં,

પ્રમાને કરી વિગેને કરું

રદાની ગર્ભાંયિ અર્ણવું વચન જે ॥
 શનિંહિ ગરિહામિ તે પાવં ॥ ૫૧ ॥

રમણાં ગર્હું તે પાપં ॥ ૫૨ ॥
 રમણાં ગર્હું તે પાપને ॥ ૫૩ ॥

જાવાર્ય:-જે મેં મિથ્યાત્વરૂપ અંધકારે કરી અંધપણાણ અવતા દુપણ

कृत्तुः कृत्तुः कृत्तुः

कर्मयोगशास्त्रो

मणनि ॥ ४० ॥

कपटपुष्पगुहाप्रमुक्त, —कम्ममकपकं विरो ज्ञाणइ ॥ ४९ ॥

कर्मने दुष्कर्मनी गार्हो करी अगुम कर्मना क्षयने इच्छतो कटे ॥ ४० ॥

ज्ञावाधः—अरिदंत, मित्र, साधु अने केवलान् कंदला वर्मरूप चार शरण-
करवायोग्य पदार्थनुं शरण करवायी जे उत्पन्न अणुं सुकृत तेलें करी जेनुं
शरीर रोमांचित ग्रयुं ठे, अज्ञानादिने वदा रह्या वतां आन्रव अगार परम्व-
मां कंगलां दुष्कर्मनी गुन समक निदा करवाण करी पोताना अशुभ कर्मना
क्षयने इच्छता वता, आगल कंदवादी ए प्रकार दुष्कर्मनी गर्दा करवाने माटे केहे. ४९

प्रेरक

अन्यथाविकं

मिथ्यात्ववर्जनं

यदाधिकरणं ॥

इदमविश्र-मन्नविश्रं,

मिन्नतपवत्ताणं 'जमद्विगराणं' ॥

आ भवतां कोनुं परभवमां कोनुं
मिन्नतरचममिन्नपटुं

मिथ्यात्वान्न भवतनरूप जे अधिकरणरूप ॥
दृष्टं गंधोप तत् पापं ॥ ५० ॥

जिगापवसापमिदुः,

दुः गरिद्वामि तं पापं ॥ ५० ॥

यिन नामकसं विप्रेरुं

दृष्टं गंधेच्छं जे पापने ॥ ५० ॥

ज्ञावार्थः—आप्तवने विपेदितादि आश्रये करी करुं, परम्वनं विपे मित्या-
 त्यादि वंघदेतुए करुं, कुतीशींठ अने तेउना वेयतादिना आदरसत्कार पूजा-
 दिक मिथ्यात्व प्रवर्त्तनघी आणुं, तलात्रयादिक खेदावयाथी तेमज हलआ-
 दि शस्त्रो वनाची ते वेचवाथी आणुं, अन्य पण वली जिनशास्त्रने विपेजि जे
 डट पाप कर्पु होय ते सर्वनी गुरुसाक्षिक निंदा करुं. ॥ ५० ॥

सामान्ये करीने डुष्टतनीगर्हा करी हवे विशेषे करी तेज डुष्टकृतगर्हा कहेते.
 मिथ्यातत्तमोंअने अर्थादिषु अवपंक्चनं यत् ॥

मिथुततमंधेणां,

अरिहंताइसु अववन्नवयाणां जं ॥

मिथ्यात्वरूप अंधकारे अंधपदकाए

अरिहंतादिषु

अवर्णनुं वचन जे ॥

अज्ञानेन विरचितं

इदानीं गहांमि

नत्त पापं ॥ ५१ ॥

अप्रमाणेण विरइअं,

इन्हि गरिहामि तं पापं ॥ ५२ ॥

अज्ञाने करी विगोसे कर्पु

हमणां गर्हुंछुं

ते पापने ॥ ५३ ॥

ज्ञावार्थः—जे में मिथ्यात्वरूप अंधकारे करी अंधयएलाए अवता टुपण

ફેદવાયે કરી અરિહંતાવિકને વિષે જે અવર્ણવાવડું ચોલવું અજ્ઞાને કરી કર્યું
હોય, કરાવ્યું હોય, અનુમોદ્યું હોય, અતીત કાલમાં વર્તમાનમાં અગર ત્રિ-
વિધમાં વીજું પણ જે પાપ જિનેશ્વરજગવાનના તેમ તેમના જ્ઞાતના શત્રુપણા
વિકે કરી લાગ્યું હોય તે પાપની હમણાં જેનું વિવેકરૂપ નેત્ર વિકસ્વર થયું તે
એવો થયો ઉત્તો હું ગુરુતાકિક નિંદા કરું. ॥ ૫૧ ॥

શ્રુતપર્મસંયસાધુ

પાપં પ્રત્યનીકતયા

યત્ રચિતં ॥

સુઅધર્મસંઘસાહુસુ,

પાવં પમિણીઅપાદ જં રદ્ધઅં ॥

શ્રુતપર્મ સંપ માધુને વિદો,

પાપ શત્રુપણા

જે કર્યું ॥

અગ્નેષુ ચ પાપેષુ

દાની ગર્હામિ તત્ પાપં ॥ ૫૨ ॥

અન્નેસુ અ પાવેસુ,

જનિંહ્ ગરિહામિ તે પાવં ॥ ૫૩ ॥

હીજાં પળ પાપસ્થાનોમાં

હમણાં ગર્હુછે તે પાપ ॥ ૫૨ ॥

જાવાંથ્રઃ—ચારધર્મગરૂપ શ્રુતના

તિરસ્કારકરવાધ્વાધિરૂપ શત્રુપણાઈ કરી, અગર અજ્ઞાનજ સારુ એહવી પ્રકારે

માયતુપની પેટે બોલવારૂપ શત્રુપણાદ કરી, હે કપિલ અહીંથી જિનશાસ-
 નમાં પણ ધર્મ છે અને પરિવાજકમાં પણ ધર્મ છે એમ કહેનાર મરીચિની પેટે
 ધર્મનું શત્રુપણું કરવાદ કરી, સગરચક્રવર્તિના સાવહજાર પુત્રો જે પૂર્વજન્મમાં
 ધોરો હતા તેમણે સંપત્તિ અરુચણ કરીને કરેલા સંઘના શત્રુપણાની પેટે સં-
 ધના શત્રુપણાદ કરી, જે પાપ કરેલું હોય તેમ વીજું પણ અદારપાપસ્થાનોમાં
 જે પાપ કરેલું હોય તે સર્વ પાપની હમણાં વિવેકવાન્ થયો વતો હું ગુરુસાહે
 નિંદા કરું. ॥ ૫૨ ॥

અદાર પાપસ્થાનોમાં કરેલું જે પાપ પહેલી ગાથામાં સૂચવ્યું તેજ સ્પ-
 દ્યપણે જ્ઞાતિ છે.

અર્થે ૫ ત્રીવેણુ
 અન્નેસુ અ જીવેસુ,
 મીના ૫૫ ત્રીપાંચા

મૈત્રીકરુણાદિગોચરુ
 મિત્રીકરુણાદિગોચરેસુ કર્યું ॥
 મૈત્રી કરુણાદિના ત્રિપણ કર્યું ॥

गीतगोपनीयः
पञ्चमः रागादिः ॥ २८ ॥

इति गीतगोपनीयः ॥ २८ ॥

इति गीतगोपनीयः ॥ २८ ॥

पञ्चमः रागादिः ॥ २८ ॥

इति गीतगोपनीयः ॥ २८ ॥

नामार्थः—नेति रागादिषु नामार्थः प्रमादं येन माध्य-
म्यदिक्षु नार नाम्ना (वीजाने विद्वित्तुं चित्तवृत्तं तं मेव) तेन वीज-
ना दुःखतो नाश रागो तं कृष्णा, वीजाना मुक्तेन विद्वित्तुं तं मेव (अनीत्या-
नाय) ते प्रमादं, वीजाना अनिवापं शेषेन विद्वित्तुं तं माध्यम्य (ना
विद्वित्तुं वीजं तेषां पण परित्यागनादि दुःखं कृष्णां ह्रीं ते पाप कर्तुं
दोषं ते मां पापेन हृमणां विवेकवन्तं ययो वतो हं निन्दुं ॥ १३ ॥

इति गीतगोपनीयः वीजाप्रविकारिणी समानि यतावतो यद्ये मेकदेतयतावेतं.

यत्तं मनीषयतः ॥

ने मागयकागुडिं कयः—

इति गीतगोपनीयः

याचामि ॥

काश्चिद्भाग्यमर्हति आयमिच्छे ॥

ने एव इत्येव पापान् इति रागा

यगता अनुपेक्षमर्हति

याचामि ॥

धर्मवિबुद्धयगुરु

धम्मविरुत्तमसुठं,

धर्मपी गिणीत अगुद

जावार्थः-रागेठय अने

आत्मानि अशुद्धि प्राप्त करना, पाप, मन वचन अने कायाग करी कन्या क-
राव्या अनुमोदया दोरे कर्तुं दोय ते सर्व पापनी गुरु समक निंवा पूर्वक
आलोपण करुं. ॥ ५४ ॥

उःष्कृतनी गर्दा करारूप वीजो अधिकार कह्यो, हने सुकृतनी अनुमोद-

अथ स

अपह सो

हने ते

इच्छुगर्दा-दक्षिणोत्तरदुष्कृतः

उकमगरिहा, -दक्षिणधर्मउकमो

इच्छुदं पणति ॥

फुमं जगाइ ॥

इच्छुदं पणति ॥

महागजमां रंदतो व्यापार, मृधनलानयमारुप गुणध्याय मंदारजने निये रंद्धुं
जे उपपत्त्यापणं, सामाधिदादि चास्त्रियंत अने सर्व कात्तना तथा सर्व देश-
ना पुत्ताहलब्धिवाला, बहुदायादि, तेमज्ज जिन कट्टिक, प्रतिमागर, यथा-
लंदिक, परिदारविमुद्धि संपमवाला, प्रत्येकदुव्यादिक साधुवर्तनो जे उन्नत
चरणसिनरी प्रने करणसिनरीरुप क्रियाकलाप, सम्यकत्व, अनुव्रत, गुण-
व्रत, शिक्षाव्रत, अगिआरप्रतिमाआदिरुप जे श्रावकोनी वेदाविरति, अने
जिनेश्वर नगवाने कहेला तत्त्वोनुं सम्यक्प्रकोर सहद्वयारुप जे सर्व सम्यक्त-
वंतनुं समक्षित ए सर्व गुणोनी हुं अनुमोदना करवुं ॥ ॥६-॥७॥

देवे अनुमोदनांने योग्य सर्व पदार्थो मोमं प्रद करता अथा कहे उ.

अथवा	संवेद	वीत-गगनचनानुगार	यत्	गुह्यं ॥
अथवा	नधेयिअ	वीअ.-रापयपणाणसारि	जं	सुकर्मं ॥
अथवा	मर्च तिथे	वीतगगनचनेने अनुमो	जं	गुह्यं ॥

કાચ્છવ્યેયિ   શ્રિવિધં   અનુમન્યામૃદે   તત્ મર્વ ॥ ૬૮ ॥
 કાલ્પત્તૃવિ   તિવિહં,   આણુમોણમો   તપં સઘં ॥ ૫૭ ॥
 પ્રણ કાલ્પા પળ વ્રણ પ્રકારનું   અનુમોદીણીય   તે મર્વ ॥ ૬૮ ॥

પ્રાચાર્ય:-અથવા સર્વ જે મન વચન કાયાએ કરી કરવા કરાવવા અને અનુમોદવા ઘેરે વીતરાગના વચનને અનુસારિ સુકૃત અતીતમાં કપું દોષ, અના-ગતમાં કરવાનું હોય, વર્તમાનમાં કરાતું હોય તે વ્રણે કાલમાં પણ અમે તે સર્વ સુકૃતની અનુમોદના કરીએ ઘીએ. ॥ ૫૭ ॥

આ રીતે સુકૃતની અનુમોદનારૂપ ત્રીજો અધિકાર પણ કહ્યો. દ્વેષ ચાર ગુણાદિ કરવાથકી જે ફલ થાય તે વતાવે છે.

ધુમપરિણામઃ   નિત્યં   ચતુઃશરણમદિ   આચરત્ત્રીવઃ ॥
 સુહૃપરિણામો   નિઙ્ગં,   ચત્તસરણગમાદ્   આયરંત્રીવો ॥
 યુધ પરિણામરૂપો   નિર્ગત્ત્રીવ   ચાર શરણની માંત્ર આંદ્રને આચરતો   ત્રીવ ॥

કુસલમકુતીર્ધનાને

કુસલપયમીન

વંધદ, વદ્ધાન

પુણ્ય પ્રકૃતિ

વાંધે છે અણ્ય

વાંધેલોને યુધ અનુવંધવાલી કરે છે ॥૬૨॥

નાવાર્ય:-નિરંતર શુન્ન અધ્યવસાય સહિત ગતો જે સાધુઆદિ જીવ ચાર શરણનો શ્રંગીકાર, ઉત્કૃતની ગર્દા, અને સુકૃતની અનુમોદનાને આચરે છે. તે જીવ પુણ્ય પ્રકૃતિને વાંધે છે, અને પેદેલા કાલમાં જે અશુન્ન અનુવંધવાલી પ્રકૃતિન વાંધી હોય તે સર્વને શુન્ન અનુવંધવાલી કરે છે. ॥ ૫૯ ॥

મંદાનુભાવા:

વદ્ધા:

મંદાણુનાવા

વદ્ધા,

જે યુધ મંદરસવાલી વાંધી હોય

અણ્યુભા:

નિસ્તુવંધા:

તીવ્ર રસવાલી

કરે છે તેનેજ ॥

અપ્રસુદ્ધાન

નિરાણુવંધાન.

કરોતિ તીવ્રા:

મંદા: ॥ ૬૦ ॥

અણ્યને

અનુવંધપાદિન

કરે છે

તીવ્રને

મંદાન ॥ ૬૦ ॥

વદ્ધા:

પ્રમાનુવંધા: ॥ ૬૨ ॥

સુદ્ધાણુવંધાન ॥ ૫૯ ॥

સરણ.

જાવાર્ય:-વલી જે પેવલાં મંદ રસવાલી શુજ્ઞકર્મને પ્રકૃતિજી વાંચેલી
 દોષ તેને તીવ્ર રસવાલી અને અશુજ્ઞ જે પૂર્વે મંદ રસવાલી વંચાઈ હોય તેને
 નિરનુકંથ કરે છે અને જે તીવ્ર રસવાલી અશુજ્ઞ કર્મની પ્રકૃતિ પેદેલાં વાંચે-
 લી હોય તેને મંદ રસવાલી કરે છે. ॥ ૬૦ ॥

ચાર ફરણને શ્રંગીકાર કરવા આદિનું મદા ફલ વતાવ્યું મોટે તે અવ-
 દ્ય શ્રંગીકાર કરવું ઝોડાં એ પ્રકારે વતાવે છે.

તમ્મોટવન્કનંલ્યં ચુંધઃ નિન્યમોપ મંદ્રેજ ॥

તા અણં કાયધં, બુંદ્દિ નિધંપિ સંકિલેસંમિ ॥

તે પાટે એ કમળું પાંદોળ નિરંજ મંદ્રેજમાં ॥

પશાંતે ત્રિકાળં મમ્યકુ પ્રમંદ્રેજે મુકુતફલે ॥ ૬૧ ॥

હોઈ ત્રિકાલં સમ્મં, અસંકિલેસંમિ સુકયફલં ॥ ૬૨ ॥

કર્ણ પ્રચકાંટે મદું મંદ્રધર્ગદ્વપણામાં પુણ્યરુપકુચાનુ ॥ ૬૩ ॥

પ્રાચાર્ય:-પહેલાં કહ્યું તે પ્રમાણે ચાર શરણ અંગીકાર કરવા આદિથી
મહાફલ પ્રાપ્ત થાય છે માટે વિચક્ષણ જીવોએ અવશ્ય રોગાદિકારણોમાં નિ-
રંતર કરવું જોઈએ અને રોગાદિ ઉપદ્વના અપ્રાવના સમયમાં પણ તે ત્રણ
કાલ રુદ્ધી પ્રકારે કર્યું હતું પણ પુણ્યાનુવંધિ પુણ્યપ્રકૃતિ મેલવવામાં કારણ
નૂત થાય છે. ॥ ૬૧ ॥

હવે જેણે મનુષ્યપણાદિક સામગ્રી પામીને પણ ચાર શરણ આદિ કર્યું
નથી તેને ઓચિત્તા થકા કહે છે.

ચતુરંગઃ જિનધર્મઃ ન કૃતઃ ચતુરંગશરણમપિ ન કૃતં ॥
ચતુરંગો જિણધર્મ્મો, ન કનુ ચતુરંગસરણમવિ ન કયં ॥
દાનાદિચાર અંગથાઓ જિનધર્મ ન કર્યો ઓરેહતાદિ ચાર અંગવાલું શરણ પણ ન કર્યું ॥
ચતુરંગધર્મ્ય છેદઃ ન કૃતઃ હા હારિતં જન્ય ॥૬૨॥
ચતુરંગપ્રવચ્છેન, ન કનુ હા હારિનિ જમ્મો ॥૬૩॥
દેવગાંનિ આદિ ચાર અંગમાત્રા મંગારનો છેદ ન કર્યો એરે સ્વેદકારક હાર્યો જન્મા ૬૨.

ज्ञानार्थः—जं जीनें ज्ञान, जीज्ञ, तप अने ज्ञायरूप चार अंगवाला धर्म
न कर्षों, जेणे अरिदंतादि चार अंगवानुं झरण न कर्षुं, तेमज देव, मनुष्य,
तिर्यंच अने नरकगति चार अंगवाला संसारनुं ठेवन (आत्यंतिक विनाश) न
कर्षुं अहो ! केटनुंबधुं खेदकारक ! ते माणसे चिंतामणिरत्न तुल्य पातानो
जन्म बूया दारि दीधो, ॥ ६२ ॥

प्रप्नुत चक्रसरण अध्ययनी समाति करता अका वतावे ठ.

गंन ईजीव प्रमादमहांगीर भद्रां एतत् अध्ययनं ॥

इअ जीव पमायमहारी, वीर जडंतमेयमप्रयाणं ॥

आ गीनें इ जीव प्रमादरूप महा भुजे श्रीतनार मोक्ष पमादनार ए अध्ययननुं ॥

इयाय त्रिमंथ्यं अंध्य-कारणं निर्द्वैतिमुपानां ॥ ६३ ॥

जाणमु निमंक्रमयंक्र-काराणं निबुद्धमुक्षाणं ॥ ६३ ॥

इमानकर यग मंध्याए अंध्य काण मोक्ष मुखेनुं ॥ ६३ ॥

ज्ञानार्थः—आ पयनामां पुनं कंदेला प्रकांग प्रमादरूप चक्रपुंवथगेने

पण निगोदमां अनंतकाल परिब्रमण कराववामां समर्थ होवाची महा शत्रु,
तेनो जय मेलववाने सुप्त समान मोक्षपदेने पमानार अने मोक्षना सुखोनु
अवध्य कारणभूत एवा ए अध्ययननुं हे जीव तुं त्रिकाल ध्यान कर. ॥३३॥

॥ इति श्रेयोस्तुल्येवकवाचकानां ॥

॥ इति श्रीमन्महाराजशाचार्यकृतचतुःशरणप्रकीर्णकं समाप्तं ॥

॥ आउरपञ्चखणपडुन्नयम् ॥

॥ ॐ श्री वीतरागाय नमः ॥

॥ ॐ नमो गुरुभ्यः ॥

॥ आउरपचख्वाणपइभयं वीरभदकयं ॥

आ पपन्नानी विधि त्रण आंविज करीने जणवानी ठे.

॥ मंगलाचरणम् ॥

आउरपचख्वाणपइभयं नत्वा स्मृत्वा च गुरुपदवं ॥

आउरपचख्वाण पपन्नाएकरी वीरभदकयं वच्मि ॥ १ ॥

सारभूत अंत्य अवस्थानुं आरावन कहेता इवा. भक्तपरिज्ञा अने चतुःशर-

पामों मंगल कहेलुं होवायी आ पयलो कहेतां जुडुं मंगलाचरा कहेलुं नथी ॥१॥
 जैनदासनमां बालबाल मरणा, बाल मरणा, बाल पंक्ति मरणा, पंक्ति
 मरणा अने पंक्ति पंक्ति मरणा, ए प्रकारे मरणा कद्यां ठे, तेमांना बालपंक्ति-
 तमरणानुं स्वरूप कहेवा माटे ग्रंथकार प्रयत्न गाथा कहे ठे:-

देवीकदेशरितः

मम्यणहृष्टिः द्वियने यो जीवः ॥

देसिकेदेसविरनु, सम्महिठी मरिज्जा जो जीवो ॥

देवना एक देवपी विसयेचो मम्यणहृष्टि मेरे जे जीव ॥

तर भगवे बालचंदिन—यएणं द्विनशामने भणितम् ॥

तं होइ बालपंक्ति,—मराणां जिणसासणो जणिपं ॥ १ ॥

ते होय बालचंदिन दण जिणशामने विचे कहेलुं ॥ १ ॥

जागार्थः—जे जीव, अजीव, पुण्य, पाप, आश्रय, संवर, निर्जरा, बंध,
 मोहरूप नव तत्त्वनी अथवा देव, गुरु, धर्मरूप अथवा तत्त्वनी अथवा स्वर
 स्वरूपनी सदृशाए करी तन्मयकथयंत जीव पृथ्वी आदिक उकायनी हिसामां-

થી વેશ જે વ્રત હિંસા, તેનો એકવેશ જે મારવાની કુહિલે નિરપરાધી જીવ-
ની નિરપેક્ષપણે હિંસા, તેથી તથા જુદું બોલવા આદિકથી નિયુત્તિ પામ્યો હ-
તો મરે તે મરણ જૈનશાસનને વિષે પૂર્વે કહેલાં (અન્નિગૃહીત મિષ્યાલ્લિને
થનાહં વાલ વાલ મરણ, ઉપશમમાં તત્પર મિષ્યાહૃદિને થનાહં વાલ મરણ,
અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ તથા વેશવિરતિને થનાહં વાલ પંક્તિ મરણ, ઉદ્ધસ્ય સા-
ધુને થનાહં પંક્તિ મરણ અને કેવલિને થનાહં વાલ પંક્તિ મરણ, ઉદ્ધસ્ય સા-
મરણ માંહેલું વાલપંક્તિમરણ કહેલું છે ॥ ૧ ॥

જૈનશાસનમાં યતિધર્મ કે પ્રકારનો કહ્યો છે, વેશ થકી અને સર્વ થકી.
તેમાંના વેશયતિધર્મવાલાને વેશવિરતી કહેવામાં આવે છે. તે વેશવિરતીનાં વાર
ઘટ છે, તે કહેવાને માટે ગ્રંથકાર વીજી ગાથા કહે છે:-

પંચ ચ અણુભૂતાનિ તત્ત્વ તુ ચિતાગ્રભાતિ દેશ-યતિ-ધર્મઃ ॥
પંચ ય આણુભૂયાદ્, સત્ત્વ સિરસ્કાન્ત દેસ-જહ-ધર્મ્મો ॥
પાંચ અણુભવ માન તો ચિતાગ્રત દેશયતિ ધર્મ ॥

મરેણ રા દેશેન રા તેન યુતઃ મરણિ દેશપતિઃ ॥ ૨ ॥
 રસેણ ય દેસેણ ય, તેણ જુઠ્ઠ હોઈ દેસજઈ ॥ ૫ ॥
 મરેણકી અપરા દેસપદ્ધી મેજે કરીને માંત રોય દેશવિરતી ॥ ૨ ॥

જ્ઞાવાર્યઃ—પાંચ અણુવ્રત અને સાત શિક્ષાવ્રત એ પ્રકારે જે શ્રાવકનાં વાર
 દ્વન પદ્ધતિ છે, તે મર્વ વ્રતોએ કરી અગર એક વે આદિ વ્રત રૂપ તેના દેશે કરી
 મહિન માણી દેશવિરતિ હોય છે. આદિયાં ગુણવ્રતો પણ અન્યાસ કરવાને યો-
 ગ્ય હોવાથી શિક્ષાવ્રતપણે કહેલાં છે ॥ ૨ ॥

પૂર્વ ગાથામાં કહેલાં વાર વ્રતોમાંથી પ્રથમનાં પાંચ અણુવ્રતોનાં નામ
 સાંચે સ્વરૂપ કહે છે.

માચર-	મૃગાચર-	દશપરદાર-	નિયમેઃ	ચ ॥
પાણવદ્	મુગાવાણ,	અદત્તપરદાર	નિયમણેહિં	ચ ॥
માખીનારશ્નો,	ચૂંકે ચોંકરાનો,	અદનાદાનનો	મને પાગ્રીનો	ત્રિપથ કરવાણ કરીને ॥

अपरिमेयैच्छानोऽपि

अपरिमि इच्छानु वि

परिमाण ररित इच्छायकी एग स्त्री नियमरूपाएकी अशुव्रतनो नियमो ॥ ३ ॥

ज्ञानार्थः—जीव अने पांच इंद्रिय, त्रण बल, श्वासोद्वात अने आनुवा-
रूप दश प्राणना वियोग करवालूप मृयावाद्यकी, अने वस्तुना स्वामी आक्कि नही
वश अइ जुहुं बोलवालूप अदत्तादानयकी, अने परस्त्रीनुयकी निवर्त्तवाए करी,
आपेली वस्तुना लेवालूप अदत्तादानयकी, अने परस्त्रीनुयकी निवर्त्तवाए करी,
तेमज बली परिमाण रदित सर्व आकाश करतां अनंतगुणी जे इछा तेयकी
पण निवर्त्तवाए करी, पांच अशुव्रत थाय ठे. (जीव, इयास्तिक नये शास्त्र
तो होवाथी तेनो नाश अतो नथी, ते सूचववाने प्राणिवय एम नहि मुक्तां
प्राणवय एवं पद मुक्पुं ठे) ॥ ३ ॥

वार व्रत मांदेलां पांच अशुव्रत सिचायनां ताते व्रत प्रथम सामान्य-
की शिखाव्रतपले कहां हतां, तेमांना पहिला व्रणने गुणव्रतपले अने ठेह्ला

विरमणानि ॥ ३ ॥

अप्राणुधयाइं विरमणाइं ॥ ३ ॥

वश अइ जुहुं बोलवालूप मृयावाद्यकी, अने वस्तुना स्वामी आक्कि नही

आपेली वस्तुना लेवालूप अदत्तादानयकी, अने परस्त्रीनुयकी निवर्त्तवाए करी,

तेमज बली परिमाण रदित सर्व आकाश करतां अनंतगुणी जे इछा तेयकी

पण निवर्त्तवाए करी, पांच अशुव्रत थाय ठे. (जीव, इयास्तिक नये शास्त्र

तो होवाथी तेनो नाश अतो नथी, ते सूचववाने प्राणिवय एम नहि मुक्तां

धामने दिहावतपले देवाम्ना प्रियधार वे गाथा केहे ठे,

यह दिगिस्तप

अनर्थदंष्ट्रापु

या विरपणं ॥

जं च दिसावेरमणं, आणुदंमन

जे बन्दी दिसापी विमणुं,

अनर्थ दंष्ट्यकी

जे बन्दी निवर्त्तनुं ॥

देवावगादिह-संगे च

गुणव्रतानि

मर्षित नाति ॥ ४ ॥

देवावगासियं पि य, गुणवपाइं जेवे ताइं ॥ ४ ॥

देवावगासिने

एव बन्दी

गुणव्रतो

तोप ने ॥ ४ ॥

भावार्थ:-जे दिवानुं परिमाण करवाए करी सर्व दिदामां यता सावय
आपारोक्षकी निवर्त्तनुं, तेमज बन्दी जे दास्य कुतूहलाविरूप तथा अधिकरणा
दास्य अग्नि विरादिकना आपवारूप अनर्थ दंष्ट्यकी निवर्त्तनुं, तेमज विद्याप्र-
ततो मंदहर अने उपजहायकी मयं यतोना संक्षेप करवा रूप जे देवावगादि-
ह ते गले, सर्व व्रतने गुण करना होवाप्री गुणव्रतो केदवाय ठे ॥ ४ ॥

भोगનો परिसंख्या   सामायिकं   अतिगिणंविभागध ॥
 भोगाणं परिसंखा,   सामाद्य   अतिहिसंविभागो य ॥
 भोग उपभोगतुं परिमाण   सामायिक   अतिथि संविभाग   वन्ती ॥
 पोषचनिपिस्तुसर्वः   पत्नारि   शिष्टाव्रतानि उक्तानि ॥ ५ ॥
 पोसहविही न सद्यो चन्द्रो   सिस्क्रान्तं वुत्तान् ॥ ५ ॥
 पोसानो विधी तो सर्व ए चारे   शिष्टाव्रत कर्वा छे ॥ ५ ॥

ज्ञावार्थः—एकवार जेनो जोग धाय ते ब्रह्मनपान आदि जोग कहेनाय
 ते, उपलक्षणयी वारंवार जेनो जोग धाय ते स्त्री अलंकारादि उपजोग पण
 लेवो, ते जोगोपजोगतुं जे परिमाण करवुं ते तथा पांच इंद्रियना धिययो सा
 रा अगर खोटा मढ्या उतां, तेमां राग द्वेपनी परिणति नई करवारुप सामा-
 यिक, तथा पांच महाव्रतना धारक मुनि महाराजने पोताने अर्थ न्यायोपा-
 र्जित ध्ययथकी धयेला अने तेमने कढ्यनीक आहारनुं आपवुं ते अतिप्रसं-
 विज्ञाग तथा आत्माना गुणोनी पुष्टि करनार जे पौषय तेनो जे सर्व विधि,

हवे केवी प्रकारे, क्यारे, पूर्वे कहेला देशविरति श्रावक वालपंक्ति मर
लो करी मरे, ते वे गाथाए वतावे ठे.

आयुकारे मरणे अचिन्नायां च जीविताशायां ॥

आसुकोरे मरणे, अचिन्नाए अ जीविताशाए ॥

शिप मरण मास थये छते नाहे दुटे छते जीवितव्यनी आशा ॥

ज्ञानै वां अमुक्तः

पश्चिमसंलेखनामकृत्वा ॥ ६ ॥

नाएहिं व अमुक्तो,

पश्चिमसंलेखणमकिञ्चा ॥ ६ ॥

स्वजनोए अथवा नाहे मुक्तो छतो, छेष्टी संलेखना कर्पा विना ॥ ६ ॥

ज्ञानार्थः—शूलादिक ज्ञयंकर रोगे करी जलदी मरण पामे ठते अथवा
जीवितव्यनी वांछा नही दुव्या ठतां अथवा स्वजनोए राजा नही आपवाना
कारणथी आउखाना अंतर्भागने विषे करवा योग्य उत्कृष्टशकी बार वरस
अने जयन्य शकी ठ मास सुधीनी शरीर अने कथायने शोषवा रूप संलेख-

ज्ञायायः-आ पूर्वं कर्तुं ते प्रकारे चाल पंक्ति मरण जिनेश्वर जगवानना
 आसनने विप कंदेलुं ठे, ह्ये हे पंक्ति संक्षेपश्री पंक्ति मरण कदीश ॥ १० ॥
 द्ये मुनि महाराज गीतार्थगुरु समवि जेवी प्रकारे पंक्ति मरण अंगी-
 कार करे तवी। प्रकारे मंत्रकार गद्यपाठश्री कहे ठे.

एषामि भटन उन्नमार्थ मतिक्राम्याय अतीत मतिक्राम्याये ॥

इत्तामि जेत उन्नमठं पम्किमामि अइयं पम्किमामि ॥

एषुदु रे गुर, अतस्तु मठे मायान्वये एषव्यापार पौडि० छं अतीत व्यापार पौडि०
 अनागत मतिक्राम्याय मरुतुल्यं मतिक्राम्यायि

आगागयं पम्किमामि पद्युपत्रं पम्किमामि.

आगायं एष व्यापार पौडिक्कमुं छं वंनमान एष पौडिक्कमुं छं ।

हने मतिक्राम्याय कागने मतिक्राम्याय अनुयोदितं मति०

कयं पम्किमामि कारियं पम्किमामि आगामोइयं पम्किमामि.

दोड केलुं एष पौडि० दीक्षा सोमे करारेलुं एष पौडि० अनुयोदितुं एष पौडि०

मिथ्यात्वं श्रुति० अगम्यं श्रुति० कृपायं श्रुति०
 मित्रं पन्धिकमामि अरंजमं पन्धिकमामि कसायं पन्धिकमामि
 मिथ्यात्वे पदि० अचिरातिने पदि० कृपायने पदि०
 पापमयोगं श्रुति० पावपनुगं पन्धिकमामि मिथ्यादर्शन — परिणामेयु वा
 पाप व्यापारने पदि० लाग्यो होय ते पदि० हवे आगल करेवाता अयोर्मा ने अतिचारादिक
 इह लोकेषु वा परलोकेषु वा मित्रादंसणा — परिणामेसु वा
 इह लोकेषु वा परलोकेषु वा सच्चित्तसु वा अचित्तसु वा
 आ लोकेने विषे अयवा परलोकेने विषे अयवा सचित्त वस्तुमा अयवा अचित्त वस्तुमा
 पंचसु इंद्रियार्थेषु वा अज्ञान ध्याने
 पंचसु इंद्रियवृत्तसु वा अज्ञान साक एम चित्तने
 पांच इंद्रियना विषयने विषे अयवा

अज्ञानाणं जाणे ?

अज्ञान साक एम चित्तने

यनाचार ध्याने	कुदर्शन ध्याने	क्रोध ध्याने
अप्राणायारं० १	कुदंसां० ३	कोहं० ४
पोडो आचार चित्तवे छने	बौद्धादिक दर्शन मारु एम चित्तवे छते	क्रोधयशो चि०
मान ध्याने	माया ध्याने	लोभ ध्याने
माणां० ५	मायं० ६	लोहं० ७
मानने वग धइ चित्तवे छने	माया वश थइ चित्तवे छते	लोभ वश थइ चित्तवे छते
गति ध्याने	द्वेष ध्याने	मोह ध्याने
रागं० ८	दोसं० ९	मोहं० १०
रागने वग थइ चित्तवे छने	द्वेषने०	अज्ञान वश थइ०
इच्छा ध्याने	मिथ्या ध्याने	मूर्च्छा ध्याने
इच्छं० ११	मित्रं० १२	मुचं० १३
पुद्गल पदार्थ अने यग आदिरुनी इच्छावशे करी०	मिथ्या दृष्टिपणे चित्तवे छते	मुच्छावश थइ चि०
नंका ध्याने	कांसा ध्याने	युद्धि ध्याने
संकं० १४	कंखं० १५	गोहं० १६
संज्ञपयस्त्री चित्तवे छने	अन्यमतनी वांछाए करी चि०	ललुता धरी चि०

आश्रा ध्याने

अश्रासं० २७

बीजानी रम्बु पासमानी चांछायकी चि० तरम त्यागतापी चि० भुसभी चि०
पंथ ध्याने

पंथं० २०

सामान्य मार्गमां चाञ्चतां छतां० विषम मार्गमां चालतां छतां० निद्रामां०
निद्रान ध्याने

नियमाणं० २३

नियमाणं विनये छने
कन्दुप ध्याने

कुलुसं० २६

चिन्तना दोहोव्यापकी चि० कनीओ करारवा धितवे० सामान्य युद्धने विषे चि०
निपुद्ध ध्याने

निजुं० २९

महा युद्धने विषे चि० त्याग करंभी वस्तुनो अधिदापगी० मंचय कम्बाने०

तृष्णा ध्याने

तन्हं० २८

पंथान ध्याने

पंथाणं० २१

स्नेह ध्याने

नेहं० २४

स्नेहना वशे चि०
कन्द ध्याने

कलहं० २७

जुं० २८

संगं० ३०

संगहं० ३१

क्षुधा ध्याने

क्षुहं० २९

निद्रा ध्याने

निद्रं० २२

काम ध्याने

कामं जाणं० २५

विकारना वशे चि०
युद्ध ध्याने

जुं० २८

संगहं० ३१

संगहं० ३१

संगहं० ३१

वपपपपप १ ध्याने

नगतां० ३७

कृपाविक्रय ध्याने

कयविक्रयं० ३३ अणाय्यदं० ३४

अनर्थ दंष्ट ध्याने

राज मभासा न्याय कगवसाने मोटे चित्तरे छने० त्वरीदृकरावचवा मोटे० मयोजन विना सायद्य०

भाभोग ध्याने

आनेगं० ३५

अनामोग ध्याने

अणानोगं० ३६

वपपांग साईन वि०
दे०

अनुपयोगे वि०
वितकं०

अणाय्यदं० ३७

माये देवु होय तेना यद्ये०
हिमा०

वेरं० ३८

वियकं० ३९

हिंसं० ४०

बेरे करी चित्तरे छने० राग्यादिक पायवा अनेक तर्क करी० हिमा चित्तरे छने०
हास्य०

हासं० ४१

पहासं० ४२

पजुसं० ४३

हास्यना रस यः
दस्य०

अनि हास्यना रस यः०

ओन रोपे करी चित्तरे०
मदप०

फरुमं० ४४

अयं० ४५

रुयं० ४६

कटोर हास्यकने चित्तरे छने०

ययना रगे०

रुय गोद०

आरममंगना०

अप्पपसंसं० ४७

पोतानी मंगना यवा माटे०
परिग्रह०

पिरगगहं० ५०

पनादेक परिग्रह मेलववाने० बीजाने
आरंभ०

अप्रारंभं० ५३

आरंभ चि० विषयना तिन्न अभिव्यक्ती
आधिकरण०

अहिगरणं० ५६

जीव हिमाना माथनोने मेलववानुं०
कर्मोदयमलय०

कम्मोदयपच्चयं० ५८

गाढ कर्मना उदययक्ती०

परनिदा०

परनिंदं० ४८

पोतानी निदा करता विनवे० बीजानी गर्हा करता०
परपरिवाद०

परपरिवायं० ५१

पनादेक कलंक आपवानुं चि० बीजाने मांभ पोतानुं दृषण चदावत्ता०
मंरंभ०

संरंभं० ५४

आरंभ चि० विषयना तिन्न अभिव्यक्ती चितवन करे छने० पापकार्य अनुमोदवारूप०
अममाधिमरष०

पावाणुमोयणं० ५५

असमाहिमराणं० ५७

अमुकमाणी अममाधिपर मरो एम चि०
क्रुद्धिगारैव०

इद्धीगारैवं० ५९

क्रुद्धिना अभिमाने क्की०

परगर्हा०

परगरिहं० ४९

पोतानी गर्हा करता विनवे० बीजानी गर्हा करता०
परदृषण०

परदुसाणं० ५२

पनादेक मांभ पोतानुं दृषण चदावत्ता०
पापानुमोदन०

पावाणुमोयणं० ५५

अममाधिमरष०

असमाहिमराणं० ५७

अमुकमाणी अममाधिपर मरो एम चि०
क्रुद्धिगारैव०

इद्धीगारैवं० ५९

क्रुद्धिना अभिमाने क्की०

रसगारवं० ६०

गारा भोजनना अभिमाने करी०
प्रविरमण०

अवेरमणं० ६१

प्रसिगते मारी एम नि०
ममुमन्य वा

पसुत्तम्य वा

मुता एता अथवा
देशानकः

देवमिनु

दिगप मंदरा
अतिप्रयः

अइकःमा

अतिप्रय

सायागारवं० ६१

मुगना अभिमाने करी०
असुक्ति मरण०

अमुत्तिमरणं० ६३

मंगार मुगना अभिलाप सहित मरण करतां०
मतिबुद्धस्य वा

पमिबुवस्स वा

जागतां एतां
रात्रिकः

राइनु

गांधि गंधीय
व्यतिक्रमः

वइकःमा

व्यतिक्रम

जो मे कोइ

जे में कोइपण
उत्तमार्थे

उत्तमने

ज्ञानादिकयां
अतिचारः

अइयारो

अतिचार

અનાચારઃ

અપાપારો

તમ્ય

તસ્મ

મિથ્યા યે દુષ્ટૃતે

મિત્રામિત્રકર્મે

અનાચાર

નેનો

મિત્રામિત્રકર્મં દો

જ્ઞાત્યર્થઃ—દે જગચાન્ હે અનજ્ઞાન કરવા ડહુંવું, સામાન્યપણે જે પાપ અર્થ હોય તે પદ્ધિમુંવું, અતિત કાલમાં જે પાપ કર્યું હોય તેને નિંદવા ગર્હવા તરીકે પદ્ધિમુંવું, અનાગત પાપને પાપ વ્યાપારનું પચાવ્યાળ કરવાળ કરી પદ્ધિમુંવું, વર્તમાન પાપને પાપ વ્યાપારનો સંચાર કરવાળ કરી પદ્ધિમુંવું, પોતાળ કંઈનું જે પાર તે પદ્ધિમુંવું, વીજ્ઞાની પાસે કરાવેલા પાપને પદ્ધિમુંવું, વીજ્ઞાન નાનદા વ્યાપાર કરતા હોય તેમને સારા જાણવાળ કરી જે પાર અર્થ હોય તે પદ્ધિમુંવું, અર્થાત તે પાપથી તિવર્તનું,

પૂર્વે જે પાપોનું પદ્ધિમમણુ કર્યું તેનાં જે કારણ મિથ્યાલ્યાદિ તેને પદ્ધિમમયા કહે છે. મિથ્યાલ્યને પદ્ધિમમુંવું, અધિરતિને પદ્ધિમમુંવું, કયાયને પદ્ધિમમુંવું, પાર અવાતા જેટલા જેટલા વ્યાપારો તે સર્વ પદ્ધિમમુંવું.

द्वये आगत कहेयातां निमित्तोत्पत्ती जे कोइ सुतां अगर जागतां अति-
क्रम, व्यतिक्रम, अतिचार, अनाचार थयो होय तेनो मिद्यामि दुकरु वजुहुं.
ए प्रकारे पूर्वापर संबंध करवो.

मिच्छपादर्शनना परिणाम उतां आ लोकने थिये अथवा परलोकने थिये
सचिनमां अथवा अचिनमां तेमज पांच इंद्रियोना (आठ स्पर्श, पांच रस, वे-
गंथ, पांच वणं अने सचिन अचिन मिश्र शब्दरूप तेविस उचर जेव जेना ठे ए-
हवा) मूल पांच विषयोमां अज्ञानज सारु के जेथी व्याख्यान आविकनो परि-
श्रम पदे नही एदवुं ध्यान थया उतां; क्षेत्रमांथी तरणां प्रसुख नहीं कोने तो
पुत्रो दुःखी प्रदो एवुं चितवनार कोंकणना साधुनी पेठे अनाचार ध्यान थया
उतां; देवपणुं पाप्मा पठी बौद्धना दर्शनरूप कुदर्शननी उन्नति करनार सौरा-
ष्ट्र देशना आगकनी पेठे बौद्धिक कुदर्शननुं ध्यान थया उतां; दित शिखा-
मण देतां पण गुरुना उपर कोपापमान आगता कुलवायुकाविकनी पेठे को-

धने वडा ध्यान थया उतां; अन्निमान करी नानां ज्ञाइउनी साथे वंदना व्य-
 वहार कग्दो पदे तेथी पोताना माननी दानि थाय एम मानी कान्तसंग
 ध्याने रईला बाहुवलीआदिकनी पेठे, मानने वडा थइ ध्यान कर्या उतां; मा-
 रा बे ज्ञाइउनी मारा उपर केयो स्नेह ठे ते जोवाने मोटे कपटथकी भोजा-
 इउना माये कलंक आवे तेवां वचन बोलनार धनथ्रीनी पेठे मायांने वडा
 ध्यान थया उतां; कपट करी निधानने ठेकाणे श्रंगारा नांखी निधान लेनार
 नंदीमृत्रमां बुझ्झि दृष्टांतोमां कंदेल वाणीयानी पेठे अथवा सिंह केसरिया
 लादयाने मोटे रात्रि सुयी पण गोचरि फरनार साधुनी पेठे लोभने वडा थइ
 ध्यान थया उतां; विष्णुथ्रीने विरे अतिविकारने भारण करी कामराग करनार
 विरमयडा राज्ञानी पेठे कामरागने वडा थइ, पोताना पुत्रनुं मरण सांजल-
 वाथी मग्ग पामनार डेमक (दामनीक) ना सासगनी पेठे स्नेहरागने वडा
 थइ, दोरवाडा पण पोताना दर्शनने सारु समज्जनार, ब्रह्मलोकथी आनीने क-

दनादि व्यवहारने मूकी वेनार अव्यक्तवादी आपाढाचार्यना शिष्योनी पेठे
तंशपने आशीन अइ ध्यान कर्या उतां; कपिलता आगळ, जैनमां पण धर्म ठे,
अने मारा मार्गमां पण धर्म ठे एग कअन करनार मरिचिनी पेठे अन्य अन्य
दर्शननी वांझाण करीने ध्यान कर्या उतां; घणा काल सुवी चारित्रने पालीने
पवी विषय सुलनी लालसाए करी चारित्रने ठोडी वेनार कंठरीकनी पेठे गृहि
धरी ध्यान कर्या उतां; वीजाडना धनमाल, स्त्री आदि वस्तुउ देखी, तेम पश
ख्याति देखी ते पामवानी वांगने वडा अइ ध्यान कर्या उतां; लोटना सायबा
रूप जात्रोने साथे लइ आवेला निर्घृणशर्मा झाहणनी पासेथी ते सायबाने इ-
अनार मूत्रदेवनी पेठे, तरस लाग्या उतां साधुना समुदायनी साथे रेदला न-
दीना सचित्त पालीने इअनार नाहाना साधुनी पेठे तरसने आशीन अइ ध्यान
अया उतां; चुराणी पीसा अकी राजगृहि नगरीना लोकनी साथे रहेला, अने
अनाज नदों आप्या उतां सर्व लोकेने झिलाए मारवाने इअनार डुमक (जि-

ग्वारी) नी पेठे सुगुप्ता वडा अइ ध्यान कर्पो उतां; पोताना नगरना मा-
गने खेळतार वडकलचिरीनी पेठे मार्गमां जमतां ध्यान थया उतां, मद्दा व-
गनामां सनत्कुमार चक्रवर्त्तने खेळता तेना मित्र मद्दइसिंहनी पेठे मद्दा व-
गनामां ध्यान थया उतां; ग्रिण्डी-निज्ञाना उदये परवडा अइ पामाना मांसने
जकल करनार साधु आदिकनी पेठे निज्ञाने आधीन अइ ध्यान कर्पो उतां;
नंदिशेषना जत्रमां नियाणु करी अयेला वसुदेव आदिकनी पेठे नियाणारूप
ध्यान कर्पो उतां; पुत्रादिकना स्नेहथी सगर शक्रवर्त्तौ आदिनी पेठे ध्यान थया
उतां; काममां अति लुब्ध राजगृहि नगरीमां रहेनार कुमारनंद नामना सोनी
आदिकनी पेठे कामने वडा अइ ध्यान कर्पो उतां; पोताना अपमान अकी चित्त-
ना मत्तिनपणाने करनार पीत्र महापीठनी पेठे अने शुलभञ्जना गुणनी प्रशंसा
थया उतां तेमना उपर इप्प्यां करनार सिद्धगुहा उपर काउसग ध्याने रहेनार
मुनिनी पेठे चिन्ता मत्तिनपणाथी ध्यान थया उतां; रुक्मिणी अने सत्यभ्रा-

माने परस्पर कलह करावना उर्येषिन राजादिकनी पेठे कलहने विषे प्रीति
प्रवृत्ती ध्यान घया उतां; पोताना ज्ञाह्नुनो विनाश श्रेये उते चेन्ना राजानी साधे
युठ करनार कोलिक राजादिनी पेठे युठ माटे ध्यान कर्पो उतां; परस्पर
ज्ञाह्नुमां युठ करनार वाहुत्रलि श्रने जगतनी पेठे मदायुठ करयामां ध्यान
घया उतां; त्याग करेला ज्ञागने इच्छनार रद्दनेमि आदिकनी पेठे विषयसुख-
नो संग मेन्नययानी इच्छार्थी ध्यान घया उतां; नृति विना अतिशय घनमाल
आदिकना मंग्रद करयानी गांठात्री ध्यान घया उतां; घनने माटे वोकरानो
गय सज्जामां न्याय कराववा जनार शेठनी वे लीटनी पेठे राज्य सज्जामां
न्याय करववा माटे ध्यान घया उतां; सोनानी कौशोने श्रद्ध मूढये करी
प्रहण करनार लोचनंदी आदिकनी पेठे ररीइ करया श्रने वेचवा माटे ध्यान
घया उतां; निर्गर्क ठीरायन ऋषिने कोण करवना शंख आदिकनी पेठे प्र-
योत्रनरदितरण ध्यान कर्पो उतां; यरुगुंवांना फलने पण ब्रह्मलना नेत्रभा-
री हाथे करी समतनार ब्रह्मदन चक्रवर्त्तनी पेठे उपयोग पूर्वक ध्यान कर्पो

उतां; कालसग ध्यानमां रक्षा उतां मेनकरी यु० करनार प्रसन्नचंद्र राजार्थि-
नी पेठे अनुपयोग्यी ध्यान अया उतां; एक कर्पक प्रमाण तेल लेवाशी दासी
याली साधुनी वंदननी पेठे वेवायकी पीनाया उतां ध्यान करतां; सात वखत
द्विष्ट रक्षित पृथ्वी करनार परशुराम तथा एकवीश वखत ब्राह्मण रक्षित
पृथ्वी करनार सुभूम चक्रवर्त्तनी पेठे मातापितादिकना मारवायकी अएला
नेरथी ध्यान कया उतां; नंद राजाना राज्ये ग्रहण करवानी इद्यावाला चा-
लाकपनी पेठे राज्यादिक पामवाना चित्तकर्षी ध्यान अया उतां; निरंतर पां-
चमै पानानो वय करनार कालशौकिक कसाइनी पेठे हिसामां प्रवर्त्तवानुं
ध्यान कया उतां; चंद्र रुद्राचार्यना आगल हांसी करनार मित्र सद्धित शि-
ष्यनी पेठे दास्यथकी ध्यान कया उतां; हे निमित्तिआ हुं तने वांडुतुं, एइवी
रोन वारयक ऋषिना प्रते वोलनार चंद्र प्रद्योतननी पेठे अति हास्य करवा-
यी ध्यान अया उतां; ब्रह्मदन पोताना पुत्र चक्रवर्त्तने मारवाने इन्नार तेनी
माता बुलनिनी पेठे अतिरोपथी ध्यान कया उतां; कबोर वचनो वोलवा मोटे

અગર વોલતાં ધ્યાન કર્યાં ઇતાં; પોતાના ઝમાફ ગજસુકુમાલના માથા ઉપર
 માટીની શઘની કરી ચેરના શંગારા ઝરીને ગજસુકુમાલને મરણ પમાન્-
 નાર કુણને દેહી જયવ્રાંત થઈ મરણ પામનાર તેમના સાસરા સોમિલની
 પેઠે જયશ્રક્ષી ધ્યાન કર્યાં ઇતાં; ઘર્પણાદિકમાં પોતાનું રૂપ જોતાં તેમજ પા-
 ટીઆમાં શંગારવતી આલિકના ચિતરેલા રૂપને જોનાર ચંદ્ર પ્રદ્યોત રાજાલિકની
 પેઠે વીજાનું રૂપ જોતાં ધ્યાન કર્યાં ઇતાં; પોતાના કાચની શકન્દાલ મંત્રી
 પાસે પ્રશંસા કરાવવાને ઇચ્છનાર ચરુચિ વ્રાહ્મણની પેઠે પોતાની પ્રશંસા કરા-
 વવાનું ધ્યાન થયા ઇતાં; કરકંતુ મુનિ મદારાજની નિંદાને વોલનાર ચાર ત-
 પસ્વીની પેઠે પરોક્ષમાં વીજાની નિંદા કરતાં ધ્યાન થયા ઇતાં; સંઘ સમદ્ર
 દુર્વલિકાપુષ્પમિત્રની ગર્દાને કરનાર ગોષ્ઠામાદિલ નિહવની પેઠે વીજાના
 સમદ્ર તેની નિંદામાં પ્રવર્તતાં ધ્યાન કર્યાં ઇતાં; ઘનાલિક પરિગ્રહને માટે દે-
 શાંતરોમાં જમનાર ચારુદત્તાલિકની પેઠે ઘનયાન્યાલિક પામવાને ધ્યાન કર્યાં
 ઇતાં; સુન્નદા સતીને ચોટું કલંક વેનાર તેની સાસુ નણંદાલિકની પેઠે વીજા-

न परिणामना बलवती अशुभ ध्यान करनार कृष्ण आदिकनी पेठे कर्मना न-
 दयना प्रबलपणाथकी ध्यान कर्पा उतां; आर्यभंगु आचार्यनी पेठे मानपूजा-
 दिकरूप ऋक्षिनो अग्निमान करी ध्यान कर्पा उतां; तेमज सारा भोजन म-
 लबारूप रसगारवे करी ध्यान कर्पा उतां; तेमज पुत्रलिक सुखना अग्निमान-
 श्री सातागारवे करी ध्यान कर्पा उतां; अदिरति सारी, एम जाणी वारंवार
 चारित्रना परिणामने ठोमी देनार भेतायंमुनि आदिकनी पेठे अदिरतिनु ध्या-
 न कर्पा उतां; चित्र नामना पोताना जे साधु तेमणे वार्या उतां पण चक्रव-
 र्त्तिनी ऋद्धि भोगव्या यिना मोक्ष पण इछतो नथी एम कंदनार ब्रह्मदूत च-
 क्रवर्त्तिना जीव संभूतिनी पेठे संसारना सुखनी इढासहित मरण करतां
 ध्यान थया उतां; सुतां अगर जागतां जे मने कोइ दिवससंघी तेम रात्रि-
 संघी ज्ञानादिकमां अतिक्रम, व्यतिक्रम, अतिचार, अनाचार लाग्यो होय
 तेनो मिळामि डुक्करो वडुंगुं. अतिक्रमादिकनुं स्वरूप नीचे आपेलारात्रिभो-
 जनवतना अतिक्रमादिथकी समजुंवुं. जेम कोइए रात्रिभोजननुं व्रत कर्पु

દોષ તેને ઘોડ માણસ નિમંત્રણ કરે તે વ્યવસ્થા ન કરે તો અતિક્રમ
ધાય, જો રાગવાની અગ્યાએ જવાને ઋગણાં ઝેર તો વ્યતિક્રમ ધાય, સ્વાચારની
યસ્તુ લેતાં ધરમાં અતિચાર અને તે વસ્તુ મુલ્યમાં નાહ્યા ઠતાં અનાચાર ધાય.
આ પૂર્વે વહેલાં ધ્યાનોનું સ્વરૂપ, તેનાં દટાંતો અને અતિક્રમાદિનું વિશેષ સ્વ-
રૂપ પ્રત્યેક પ્રશ્નોથી જાણવું. ઘણો વિસ્તાર અવાના પ્રયત્નો અર્થોથી લેખ્યું નથી.
આ ધ્યાન સંબંધી મિષ્ટામિ પુસ્તક દેવાનો વિષય વાલ્યપંક્તિ મરણમાં તથા વે-
ન્નિત મરણમાં સમાનજ છે. હવે દેવતાદિકની અગર નદી રોગાદિકની આપદ-
માં પડેલો જીવિતમાં સાંપડે એવો ઉપવિદ્યારિ સાધુ જેવી રીતે સાધાર પ્ર-
ત્યાલ્યાન કરે તે વિધિ વતાવવાને પ્રથમ મંગલાચરણની ગાથા કહે છે.

પ્રથમ કર્તવ્ય	મળાને	જિનવગદ્વપસ્ય	વર્ધમાનસ્ય ॥
દસ કરેમિ	પાપાને,	જિગચરવસદ્દસ	વદમાણસ ॥
આ હું કરું છું	નવસ્થાર	જિનને વિષે પુંદર દુષમમ્માન	વર્ધમાન દસમીતિ ॥

ज्ञेयाणां च जिनानां मग्नधराणां च सर्वेषां ॥ ११ ॥
 सेसाणां च जिगाणां, सगणहाराणां च सधेसिं ॥ ११ ॥
 बाकीना पन कसपेत्वादि भीरुकांने गणधर मोक्षने सर्वे ॥ ११ ॥
 ज्ञावार्थः—आ हुं सागारिक अलसण करवोने तड्यार थपो वतो अवधि-
 ज्ञानियादिक जे जिन तेमां श्रेष्ठ (जे सामान्य केवली) ते जिनवर तेमां वृषज
 समान वचमान स्वामिने प्रणाम करहुं. वली गणधर सहित बीजा पण ती-
 थिकेरोने प्रणाम करहुं. ॥ ११ ॥

द्वये नमस्काररूप मंगलाचरण करी व्रतनो सुचार करवा कहे ठे.

मई	मार्गारंभे	मन्वाख्यामि प्रति	अभीकवचनं च ॥
सवै	पाणारंभे.	पञ्चस्त्रामिति	अखियवयणं च ॥
मई	नागिओना प्राग्भने	पथगुच्छे	आ प्रकारे मई मृगापादने ॥
मई-	ददमादाने	मैयुन-	परिग्रहं चैव ॥ १२ ॥
सवै-	मदिनादाणां,	मेहुन्न-	परिग्रहं चैव ॥ १२ ॥
मई	अदमादाने	मई मैयुने	सर्वं परिग्रहे ॥ १२ ॥

ज्ञातार्थः—सूक्ष्म अने वादर वने प्रकारना सर्व प्राणिजना आरंभनुं प-
ञ्चग्याण करुं, तेवीज प्रकारे सूक्ष्म वादर सर्वे मृगयादानुं पञ्चग्याण करुं.
सर्व वादर अने सूक्ष्म वने कोइए नदी आपेलांने लेवानुं पञ्चग्याण करुं. दे-
यता, मनुष्य, तिर्यच संबंधी सर्व मैथुननुं त्रिविध त्रिविध पञ्चग्याण करुं.
सर्व धनधान्यादिक बाह्य नव प्रकारना परिग्रहनुं तथा मिश्रयात्वादिक चतुद-
प्रकारना आन्यंतर परिग्रहनुं पञ्चग्याण करुं. चतुश्चक्रकी बीजां पण शेप
रहेलां सर्व पापस्थाननुं पञ्चग्याण करुं. ॥ १३ ॥

प्रतीनो उच्चार कर्पा पवी श्रेयसा कैरने वोसरवी, आशाननुं आकाशश्री
अनंतगलापलुं होवाथी तेने पण वोसरवी समाधि श्रंगीकार करे ठे.

माम्ये	ये	मर्वभूतपु	वरं	मय	न	केनचित् ॥
मम्मं	मे	सधभूतमु,	वरं	मज्ज	न	कोणाइ ॥
दिरणुं नारे	नारे	मर्वमाणि विपे	येर	मारे	नथी	कोइनी माये ॥

आभाः

च्युत्युत्प

ममाभिमुखपालये

॥ १३ ॥

आसातु वोसिरिप्ताणं,

मवं वांजाभोने त्याग करीने

समाहिमाणुपालए ॥ १३ ॥

ममाभिने इं रागुंछुं ॥ १३ ॥

ज्ञावार्थः—सर्व जीवोने विषे मोरे मित्रपणुं ठे, कोड जीवनी साथे मोरे
शत्रुपणुं नथी. सर्व उपकरण, स्वजनगण अने शरीर संबंधी अजिलापोने
त्याग करी विनय, श्रुत, तप अने आचाररूप चार प्रकारनी समाधिने श्रंगी-
कार करूंछुं ॥ १३ ॥

इने आहारादि तेमज ममता वोसरावी सर्वेने स्वमावे ठे.

मवं

चाहागर्विधि

मंमः

गौरवान्

कपायाश्च ॥

मद्यं

चाहागर्विहिं,

सन्नात

गारवे

कसाए अ ॥

मवं

आहारना भेदेने

चार मंमभोने

अण गारवने तेमज चार कपायेने ॥

मवं

चंच ममत्तं

त्यत्रामि

मर्व

समयाभि ॥ १४ ॥

सद्यं

चंच ममत्तं.

चएमि

सद्यं

स्वमावेमि ॥ १४ ॥

मवं

पण

मन्तुं

मर्वने

स्वमांछुं ॥ १४ ॥

मायायिकं च त्रिविधं सर्वं निराकारं ॥ १८ ॥
 सामाद्यं च त्रिविधं, सर्वं निराकारं ॥ १८ ॥
 मायायिकं वक्ष्ये प्रणमस्तु सर्वं आकार गच्छ ॥ १८ ॥
 ज्ञायाद्यः—आ जन्ममां अणर बीजा जन्ममां जे कोइ दुराचरण कर्यु
 दोष ते सर्व मन वचन कापाए करी वोसराबुं, अने ज्ञान श्रद्धा अने क्रियारूप
 सामायिक जे त्रण प्रकारनुं ठे (सम्यक्त्वसामायिक, श्रुतसामायिक, अने
 सर्वधिरतिसामायिक) ए सर्व आगार रक्षित हुं अंगीकार करवुं. ॥ १८ ॥
 अन्तर्धान करतो गतो बीजुं पण वोसिरावे ते वतावाने गाथा कहे ठे.
 दाये अभ्यन्तरं उपाधि शरीरादि मभोजनं ॥
 वप्त्रं अस्मिन्तरं नवाहिं, सरीराद् सन्नोयाणं ॥
 दाष्ट अभ्यन्तरं उपाधि अने शरीरादि भोजन महिन ॥
 मनोरचनकार्यैः सर्वं भावेन ध्युत्पन्नमि ॥ १९ ॥
 माणसावयवकपेहि, सर्वं ज्ञायेण वोसिरे ॥ १९ ॥
 मनवचनने कायाये करी सर्वं भावयकी वोसिरावुं छुं ॥ १९ ॥

सामાયિકं च त्रिविधं सर्वं निस्तोत्रं ॥ १८ ॥
 सामाद्यं च तिविहं, કરેમિ સંઘે નિરાગરં ॥ ૧૯ ॥
 સામાયિક વહી વળમહારનું કહું મવં આગર રોહન ॥ ૨૦ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-આ જન્મમાં અગર વીજા જન્મમાં જે કોઈ દુરાચરણ કર્યું
 હોય તે સર્વ મન વચન કાયાએકરી વોસરાવું. અને જ્ઞાન શ્રદ્ધા અને ક્રિયારૂપ
 સામાયિક જે ત્રણ પ્રકારનું છે (સમ્યક્ત્વસામાયિક, શ્રુતસામાયિક, અને
 સર્વવિરતિસામાયિક) એ સર્વ આગર રહિત હું અંગીકાર કરું. ॥ ૧૮ ॥
 અનહન કરતો ઠતો વીજું પણ વોસિરાવે તે વતાવાને માથા કહે છે.

દાવં અધ્યંતરં ઉપધિ શરીરાદિ સમોજનં ॥
 વપ્રં અન્નિતરં ઝવાહિં, સરીરાદિ સન્નોયણં ॥
 વાષ્ઠ મનોવચનકાર્યઃ ઉપધિ અને શરીરાદિ મોજન સહિત ॥
 માણસાવયકોપિહિ, મર્વ માવેન બ્યુત્તુજામિ ॥ ૨૧ ॥
 મનવચનને કાયાને કરી મર્વ માવેન વોસિરે ॥ ૨૨ ॥
 મર્વ માવેન વોમરાવું છું ॥ ૨૩ ॥

સામાયિકં   ચ   ત્રિવિધં   કરોમિ   મર્વ   નિરાર્ણરં ॥ ૧૮ ॥
 સામાદ્યં   ચ   તિવિહં,   કરંમિ   સંઘં   નિરાર્ણરં ॥ ૧૯ ॥
 સામાયિક   વહી   પ્રણમહારં   કરું   મર્વ   આગાર રદિત ॥ ૨૦ ॥

પ્રાચાર્ય:-આ જન્મમાં શ્રગર વીજા જન્મમાં જે કોઈ દુરાચરણ કર્યું
 દોષ તે સર્વે મન વચન કાયાએ કરી વોસરાવું. અને જ્ઞાન શ્રદ્ધા અને ક્રિયારૂપ
 સામાયિક જે ત્રણ પ્રકારનું છે (સમ્યક્વસામાયિક, શ્રુતસામાયિક, અને
 સર્વચિરતિસામાયિક) એ સર્વે આગાર રદિત હું શ્રંગીકાર કરું. ॥ ૧૮ ॥
 ધનદાન કરતો વતો વીજું પણ વોસિરાવે તે વતાવાને ગાથા કહે છે.

શરે   અધ્યંતરં   ઉપધિ   શરીરાદિ   સખોજનં ॥
 વપ્રં   અપ્રિન્નતરં   ઝવાહિં,   સરીરાઈ   સન્નોચાણં ॥
 યાજ્ઞ   અધ્યંતર   મર્વ   ગરીરાદિ   મોજન સહિત ॥
 મનોવચનકાયૈઃ   મર્વ   માવેન   બુભુજામિ ॥ ૨૧ ॥
 માગસાવયકાયેહિં,   સંઘં   જાવેણ   વોસિરે ॥ ૨૨ ॥
 મનવચનને કાયાએ કરી   મર્વ   માવયકી   વોંનિરાયું છું ॥ ૨૩ ॥

સામાયિકં ચ શ્રિક્ષિયં કરોમિ મર્થે નિર્માર્ગે ॥ ૧૮ ॥
 સામાઙ્યં ચ તિવિહં, કરેમિ સંઘે નિર્માર્ગે ॥ ૧૯ ॥
 સામાયિકં વહી પ્રણમહાનું કરુંતું મર્થે પ્રાગ્ ગતિ ॥ ૨૦ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-આ જન્મમાં શ્રગર વીજા જન્મમાં જે કોઈ દુરાચરણ કર્યું
 હોય તે સર્વ મન વચન કાયાએ કરી ચોસરાવું. અને જ્ઞાન શ્રદ્ધા અને ક્રિયારૂપ
 સામાયિક જે ત્રણ પ્રકારનું છે (સમ્યક્ત્વસામાયિક, શ્રુતસામાયિક, અને
 સર્વવિરતિસામાયિક) એ સર્વ પ્રાગ્ ગરહિત હું શ્રંગીકાર કરું. ॥ ૨૦ ॥

અનગન કરતો ઘતો વીજું પણ ચોસિરાવે તે વતાવાને ગાથા કહે છે.

ઘયં અધ્યંતરં ડપધિ ધરીરાદિ મધોજનં ॥
 વપ્રં અપ્રિન્નતરં ડવાહિ, સરીરાદિ સન્નોયણં ॥
 વાણ અધ્યંતર મર્થે ડપધિ અને ધરીરાદિ મોજન મહિત ॥
 મનોવચનકાર્યઃ મર્થે માર્થેન ડ્યુત્તુજામિ ॥ ૨૧ ॥
 માણસાવપકાયેહિ, સંઘે જ્ઞાવેણ વોસિરે ॥ ૨૨ ॥
 મનવચનને કાયાયે કરી મર્થે માત્રયકી વોસિરાયું છું ॥ ૨૩ ॥

नमोऽस्तु
‘‘सुखमिदं’’

नमोऽस्तु भुवःपावाणं,

2017-18

संन्यासे

गंध्यागारे

नापायण्यः—अन्ननां पाण्यः

ॐ तेमज उपलक्ष्यत्री तीर्थक्षेत्रे ॥ १५ ॥

કાલ દાનિ આશિષો મંથારો કેળવિ રાંતે શ્રવણ-
રાંતે મંત્રી-...

11011

[illegible]

卷之七

ने इन्द्रपुत्र गोदे प्रार्थना से

१८५२-५३

सिद्धां च

या गिद्धांने अने

के.पि.

कयलि

क्या कहें यत्ना

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

अनि वसाम्ये

ibetter

ते ब्रह्मानि ते

दालिनामि

आसगासि

बालगणेशाय नमः

માપાયિકં ચ ત્રિવિધં કરોયિ મર્ધ નિર્માણં ॥ ૧૮ ॥
સામાઢ્યં ચ તિવિહં, કરંમિ સંઘે નિરાગારં ॥ ૧૯ ॥

માપાયિકં વઢી પ્રણનહારનું કરું મર્ધ આગાર મહિત ॥ ૧૮ ॥
જાવાન્ન:-આ જન્મમાં ઢગર વીજા જન્મમાં એ કોઈ દુરાચરણ કર્યું
દોષ તે સર્વ મન વચન કાપાણકરી વોસરાવું. ઢને જ્ઞાન શ્રદ્ધા ઢને ક્રિયારૂપ
સામાયિક જે ત્રણ પ્રકારનું છે (સમ્યક્વસામાયિક, શ્રુતસામાયિક, ઢને
સર્વગિરતિસામાયિક) ં સર્વ આગાર રદિત હું ઢંગીકાર કરું. ॥ ૧૭ ॥
ઢનઢાન કરતો ઢતો વીજું પણ વોસિરાવે તે વતાવાને ગાથા કહે છે.

સાંઘે અધ્યંતરં ડપધિ ગરીસાદિ મપોજનં ॥
ચપ્રં અન્નિન્નતરં ડવાદિં, સરીસાઢ સન્નોયાણં ॥
વાણ અધ્યંતર અપધિ ઢને ઢરીસાદિ ઢોજન સહિત ॥
મનોવચનકાર્યઃ મર્ધ માનેન બુભુન્નપિ ॥ ૧૯ ॥
માણસાવયવકોયિદિં, સંઘે ઢવેણ વોસિરે ॥ ૧૭ ॥
યનવચને કાપાયે કરી મર્ધ માવયક્તી વોમગનું પું ॥ ૧૯ ॥

प्रायार्थः—जे पात्रादि उपकरणरूप बाह्य उपधि अने कपायादिक अन्त्य-
तर उपधि अने भोजन सहित दरीरादिक उपधि ते सर्वे मन वचन कायाये
करीने, प्रावथी वोसरावुं. ॥ १ए ॥

फरी पण अनदान अंगीकार करनार शुं वोसिरावे ते कहे ठे.

मरे	माणारंभे	मत्याख्यामिश्रिते	अन्तीकवचनं च ॥
संघं	पाणारंभं,	पचस्त्रामिति	अल्लिपवयणं च ॥
मरे	माणभोना आरंभे	पचवुंछुं एज नकारे	असत्य वचने पण ॥
मरे	मदचादाने	मैयुन	परिग्रहं चैव ॥ २० ॥
सव-	मदिन्नादाणं,	मेहुन्न	परिग्रहं चैव ॥ २० ॥
मरे	अदत्ता दाने	मैयुन	परिग्रहे पण ॥ २० ॥
माभ्यं	मे	मर्वभूतेषु	मम न केनचित् ॥
सम्मं	मे	सवभूतसु,	मद्य न केणइ ॥
मियपणुं	मारे	मर्व नालीओ विषे	मारे नयी कोइनी साये ॥

आशाः व्युत्पृग्य समाधि मनुपालये ॥ २१ ॥
 आप्साञ्चो विसिस्तिताणं, समाहि मणुपालये ॥ २१ ॥
 वाञ्छाओ चोदराविने समधि पालुं दुं ॥ २१ ॥
 ज्ञावार्थः—पहेलां सागार पञ्चखाणना अधिकारमां वीजी अने वीजी
 गाथा कह्या उतां पण अद्दीआं निरागार पञ्चखाणनो अधिकार दोवाथी फरी
 कहेवामां पुनरुक्त दोय नथो. तेमज तेनो ज्ञावार्थ पहेला विस्तार सहित लखेजो
 दोवाथी फरी लखयो नथो, माटे ते पूर्वथी जोइ लेवो ॥ २१ ॥
 वली फरी शुं कहे ते वतावे ठे.

रागं वंधं प्रवेयं च रूपं दीनभावना ॥
 रागं वंधं पनुसं च, हरिसं दीणज्ञावयं ॥
 रागने वंधना हेतु मृत तेषज देपने रूपे संकल्पनाते ॥
 उत्पुक्तं भयं मोहं सति अरतिं च व्युत्पृजांम ॥ २२ ॥
 नरसुगतं भयं सोगं, रदं अरदं च वोसिरे ॥ २३ ॥
 चपलपणुं भयं मोहं सति अरतिने अने घोमिरावुं दुं ॥ २३ ॥

प्रायार्थः—जे पात्रादि उपकरणरूप वाह्य उपधि अने कपायादिक अन्त्य-
तर उपधि अने भोजन सहित शरीरादिक उपधि ते सर्वे मन वचन कायाये
करीने, प्रायशी वोसरावुंते. ॥ १९ ॥

फरी पण अनदान अंगीकार करनार शुं वोसिरावे ते कहे ठे.

मं नानारंभे मत्प्राप्त्यामदति अलीकवचने च ॥

सं पाणारंभं, पञ्चस्वामिति अस्त्रियवयाणं च ॥

भरे प्राणिभोता आरंभने पञ्चसुं पञ्च प्रकारे असत्य वचने पण ॥

मं पदजादाने मयुन परित्तरं चैव ॥ २० ॥

सव—मदिनादाणां, मेहुन्न परिग्राहं चैव ॥ २० ॥

मं अदया दानने मयुन अने परित्तरने पण ॥ २० ॥

माम्ये मे मंभूतेषु मम न केनचित् ॥

सम्मं मे सवभागमु, मद्य न केणइ ॥

निदसंजुं दारे मं नाणीओ विपे मारे नयी कोइनी साथे ॥

आशाः

व्युत्पृग्ग

समाधि

मनुपालये ॥ २१ ॥

आसानु

वोसिरित्ताणं,

समाहि

मणुपालये ॥ २१ ॥

वच्छाओ

वोमसायिने

समाधि

पालं छुं ॥ २१ ॥

ज्ञाचार्यः—पहेलां सागार पञ्चखाणना अधिकारमां वीजी अने वीजी
गाथा कथा वतां पण अद्दीआं निरागार पञ्चखाणनो अधिकार होवाथी फरी
कहेयामां पुनरुक्त दोष नथो. तेमज तेनो ज्ञाचार्य पहेला विस्तार सहित लखेवो
होवाथी फरी लखयो नथी, माटे ते पूर्वथी जोइ लेवो ॥ २१ ॥

वली फरी शुं कहे ते वतावे ठे.

रागं

बंधं

मयेपं च

रूपं

दीनभारता ॥

रागं

बंधं

पनुसं च,

हरिसं

दीणज्जावयं ॥

रागने बंधना हेतु भूत तेमज बेप्पे

रूपे

रक्तपणाने ॥

उत्पृक्कनं

भयं शोकं

रागं

अरातिं च

व्युत्पृग्गायि ॥ २२ ॥

उत्पृग्गत्तं

भयं सोगं,

रइं

अरइं च

वोसिरे ॥ २२ ॥

चपचपणुं

भयं शोकं

रागे

अरातिने अने

वोमिसावुं नुं ॥ २३ ॥

જાવાર્ય:—વસ્તુનમાં પ્રીતી કરવા રૂપ રાગ તથા મત્સર જે બંધના કારણનૂત જે તેને, માન પૂજાનો સંજ્ઞવ મનમાં રાહી જે હર્ષ થાય જે તેને, અને શત્રુઆદિ શ્રદ્ધી અપમાન થયા વતાં ગરીવાઇપણું જે ઘારણ કરવું તે, અને અતિ હુઃભ થયા વતાં જલદી મરણને ઇચ્છવારૂપ નુત્સુકપણું, દેવતાદિકના નુપસર્ગો થયા વતાં જે જય અને કટ, વસ્તુનના વિયોગો વતાં જે શોક થાય જે તે, અને વાંછિત કૈત્રાદિક વિચયમાં જે રતિ નુત્પન્ન થાય જે તે, તથા અનિષ્ટ કૈત્રાદિકમાં જે મનમાં અરતિ થાય જે તે સર્વ ત્યાગ કરું હું. ॥ ૨૨ ॥

વચ્છી અનન્ય અંગીકાર કરનાર સંતારના કારણનૂત મમતાદિક વોસ-
રાહી મોહના કારણનૂત નિર્મમત્વ જાવમાં રહી વાકી જે વોસિરાવે તે કહે જે.

મનત્વં

મમતં

મમતાનો

પરિરંજયામિ

પરિવિદ્યામિ,

ત્યાગ કરું છું

નિર્મમત્વ-

નિર્મમતં

ઉવઠિત્ત ॥

મમતાં રોદિતપણમાં

તત્પર થયો છતો ॥

आलंबनं च मे आत्मा अवशेषं च व्युत्पद्यामि ॥ २३ ॥
 आलंबनं च मे आपा, अवसेसं च वोसिरे ॥ २३ ॥
 आलंबन भूत वशी मेने आत्मा છે વીજા સર્વ પદાર્થને વાંતરાલું છું ॥ ૨૩ ॥
 ત્રાચાર્થ:—આ મારું, આ મારું, આ પ્રકારનો જે મમત્વનાવ તેને 'કાંઈપ-
 યા મારું નહિ, કાંઈપણ મારું નહિ' આ પ્રકારના નિર્મમપણને આત્રીને રહ્યો
 વતો વર્જું હું.

આ સંસારમાં મને દુર્ગતિના દુઃખથી અને સંસારના પરિવ્રમણથી મુક્તિ-
વાને માટે મારો આત્માજ આલંબનઙ્ગત (ટેકારૂપ) છે. વાકી જે સર્વ ધન કુ-
દંબ અને શરીરાદિક તે સર્વનો ત્યાગ કરું હું. ॥ ૨૩

हये कया कया कार्यमां आ	आत्मा	हु	ममज्ञाने	आत्मा	मम	दर्शने	चरित्रे	च ॥
आया	हु	महं नाणे,	आया	मे	दं सणे	चरिते	अ ॥	
आत्मा	निश्चये	मने ज्ञानर्षा	आत्मा	मने	दर्शनमां	अने	चारित्र्यां	॥

आपका दयालुता है। ॥७७॥

आपका दयालुता है। ॥७७॥

आपका दयालुता है। ॥७७॥

आपका दयालुता है। ॥७७॥

आपका दयालुता है। ॥७७॥

आपका दयालुता है। ॥७७॥

आपका दयालुता है। ॥७७॥

आपका दयालुता है। ॥७७॥

आपका दयालुता है। ॥७७॥

एकस्य भव मरणं एकः सिद्ध्यति नीरजः ॥ २५ ॥

एगस्स चैव मरणां, एगो सिप्पद् नीरज ॥ २५ ॥

एकनेज मरण पण धायछे एकथोत्त सिद्ध थाय छे कर्म रोहेन थयो छतो॥२५॥

आचार्यः—अन्य अन्य गतिमां पण आ जीव एकलोज जाय ठे. अने मनुष्यपणे पण एकलोज उत्पन्न थायठे. मरण पण एकलानेज थाय ठे, अने कर्मरूप रज रहित थयो ततो एकलोज सिद्धिद पामेठे. ॥ २५ ॥

एको ये नाद्वक्त आत्मा दान- दर्शन- संयुक्तः ॥

एगो मे सारसु अप्पा, नागु- दंसगा- संजुत ॥

एक मारे नास्वतो आत्मा छे दान दर्शन सहित एवो ॥

मेसा मे वाया मावाः सर्वे भयोगलक्षणाः ॥ २६ ॥

सेसा मे वाहिरा जावा, सधे संजोगलक्षणा ॥ २६ ॥

वाकीना मारे वाप पदार्थो सर्वे भवंधमात्र स्वरूपवाया छे॥२६॥

आचार्यः—ज्ञान दर्शन सहित मारे आत्मा ते एकज शास्वतो ठे अने

बीजा सर्व पनरुद्वैतदिक पदार्थों तो पंखीना मैत्राप सरग्या क्षणवार जेनो
संबंध रहे तेरा ठे ॥ २६ ॥

आ जगत्ते विरे पुञ्जनेो संबंध सर्व दुःखदायी ठे ते देखाने ठे.

मंशेगप्य

जीवेन

संजोगमृद्या

जीवेण,

प्राप्ता

दुःख-

परंपरा ॥

मंशे ठे एव जेनुं

एवा जीवे

पत्ता

दुःख-

परंपरा ॥

मन्त्रान् मंशेगमंशे

मई

मान यह दुःखी

विरिगेन

परंपरा ॥

व्युत्पन्नमि ॥ २७ ॥

तम्हा संजोगमंबंधं, सबं

तिविद्वाण

वोसिरे ॥ २७ ॥

ने मटे पुद्गलमंशेगेन

मं

मनवचन कायोगे करी

वोपगमंशुं ॥ २७ ॥

भावाचः—आ संसारमां जीवो जे दुःखनी श्रेणी पाम्या ठे तेनुं पुद्ग-

ल्लिक पदार्थनो मंबंधज मूल कारण ठे. ते मोटे सर्व पुद्गलिक पदार्थ सं-

शेगेने नन वचन कापाए करी विविधे त्याग करवुं. ॥ २७ ॥

हेच जे प्रमाद पदलो धया होय ते पन्तिकमवा मोटे कट्टे ठे.

મૂલ ગુણ

મૂલગુણો

મૂલ ગુણો

તમહં

તમહં

તે હું

ઉત્તરગુણાઃ

ઉત્તરગુણો,

ઉત્તર ગુણો

નિદામિ

નિદે,

નિદુ છું

યે મયા નારાધિતાઃ પ્રયત્નેન ॥

જે મે નારાહિયા પયત્તેનાં ॥

જે મેં ન આરાધ્યા પ્રયત્ને કર્સને ॥

આગમિષ્યતાં ॥ ૨૮ ॥

આગમિસ્સાણં ॥ ૨૯ ॥

આવતા કાચ્છની ચિરાધનાને ॥ ૨૮ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ—જે મેં પાંચ મહાવ્રતાદિક મૂલગુણો અને આદારની શુદ્ધિ આ-

દિ ઉત્તરગુણો પ્રયત્ને કરી આરાધ્યા ન દોષ તે સર્વ નિંહું, તેમજ આગમિ-

કાલ સંવંધી મૂલ ગુણ અને ઉત્તરગુણની ચિરાધનાનું પ્રતિક્રમણ કરું. ॥ ૨૯ ॥

વીજા પણ દૂષણોનું પ્રતિક્રમણ કરતો ઠતો કહે છે.

મમ મયાનિ અઠાં મદાત્ સંભ્રાધતસઃ ગારસો મીન ॥

સત્ત જાણ અઠ મણ, સન્ના ચત્તારિ ગારવે તિન્નિ ॥

માન મય આઠ મદ સંભ્રા ચાર મોલં વ્રજ ॥

હા દેવા વર્તાજ જે નિમિત્ત વિનાજ જય થાય છે, તે અકસ્માત્ જય, તીવ્ર રોગાદિક થયે વટે હું મરી જશ, આ પ્રકારનો જે મરણ જય, તેમજ કોઈક અકાર્ય કરી લોકો જાણશે તો અપકીર્તિ કરશે આવો જે જય તે અપજ-શ જય, એ પ્રકારે સાત જય; મારી જાતિ નત્તમ છે આ પ્રકારનો જે અન્નિ-માન તે પ્રથમ જાતિમદ, મારું કુલ નત્તમ છે આ પ્રકારનો અન્નિમાન તે કુ-લમદ, વયા કરતાં હું વધારે વલયાન હું આ પ્રકારે જે વલનો અન્નિમાન તે વલમદ, મારું રૂપ ઘણું મુંદર છે આ પ્રકારનો જે અન્નિમાન તે રૂપમદ, ઘન-યાન્યાદિક જે જોડા તે સર્વ મને મલે છે આ પ્રકારનો જે મદ તે લાન્નમદ, મારી બુદ્ધિ ઘણી સારી છે આ પ્રકારનો અન્નિમાન તે બુદ્ધિમદ, સર્વ જનોને હું પ્રિય લાગુંહું આ પ્રકારનો જે મદ તે વાદ્વન્ધ્યકમદ, તથા મને શ્રુત જ્ઞાન વધારે છે આ પ્રકારનો જે મદ તે શ્રુતમદ અને આવમો તપમદ, આ પ્રકારના આવ મદ; આદાગસંજ્ઞા, જયસંજ્ઞા, મેશુનસંજ્ઞા, અને પરિગ્રહસંજ્ઞા રૂપ ચાર સંજ્ઞા; અદ્ભિગારવ, રસગારવ, અને સાતાગારવ રૂપ ત્રણ ગારવ; અરિહંતની આજ્ઞાતના

પ્રમુખ તેવીજ આશાતના; તેમજ રાગ અને દેષ સર્વની ગુરુ સાથે નિંદા કરું. ॥ ૨૯ ॥

સર્વ વારે પ્રકારની અવિરતિ સર્વ અજ્ઞાન સર્વ પાંચ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ અને સચિત્ત પદાર્થમાં તથા અચિત્ત પદાર્થમાં જે સર્વ મમત્વ. એ પેઢેલાં કહેલાં સર્વની આત્મશાલે નિંદા કરું તેમજ ગુરુ સાથે નિંદ્યા કરવારૂપ મર્હો કરું. ૩૦ હવે નિંદવા યોગ્ય અને મર્હવા યોગ્યનો સંગ્રહ કરી વતાવે છે.

નિંદાપિ નિંદનીયં મર્હામિ ચ યદ્ય મે મર્હણીયં ॥

નિંદામિ નિંદણિજ્ઞં, મર્હામિ અપિ અંધ મે મર્હણિજ્ઞં ॥

નિંદુદુ નિંદવા યોગ્ય મર્હું ને જે મને મર્હવા યોગ્ય તે ॥
આલોચયામિ ચ સર્વ અમ્યંતરં ચાહં ॥ ૩૧ ॥

આલોચામિ અપિ અંધ મે મર્હણિજ્ઞં ॥ ૩૧ ॥

આલોચું સર્વ અમ્યંતર અને વાદ્ય માયાને ॥ ૩૧ ॥

આવાર્થ:-આત્મશાલે નિંદા કરવા યોગ્ય જે જે હિતચરણ કર્યે હોય તે

ગહેતું સર્વે નિંદવા યોગ્ય અને ગર્હવા યોગ્ય ગુરુના સમીપે આલોબું. મનમા
 હુટ પ્યાન કરવાતપ આખ્યંતર માયા અને વાહ્યથકી પ્રાણિનો વિનાશ કરવા
 આદિમાં માયા તે પણ ગુરુના સમીપે આલોબું. ॥ ૩૧ ॥

દેવે પોતાથી થયેલાં દૂષણ ગુરુના આગલ કેવી રીતે આલોચવાં તે વતાવે.

યથા શાલઃ તત્પત્ર કાર્યમકાર્યં ચ ક્ષત્રુકં ભજતિ ॥

જહ્ વાલો જંપંતો, કઝઝમકઝઝંચ ત્તજ્જુઝ્મં ત્તજ્જહ્ ॥

ત્રેમ શલક થોયનો છનો. કાર્ય અને અકાર્ય, સરલપણે કરે છે ॥

તત્ તથા પ્રાચોચયેત્ માયામૃપા પ્રમુચ્ય ॥ ૩૨ ॥

તં તહ આલોહઝ્ઝા, માયામોસં પ્રમુત્તૂણં ॥ ૩૩ ॥

તે પાપને નેવી રીતે પ્રાચોચે માયા મૃપાવાદ મૂકીને ॥ ૩૨ ॥

પ્રાચાર્યઃ—જેમ વાલક પોતાના માત્રાપના આગલ વાત કરતો હતો કા-
 યં ચકાર્ય જે કરી પ્રાચ્યો દોય તે સર્વ કહે છે; પરંતુ આ કહેવા યોગ્ય છે,
 આ કહેવા યોગ્ય નથી, એમ વિચારતો નથી તેમ જે આત્મદિતાર્થી દોય તે

पण कहेवा योग्य न कहेवा योग्यनो विभाग न पान्तां जे ओहुं अगर
घणुं पाप जेवी रीते सेव्युं होय तेवी रीते युक्ति सदित जे जुहुं बोलवारूप
माया मृपावाद ते ठोम्हीने कहे; परंतु आबुं माहं उत्तम कुल प्रसिद्ध ठे हुं पण
गुणी तरीके प्रसिद्ध हुं अने आबुं करेलुं पाप केम प्रगट करूं एम विचार
करीं तेवुं पाप गुरुना आगळ आलोअण लेतां गोपवे नहीं. ॥ ३२ ॥

कपट रहितपणे आलोअणने आपनारना गुणो बताने ठे.

ज्ञाने दर्शने च तपसि चारित्रे च चतुर्विंशे अक्षयः ॥
नाणंमि दंसणंमि अ, तवे चरित्ते अ चउसुवि अकंपो ॥
ज्ञाने विषे सम्यक्त्वेने विषे तपने विषे चारित्रने विषे अचलायमान ॥
धीरः आगम- कुशलः अ- परिस्वावी रहस्यानां ॥ ३३ ॥
धीरो आगम-कुसलो, अ-परिस्वावी रहस्साणं ॥ ३३ ॥
धीर आगमनां कुशल नई · कहेनार (कदेवा) गुप्त पापनो ॥ ३३ ॥

જાવાર્થ:-જે મતિ શ્રુત અવધિ મનઃપર્યંત અને કેવલ રૂપ પાંચ પ્રકાર-
 ના જ્ઞાનમાં તેમજ શ્રીપદામિક, કાવ્યોપદામિક, ક્ષાત્તિકરૂપ, અગર કારક,
 રોચક અને દીપકરૂપ ત્રણ પ્રકારના સમ્યક્ત્વમાં તેમ ઠ પ્રકારનો વાહ્ય અને
 ઠ પ્રકારનો આન્યંતર એ વાર પ્રકારના તપમાં તેમજ પાંચ આશ્રવનું રોકવું,
 પાંચ રૂચિનું રૂચન, ચાર કથાયનો જય અને ત્રણ વંરુના ત્યાગ રૂપ સત્તર
 પ્રકારના સંજમમાં એ ચારેમાં પણ કોઈથી ચલાયમાન ન થઈ શકે એવા જે
 હોય, બુદ્ધિમંત હોય, અગર ધૈર્યતા ગુણવાલા હોય, ઉત્સર્ગ અપવાદ માર્ગને વ-
 તાવનાર, ઠ વેદસૂત્ર ને ચૂલિપ્રમુખમાં કુશલ હોય, અને જે આલોચનારે
 કદેલાં ગુત રાગવા યોગ્ય પાપો તેને કોઈ આગલ પણ પ્રગટ કરનાર ન હોય
 તેવા ગુરુ પાસે આલોચણ લેવી જોઈએ. ॥ ૩૩ ॥

હવે કોઈ પ્રકારે પણ આલોચણ લેવાના સમયમાં અગર પેદલાં ગુરુનો
 અગમ્ય કરેલો હોય તે સ્વમાર્ગે ઠે.

રાગેન દ્રુપેણ યા યત્ પ્રવર્તા

રાગેણં દોસેણ વ જં, જો

અઠતઘ્નતયા

પ્રમાદેન ॥

અપ્રકપ્યજુઞ્ઞા

પમાણં ॥

રાગે કરી રૂપે કરી અથવા જે તમારુ અરિત અઠતઘ્નપણાઈ કરી અને પ્રમાદે કરી ॥

યઃ યયા કિંચિદપિ

પ્રુજિતઃ

તમારં

અધિધેન

સમયામિ ॥૩૪॥

જો મે કિંચિવિ

જ્ઞાણિત, તમહં

તિવિદેહણ

સ્વામેમિ ॥૩૪॥

સીજાને મેં કંઈક

કયું હોય

તે હું મન વચન કાપાઈ કરી

તમાવુંહું ॥૩૪॥

જ્ઞાવાર્થઃ-અતિ સ્નેહના યશ્ઞ યશ્ઞ તેમ શિક્ષા પ્રાપ્તી વચ્ચે કોપના વ-
શથી, કરેલા ઉપગારના ન જાણવારૂપ અઠતઘ્નતાઈ કરીને અથવા તો પ્રમાદે
કરીને જે તમારું અનીષ્ટ ચિંતવ્યું હોય અગર કયું હોય તેમજ વીજાને પણ
જે કંઈ રાગાદિક કારણથી કહ્યું હોય તે મન વચન કાપાઈ કરી ત્રિવિધે
પ્રમાવુંહું. ॥ ૩૪ ॥

હવે અનઘન કરનાર મરણનું સ્વરૂપ ચિંતિતે તે બતાવે છે.

પ્રિયિયં ભગંતિ મરણં શાલાનો વાલપંડિતાનો ચ ॥

તિવિહં ત્રણંતિ મરણં, વાલાણં વાલપંમિયાણં ચ ॥

અણ પ્રકારું કહે છે મરણ વાલકોનું વાલપંડિતોનું ॥

તૃતીયં પંડિતમરણં યદ્ કેવલિનઃ અનુશ્રિયંતે ॥ ૩૬ ॥

તદ્વયં પંમિયમરણં, જં કેવલિણો આણુમરંતિ ॥ ૩૫ ॥

શ્રીજું પંડિતમરણ જેનેકરી કેવલિઓ મરણ કરે છે. ॥ ૩૬ ॥

નાવાર્થઃ—તીર્થંકર મદારાજાનું જૈન શાસનમાં ત્રણ પ્રકારનું મરણ કહે છે. વાલકો (સર્વથા અવિરત મિથ્યાત્વ) ને જે મરણ પ્રાપ્ત તે એક વાલ મરણ, (અવિરતિ રહેવાથી) વાલ અને (મિથ્યાત્વ તથા સ્થૂલ અવિરતિ ઓમવાથી) પંક્તિ, જે શ્રાવક તે વાલપંક્તિ, તેને જે મરણ પ્રાપ્ત છે તે ત્રીજું વાલપંક્તિ મરણ, અને કેવલિનું જે મરણ કરી મરે છે તે ત્રીજું પંક્તિ મરણ. એવી રીતે ત્રણ પ્રકારનું મરણ સમજી પંક્તિ મરણે મરવાનો હયમ કરવાની શાસ્ત્ર જરૂર છે. ॥ ૩૫ ॥

આગલ કહેલા પાંચ પ્રકારના મરણોમાંના ચાલ વાલમરણ અને પંક્તિ પંક્તિમરણનો સમાવેશ ચાલમરણ અને પંક્તિમરણને વિશે દોવાથી અર્થિયાં ત્રણ પ્રકારનાં મરણ કહેલાં છે.

અસમાધીએ મરનારને જે દુષ્ણો આપે તે વતાવે છે.

યે પુનઃ અદૃ-મદિકાઃ

મત્તચિત્તસંસારાથ

ચક્રખાવાઅ ॥

જે પુણ અઠ-મહા, પપલિયસન્નાપ

ચક્રખાવાપ ॥

જે વલી આઠ મદવાલા નાસ પામી છે શુદ્ધિ જેમની પૂરવા જે ચક્રપણને ધારણ કરનાર અમમાધિના પ્રિયંતે ન હુ તે આરાધકા

ખળિતાઃ ॥૨૪॥

અસમાધિના મરંતિ, ન હુ તે આરાહગા ત્રણિઆ ॥૩૬॥

અમમાધિય મરે છે નથી નિધે તે આરાધક

કહેલા ॥૨૪॥

ખાવાર્થઃ—જે જીવો પેદેલા કહેલા આઠ મરોને ધારણ કરનાર ઠતાં તેમ જ્ઞાનરૂપ નેત્ર જેને નાશ પામ્યું છે એવા અપા ઠતા અને ચક્રપણને ધારણ કરતા ઠતા મનના સ્વસ્થપણાદ રક્તિ મોદ રાજાને અમીન અફ મરે છે તે જિનેશ્વર

જગવાને આરાધક કહેલા નથી. અર્થાત્ તે પ્રાણીનું વિરાધક દોષ છે. ॥ ૩૬ ॥

અસમાધિએ મરનાર આરાધક ન થાય તો તેને શું થાય છે તે કહે છે.

મરણે વિરાધિને દેવ- દુર્ગતિઃ દુર્લભા ચ કિલ્લ ચોધિઃ ॥

મરણે વિરાહિણ દેવ,-હુગર્હ હુદ્નહા ય કિર વોહી ॥

મરણ વિરાધે છને દેવની દુર્ગતિ દુર્લભ નિશ્ચે ચોષી ॥

મંમારધ્યાનંતઃ મરણે પુનઃ પૃથક્કાલે ॥ ૩૭ ॥

સંસારો ય અપ્રણંતો, હવડ પુણો આગમિસ્સાણં ॥ ૩૭ ॥

મંમાર અનંત યાય વલી આવતા કાળમાં ॥ ૩૭ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-મરણ વિરાધે ઠતે કદાચિત્ અજ્ઞાન કષ્ટ કર્યું હોય તો દેવ-
તામાં દેવ સરિલા કિલ્લિયિ આવિકમાં નત્પન્ન થાય છે તેન સમ્યક્ત્વ પામવું
હુઃકર થડ પને છે, અને આવતા કાલમાં અનંત પુદ્ગલ પરાવર્તન સુધી સંસા-
રમાં પરિભ્રમણ કર્યાં કરવું પને છે, માટે મરણ વલતે અવદેયે ચિત્તનું સ્વસ્થ-
પણું રાખવું. ॥ ૩૭ ॥

दत्त शिष्य गार प्रभ न हं उ.

॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥

તા: દેવદુર્ગનય:

મરણે

વિતાપિતે

મર્ત્યે ॥ ૩૧ ॥

તાં દેવદુર્ગાદંત.

મરણાં

મિથિરાહિણ

હંતિ ॥ ૩૨ ॥

તે દેવની દુર્ગેનિઓ પાંચ

મરણ

વિતાપે છતે

થાય છે. ॥ ૩૨ ॥

માનાર્થ:—સંજમ પાલતાં થકાં જે દાસ્ય કરવાના સ્વભાવવાલા દોષ છે તેમને જે દેવતાની ગતિ મલે છે તે કર્ણ (મદકરા સરગા) દેવની દુર્ગતિ કહેવાય છે ૧. સંજમ પાલતાં કેવલિ, શ્રુત, સંધ, ચારિત્ર, ધર્મ આદિની આ-
જ્ઞાતના કરનારને જે દેવતાની ગતિ મલે છે તે કિદ્દિયપિક (દેવ સરગા) દેવની દુર્ગતિ કહેવાય છે ૨. સંજમ પાલતાં નચાટન આદિ મંત્રોને કરનારની જે દેવગતિ થાય છે તે અગ્નિયોગિક (ચાકર સરગા) દેવની ગતિ કહેવાય છે ૩. સંજમ પાલતાં કોપ કરનારાની જે દેવગતિ થાય છે, તેને ગ્રામુરી (દાસ સરગા) દેવતાની ગતિ કહેવાય છે ૪. સંજમ પાલતાં ગુન્માર્ગની દેવતા દેવા પ્રમુલે કરી જે દેવગતિ થાય છે તે સંમોદા નામની દેવ દુર્ગતિ કહેવાય છે ૫. આ ઉપર વતાવેલી પાંચ દેવતા સંવંધી દુર્ગતિન મરણના વિગ્રથનારને પ-

इवे शिष्य चार प्रश्न कहे ठे.

का देव- दुर्गतिः कः प्रवोधिः

का देव-दुर्गतिः का, अवोहि

कः देवनी दुर्गति कः अवोधि

केन अनंत पारं संसारं

केण आगतं पारं, संसारं

कयाकारेण अनंतकाल मुनीं संसारमां

जावायः- देवनी दुर्गति कः समज्यी ? २. अवोधि ते शुं ? ३. शा

हैतुण करी वारंवार संसारमां मरवुं पने ? ४. कया कारणे करी अनंत काल

मुनी संसारमां जीव रखेने ? ॥ ३८ ॥

एवे पेदेला प्रश्नो नजर कहे ठे.

कंदपेदेव कित्तिपा- पियोगा

कंदपेदेव किबिस- अजिनुगा

कंदपे देवरूप देवदेवरूप पाकर देवरूप

उद्यते मरणं ॥

वुद्यई मरणं ॥

थाय मरण ॥

जीवः ॥ ३८ ॥

जीवो ॥ ३८ ॥

जीव ॥ ३८ ॥

अवोधि ते शुं ? ३. शा

कया कारणे करी अनंत काल

आसुरी च संमोहा ॥

आसुरी अ संमोहा ॥

आसुरी अने संमोहा रूप ॥

તા: દેવદુર્ગનય:

તાં દેવદુર્ગગંધન,

તે દેવની દુર્ગતિઓ પાંચ

આવાર્થ:-સંજમ પાલતાં પ્રકાં જે

હે તેમને જે દેવતાની ગતિ મલે છે તે

કહેવાય છે ૧. સંજમ પાલતાં કેવલિ, શુભ, સંઘ, ચારિત્ર, ધર્મ આદિની આ-

શાન્તના કરનારને જે દેવતાની ગતિ મલે છે તે કલ્પિયયિક (દેવ સરસ્વા)

દેવની દુર્ગતિ કહેવાય છે ૨. સંજમ પાલતાં ઉચ્ચાટન આદિ મંત્રોને કરનારની

જે દેવગતિ થાય છે તે અગ્નિયોગિક (ચાકર સરસ્વા) દેવની ગતિ કહેવાય છે

૩. સંજમ પાલતાં કોપ કરનારની જે દેવગતિ થાય છે, તેને આસુરી (દાસ

નરસ્યા) દેવતાની ગતિ કહેવાય છે ૪. સંજમ પાલતાં અન્નમાર્ગની દેશના દેવા

પ્રમુલે કરી જે દેવગતિ થાય છે તે સંમોહા નામની દેવ દુર્ગતિ કહેવાય છે

૫. આ ઉપર વર્તાવેલી પાંચ દેવતા સંબંધી દુર્ગતિનું મરણના

પરણે

મરણાં

મરણ

વિરોધિતે

મિવિરાહિણ

વિરોધે છે

પ્રવંતિ ॥ ૩૦ ॥

હુતિ ॥ ૩૧ ॥

યાપ છે. ॥ ૩૨ ॥

ળ યાપ હે. ॥ ૧૯ ॥

હવે અવોધિ મું ? આ પ્રકારનો જે યોજો પ્રથ તેનો સુચર કહે છે.

સ્થિતિ- દર્શન રચાઃ મનિદાતાઃ

કૃત્યંદેશવાચકાઃ ॥

મિત્રા- દંસાગરતા, સનિયાળા કિન્દ્રંત્રસમોગાઢા ॥

સ્થિતિ દર્શનમા રાંત્રાત્મા તિયાળા મોલ

કૃત્યંદેશવાચકા ॥

મ જે ત્રિદેવે જીવાઃ તેવા

દુર્લ્ભો મંદોધિઃ ॥ ૨૦ ॥

દત્ત જે મરંતિ જીવા, તેસ

તુલ્લહા જવે યોદ્ધી ॥ ૪૦ ॥

આ મનામ્નો જે મરે જીવો નેપ્રાંને

દુર્લ્ભ રોપ યોધિ યીજ ॥ ૨૦ ॥

નાવાયં:-જે જીવો આ સંસારમાં મિત્ર્યા વર્ણનમાં રતિયાલા થઈ, તે-
મજ નિયાનું કરી, તેમજ કૃત્યંદેશવાના અપ્યયસાયમાં નર્તતાયકા મરે છે,
તહેવે યોજા નર્ગોમાં યોધિયીજ (મમ્પકચ) હુઃલે મલે છે. ॥ ૪૦ ॥

હવે મનુષ્ય મુલન યોધિયનું કેવા પ્રકારે પામે છે તે વતાવે છે.

मम्यग्दर्शनरक्ताः

सम्मदंसणरत्ता,

मम्यग्दर्शनया रतिवाला

एर ये चिप्ये जीवाः

इह जेमरंति जीवा,

आ मंसारमा जे मेरे जीवो तेआने

आचार्यः—जे प्रकारे जिनेश्वर जगवाने नव तत्वतुं स्वरूप कहुं ठे ते

तेमज शुद्धदेयाना अद्ययसायमां वरंता एहवा जे जीवो आ संसारमां मेरे

ठे तेनेने बोधिवीज (सम्यक्त्व) सुखे प्राप्त आय ठे. ॥ ४१ ॥

प्रीजा प्रश्नो उत्तर घणो विस्तारवालो होवाय्री सुचिकटाह न्याये

करी बोधो प्रश्न के अनंतकाल सुधी जीव संसारमां शाश्वी जमे ? तेनो न-

नर वताने न.

अनिदानाः

अनियाणा

नियाणा रोहत

तेयां सुखमो

तेसिं सुखहा

तेआने सुख्य

आय बोधि बीज ॥ ४२ ॥

तेमज शुद्धदेयाना अद्ययसायमां वरंता एहवा जे जीवो आ संसारमां मेरे

ठे तेनेने बोधिवीज (सम्यक्त्व) सुखे प्राप्त आय ठे. ॥ ४१ ॥

प्रीजा प्रश्नो उत्तर घणो विस्तारवालो होवाय्री सुचिकटाह न्याये

करी बोधो प्रश्न के अनंतकाल सुधी जीव संसारमां शाश्वी जमे ? तेनो न-

नर वताने न.

शुद्धदेयवाणाः ॥

सुखलेसमोगाढा ॥

शुद्धदेयवाणा ॥

भवंत बोधिः ॥ ४३ ॥

जये बोधी ॥ ४२ ॥

आय बोधि बीज ॥ ४३ ॥

तेमज शुद्धदेयाना अद्ययसायमां वरंता एहवा जे जीवो आ संसारमां मेरे

ठे तेनेने बोधिवीज (सम्यक्त्व) सुखे प्राप्त आय ठे. ॥ ४१ ॥

प्रीजा प्रश्नो उत्तर घणो विस्तारवालो होवाय्री सुचिकटाह न्याये

करी बोधो प्रश्न के अनंतकाल सुधी जीव संसारमां शाश्वी जमे ? तेनो न-

नर वताने न.

જે પુનઃ ગુરુ- મત્યનીકાઃ बहुमोहाः सशयलाः कुशीलाश्च ॥
 જે પુણ ગુરુ-પમિણીઆ, बहुमोहा सशयला कुशीला य ॥
 જે વ્હી ગુરુના શતુમુન વળા મોહવાળા દુષણ સંહિત અને કુશીલ ॥
 અમપાપિના મિપંને તે મરેતિ અનંત- સંસારિણઃ ॥ ૪૨ ॥
 અસમાહિણા મરંતિ, તે હુંતિ અણંત-સંસારી ॥ ૪૩ ॥
 અમપાપિણ મરે છે તે મોય છે અનંત સંસારી ॥ ૪૨ ॥

આવાર્યઃ-જે જીવો ગુરુના અવગુણ બોલવાં કરી ગુરુના શત્રુમૂત ગ-
 તાં તીવ્ર મોહગાજાની વિમંચનામાં વર્તતા હતા, તેમજ હસ્તકર્મોદિક એક
 ગીસ શાસ્ત્રમાં કહેલા સંવલ વોપે કરી સહિત તેમજ હુટ્ટ આચારને ધારણ
 કરતા હતા ચિત્તના અસ્વસ્થપણાં કરી મરણ પામે છે, તે અનંત સંસારી
 થાય છે. ॥ ૪૩ ॥

હવે અનંત મંસારીના પ્રતિપક્ષજૂત થોમ્ના સંસારવાલા કેવી રીતે થાય
 તે વતાવે છે.

जिनवचने   गुरुरक्ताः   गुरुवचनं   ते कुर्वन्ति   भावेन ॥
 जिह्णवयो अपागुरत्ता, गुरुवयाणां जे करन्ति जायेणां ॥
 जिन वचनया   रागबाला   गुरुनं वचन   जे करे ते भाने करीने ॥
 अशक्य   ज्योतिषाः   ते प्रवन्ति   परित्तमंगारिणः ॥ ४३ ॥
 असचल   असंक्लिता, ते हुन्ति   परित्तसंसारी ॥ ४३ ॥
 दृष्यते   मंजेशरीत   तेभ्यो रोय छे योदा   मंगाराला ॥ ४३ ॥

प्रावार्थः—उत्सर्ग अपवाद मार्गरूप जिन वचनने विषे अनुराग करता उता,
 गुरुनं वचन जेठ अति आदर लावी करे ते अने शवलना (भेला चरित्रना)
 एक बीदा बोधे करो रदित तेमज खरावपरिणामे रदित होय ठे ते शोभा
 काल संसारमां रदनारा होय ठे. ॥ ४३ ॥

हवे बीजो प्रश्न के संसारमां वारंवार दा थकी मखु पदे? तेनो उत्तर
 अदी गायए करी कहे ठे.

बालमरणानि बहुनाः बहुकानि अकामुकानि मरणानि ॥
बालमरणानि बहुसो, बहुभ्राणि अकामगाणि मरणानि ॥
बालमरणो घणीवार घणीवार, इच्छारहित मरणो ॥

मरिष्यन्ति ते यराकाः ये जिनवचनं न जानन्ति ॥ ४४ ॥
मरिहन्ति ते वराया, जे जिणवयणं न याणन्ति ॥ ४४ ॥
मर्यो ते मरीवडा जे जिनवचने नथी जाणता ॥ ४४ ॥

दासप्रश्नं विपमक्षणं च ज्वलनं च जलप्रवेशश्च ॥
सत्त्वगह्वणं विसर्ज, स्क्राणं च जलणं च जलप्पवेसाञ्च ॥
दास्रनुं प्रश्न विप मक्षण बली मर्युं बुडी मर्युं ॥

अनाचारसोदमेवित्तः
अप्राणायारजंसेवी, जन्ममरणानुबंधीनि ॥ ४५ ॥
अनाचार अधिक उपगण मेवनार जन्ममरणनी परंपरा क्यास्नार ॥ ४५ ॥

उच्चैर्वासेत्यर्थोक्तं न मृतानि जीवेन बालमरणार्थं ॥

उद्धमहेतुरिपिमिवि, मयाणि जीवेण बालमरणाणि ॥

उंचा नीचा नीच्छर्छ (लोक्या) कया भी बालमरणो ॥

दर्शनज्ञानगह्वरः पंडितमरणं अनुपरिच्ये ॥ ४३ ॥

दंसगनाणसहगु, पंनियमराणं ब्रागुमरिसं ॥ ४६ ॥

दर्शनज्ञाने सहित उक्तो पंडित मरणे मरीज ॥ ४३ ॥

भावार्थः—जे जीवो जिनेश्वर जगवाननुं दचन रुनी रीते जाणता नयो ते रांकजीवो घणां बालमरणो अने घणी वखत इचारहितपणे मरणो करटो. ४४

ते बालमरणो कयां ते वतावे वे.

तीर्थना स्थलोमां जइ संसारनां सुख पामया मोटे अज्ञानपणायकी जे ज्ञाने करी मखुं, तेमज नियाणा सदित अगर कोइ संसारिक पदार्थनी बांछाए अथवा कोयादिकना वडा थइ मखुं, तेमज अग्निमां पुद्गलिक सुखनी इछाए करी सुवर्णनंदी सोनीनी पेठे बलिमखुं अगर पांच धुणी आदिके करी अग्नि-

નો તાપ સહન કરી મરવું. તેમજ તીર્થના સ્થલોમાં જઈ વેવતાની અગર રા-
જાદિક્તની ઋદ્ધિ પામવા માટે બુદ્ધી મરવું અથવા તો સ્વરા ક્ષીયાલામાં પાણી-
માં પ્રવેશ કરી સ્નાન કરવારૂપ કષ્ટને સહન કરી જે મરવું.

તેમજ પાર્શ્વંનિના વેયો ધારણ કરી લોકોને ઘેતરીને અગર જૈનના સાધુ-
નો વેય ઠતાં પણ હાસ્યાદિકે કરી જિનેશ્વર જાગવાને કહેલા તત્વોનું રહસ્ય
પામ્યા નિતાજ અનાચારો સેવી જે મરવું એ ઉપર કહેલાં વાલ મરણો જન્મ
અને મરણની પરંપરાને વ્યવસ્થામાં છે. આ પ્રકારે વિચારીને ઉત્તમ મુનિ મહા-
રાજા કેવા મરણ મરવાનું ચિંતવે તે વતાવે છે. વાલમરણો અનંત જન્મ મર-
ણને આપનારાં છે એમ સમજી દેવે હું વર્ણન અને જ્ઞાન ગુણ સહિત ઠતો જેનું
ત્યારૂપ પ્રથમ કહ્યું છે તેવા પંક્તિ મરણે કરી મરીશ. ॥ ૪૬ ॥

દેવે ગુરુ અનંદાન કરનારને વાલમરણે મરવાથી સંસારમાં જોગવાં પ-
નતાં ઉઃશોચકી પ્રપ વતાવતા ઠતા પંક્તિમરણે મરવાનો નિર્ણય કરે છે.

નરેન્દ્રજનકં જ્ઞાતમણં નરકેષુ વેદનાથ ॥

નુદ્ધેયણયં જાર્ઘ—મરણં નરણસુ વેદપ્રણાતં અપ્ર ॥

નંદગ કરનાનં જન્મ મરણ અને નરકને વિષે જે યજ્ઞી વેદનાથો ॥

ણાતિ સ્મરત્ પંડિતમણેન ધ્રિયસ્વ દ્વાર્ની ॥ ૪૭ ॥

ણપ્રાણિ સંનરંતો, પંન્નિયમરણં મરસુ ર્શ્નિહ ॥ ૪૭ ॥

૫ મંપાજ્ઞો છતો પંદિત મણે કરી મર ર્શ્મર્ણો ॥ ૪૭ ॥

જ્ઞાવાચ્યઃ—ચાલમરણ કરીને જે જે નંદગ કરનારો જન્મમરણ પામ્યો તે તથા નરકને વિષે જે જે અતિશય હુઃખ કરનાર વેદનાત્ત જોગવી, તે સર્વે સં-
જાલતો શ્રક્ષો હમણાં સાચાન થઈ પંન્નિતમરણે મર કે જેથી હંદગકારી જ-
ન્મનરણ અને નરક વેદનાત્ત ન થાય, ॥ ૪૭ ॥

શ્રાવો નપદેશ સાંમલતાં ઠતાં કદાચિત્ત હુઃખ નત્પન્ન થાય તો તે શ્રવ-
મરે જે મુનિ મહારાજા ચિંતે તે યતાવે ઠે.

यदि उत्पद्यते दुःखं ततः (तत्प्रादुर्भावः) द्रष्टव्यः स्वभावतः नवरं ॥
 जइ उपद्यइ दुःखं, तो दृढवो सहावनु नवरं ॥
 जो उत्पन्न थाय दुःख तो तेनी उत्पत्ति जोवी स्वभावथकी विशेष ॥
 किं किं मया न प्राप्तं संसारं संसरता ॥ ४८ ॥
 किं किं मए न पत्तं, संसारं संसरतेणं ॥ ४९ ॥
 गुं गुं दुःखं नयी पाम्यो संसारमां भयतां छतां ॥ ४८ ॥

भावार्थः—जो दुःख उत्पन्न थाय तो मुनि महाराजाए रागद्वेषनी परि-
 णतिनी मंदतारूप आत्मस्वभावमां रही जोया करवुं अने आवो विशेष वि-
 चार पण करवो के आ संसारमां व्रमण करतां थकां में शुं शुं दुःख नयी जो
 गव्युं. प्रथम आवी रीतनां परवशपणे दुःखो अनंती वखत जोगव्यां, पण आ-
 त्मानुं कड्याण थयुं नहीं आ वखत स्ववशपणे ते जोगवी आत्मानुं कड्याण
 थतां उतां मनमां शा माटे खेद करे वे. ॥ ४९ ॥

प्रथम वेदनानुज एकली सद्दन करी एम नहीं. संसारमां वर्त्ततां सर्व

पुद्गलो आदारपणे ग्रहण कर्था उतांपण, तृप्तिअइ नथी, ए प्रकारनी जावना करवा माटे केहे ठे.

मंमारचक्रचाले मंमोप न पुद्गला मया बहुशः ॥

संसारचक्रचाले, सखेवि य पुगला मए बहुसो ॥

मंमार चक्रमां मंमेषण वळी पुद्गलो में घणीवपत्त ॥

आदारिताअ परिणामिताअ न चाहं गतस्तृप्ति ॥ ४९ ॥

आह्वा रिआय परिणा,—मिआय न यहं गनु तत्ति ॥ ४९ ॥

माया तेषन परिणामाव्या नही वळी हं पाम्यो तृप्तिने ॥ ४९ ॥

जावार्थः—अनेक जन्मोमां भ्रमतां उतां चउद राजलोकमां रेहला सर्व पुद्गलो घणी वलत में आदारपले ग्रहण कर्था, अने परिणामाव्या, पण हजु सुची तृप्ति पाम्यो नही; तो हेवे तृप्ति तेना प्रसंग थकी तो क्यांथीज थवानी? माटे हे चेतन तारे पुद्गलिक जावोनी इद्या करवी ते योग्य नथी. ॥ ४९ ॥

पुद्गलोने मेलवचाना उद्यमथी अने तेना भोगथकी तृप्ति थती नथी ए-

મ મંથકાર આગલ ગાથામાં દૃષ્ટાંત આપીને દૃઢ કરે છે.

તુળકાષ્ઠૈરિવાપ્તિઃ

લવણજલો વા નદીમહસૈઃ ॥

તાણકઠેહિ-ય-અગ્ની, લવણજલો વા નર્દસહસ્સેહિ ॥

તરણાં લાકઢાંણ કરી જેમ અગ્નિ અને લવણ સમુદ્ર જેમ નદીના હજારે કરી ॥
નૈયઃ જીવઃ શક્યઃ તર્પયિતું કામભોગૈઃ ॥ ૫૦ ॥

ન હમો જીવો સક્ષો, તપ્પેનું કામભોગેહિ ॥ ૫૦ ॥

નદી આ જીવ શક્ય તૃપ્ત કરવાને કામભોગેણ કરી ॥ ૫૦ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ-તરણાં અને લાકઢાંણ કરી જેમ અગ્નિ ધરાતો નથી અને હજારો ગમે નદીનું આવવાં કરીને જેમ લવણસમુદ્ર ધરાતો નથી તેમ આ જીવ પણ કામભોગેણ કરી ધરાતો નથી. તેનો ત્યાગ કર્યા વગર તૃપ્તિ પામે માટે જેમ વને તેમ કામભોગની તૃપ્તિ કરવાને હજાર માણસે કામભોગથી અવશ્ય નિવર્તેનું જોઈએ. ॥ ૫૦ ॥

આહારની અંદર આસક્તિવાલાં પ્રાણીનું કેવાં હુઃલ પામે છે તે વતાવે છે.

आहारनिमित्तेन मत्स्या गच्छन्ति तस्मां वृक्षीं ॥
आहारनिमित्तेणं, मन्त्रा गच्छन्ति सत्तर्मां पुटवीं ॥

आहारनी शुद्धिना कारणे करी (तंदुलापा) मणो जाय छे सातपि वृक्षीपां ॥
 सचिन्न आहारः न तमः मनमापि प्रार्थयितुं ॥ ५१ ॥

सच्चित्तो आहारो, न खमो माणसावि पश्येत्तुं ॥ ५२ ॥

सचिन्न आहार नही योग्य मने करीने पण प्रार्थना करवाने ॥ ५१ ॥
 भाषार्थः—मोटा मछनी पांषणमां रवेला पंचेंद्रिय जातिना तंडु-
 लीया मछो हुं मोक्षोदो मछ होतु तो आ वधां मांजलांमांथ्री एकेने मुख्यकी
 नीकलया दनं नही, एदवी रीते आहारनी आत्सक्तियो हिंसा चित्तवत्तो उत्तो
 सातमि नरके जाय छे. आबुं समझी विचक्षणोए सच्चित्त आहारनी मनथकी
 पण प्रार्थना करवी योग्य नयी. ॥ ५१ ॥

इवे गुरुना उपदेशयकी विषयना विपाको जेमेलो जाएणा छे एहवा मुनि
 मदारान जे चिंतवे ते यतावे छे.

પુર્વિકપરિકર્મ્મો, અનિદ્યાણો કહિજાણ મશ્બુદ્ધિ ॥

પ્રથમ કર્યો છે અભ્યાસ જેને નિયાળા રહિત વિચારીને મતિ અને બુદ્ધિથી ॥
પદ્યાનુ મોલિતકપાયઃ સઘઃ મરણં પ્રતીચ્છામિ ॥ ૫૨ ॥

પઠા મલિઅકસાનુ, સઘો મરણં પન્નિજ્ઞામિ ॥ ૫૩ ॥

પછી નાન પમાડ્યો છે કપાય જેને નલદી મરણ અંગીકાર કરુંછું ॥ ૫૨ ॥

ત્રાવાર્થઃ—જથબ્યથી ઠ મહિનાની મધ્યમથી એક વરસની અને નુલ્કુટથી વાર વરસની સંલેખનાનો અભ્યાસ એમણે કર્યો છે અને નિયાળાઈ કરી રહિત એકવો થયો ઠતો તેમજ વર્તમાન પદાર્થમાં થતી મતિ અને આગામિકાલમાં પદાર્થને જાણનાર બુદ્ધિ તે થકી કપાય પ્રમુખનું સ્વરૂપ શુદ્ધ રીતિથી વિચારીને પઠી પોતાના આત્મામાં રહેલા કપાયો જેણે નાશ કર્યા છે એકવો ઠતો જલદી અનશન અંગીકાર કરુંછું. ॥ ૫૨ ॥

દેવે જે અવસર પ્રાપ્ત થયા વગર અથવા અભ્યાસ કર્યા વિનાજ અનશન

एकदम अंगीकार करे तेनी जे अवस्था आय ते बतावे ठे.
अकहि

अर्धकर्म

अचिरभाविताः

चिरन्ताविय, ते पुरुषाः मरणदेसकाले ॥
महात्म्या लावा कालना अभ्यास रहित ते पुरुषो मरणा अवसर विषे ॥

पूर्व-कृत-कर्म परिभाषना

पुष्प-कय-कम्मपरिज्ञा, -याणाइ पञ्चा प्रतिपत्तंति ॥ ५३ ॥

पूर्व करेला कर्मना

भावार्थः-आउखानो अंत आख्या वगर अकालेज आउखानो अंत आ-

ख्या उतां पण लांजा काल सुधी संलेखनानो अभ्यास कर्या विना अनशनने

करनारा ते पुरुषो मरणनो अवसर आवे ठे पूर्व करेला अशुभ कर्मना उद-

यना प्रज्ञावे करी नियाणुं करी पवी मरण विराधीने मिथ्यात्व पामे ठे अने

उर्गतिमां जाय ठे. ॥ ५३ ॥

आची रीते अंत्य अवस्था सुखरची मुदकेल ठे माटे विगोये करी

યપા તસ્મિન્ દેશકાલે અમૃદગેશઃ સ્વજાતિ દેહં ॥ ૫૬ ॥

જહ તંમિ દેસકાલે, અમૃદસન્નો ચયઙ્ દેહં ॥ ૫૫ ॥

જેમ તે અવસરને વિષે માવધાન મનવાત્રો મુકે જાતીલે ॥ ૫૬ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ--મરણના અવસરને વિષે આત્મા જેમ સંસાર સંવંધીના વ્યાપારની ચિંતવનાઈ રહિત વતો અને આત્માને દિતકારી જે ચિંતવના તેના વ્યાપારે સહિત વતો તેમજ સાવધાન મન સદિત વતો પોતાના શરીરના ત્યાગ કરે તેમ કરવું. ॥ ૫૫ ॥

આવી રીતે વિધિ સદિત શરીરનો ત્યાગ કરનાર વલી જે ચિંતવે તે કહે છે.

इत्ता रागेद्रोषा भित्त्वा य अष्टकर्ममंयातं ॥

હંતૂણ રાગદોસં, જિત્તાણ ય અષ્ટકર્મમસંઘાયં ॥

ઈર્ણીને રાગદોષને નાજ કરીને આઠકર્મના સમૂહને ॥

अन्यमरणारहद्दं भित्त्वा यवाव विमोक्षयसे ॥ ૫૬ ॥

જન્મમરણારહદં, જિત્તાણ જવા વિમુક્ષિહિસિ ॥ ૫૬ ॥

અન્ય અને મરણન્યા અરહદને મંદીને મુકાશે ॥ ૫૬ ॥

માનનાર एवो सर्व उपदेश मन, वचन, कायाए करी सहहु हुं. ॥ ५७ ॥

गुरुए मरण सुधारवाने माटे नीव ज्ञानादि गुण सहित करवो एम कह्युं
इतुं ते ज्ञानादिक श्रुतनी विचारणा करवाथी थाय तेमां मरणाना अवसरमां
केट्युं श्रुत चिंतव्युं ते कहे ठे.

नदि	तस्मिन्नेशकान्ने	शयः	द्वादशविधः	श्रुतस्तंभः ॥
नहि	तंमि देसकाले,	सक्षो	वारसविहो	सुअप्रसंध्यो ॥
नरि	ते अवसरने विषे	अनुसंधान	वार अंगरुप	श्रुतस्तंभ ॥
मरि	अनुचिंतयितुं	धनितुं श्रीप	समर्थचिन्तेन ॥ ५८ ॥	
सवो	आणुचिंतें,	धणियं पि	समष्ट्य चिंतेणं ॥ ५७ ॥	
मर्व	चिंतवयाने	अतिदाय	समर्थनिश्चयाए पण ॥ ५८ ॥	

आचार्यः—मरणाना अवसरे अतिदाय चिन्तनी समर्थविद्याला प्राणीए पण
चार अंग एव जे सर्व श्रुतज्ञान ते चिंतवी शकालुं नथी. सर्व श्रुतज्ञान चिंतवी
न शक्याय तो शुं कालुं ते बतावे ठे.

एकस्मिन्पदे योस्मिन्पदे मन्वेगं वीतरागमार्गे ॥
 एणंमिचि जंमि पाण, संवेगं वीअरायमगंमि ॥
 एकरण जे पदने विदे वैराग्य वीतरागनामार्गेमां ॥
 गज्जति नरः अर्धशृणं तन्मरणं तेन मत्तच्चं ॥ ५९ ॥
 गठइ नरो अजिस्सं, तं मराणं तेण मरिअप्रदं ॥ ५९ ॥
 पाये मनुष्य वारंवार ते उच्चम मरण तेवा मरणे मखुं ॥ ५९ ॥
 भावार्थः—वीतरागना मार्गेमां जे एकपण पदने विदे मनुष्य वारंवार
 बेराग्य पामे तेवा पदना स्मरण करवा सहित जे मखुं ते उच्चम मरण. तेवा
 नुनम मरणे करी समाधि सहित मखुं. ॥ ५९ ॥
 वार अंगरूप सर्व श्रुतनो विचार अइ शक्तो नथी; परंतु एक वे श्लो-
 कं स्मरण करी दक्षाय माटे शुं करवुं ते कहे ठे.
 तस्मात् एकपि श्लोकं यः पुरुषः मरणदेशकाले ॥
 ता एणंमि सिद्धोगं, जो पुरिसो मरणदेसकालंमि ॥
 ते नाटे एक पण श्लोक ते पुरुष मरणनाभवमरणां ॥

आराधनोपयुक्तः

चित्रयन्

आराधको भवति ॥ ६० ॥

आराद्गोवन्ततो,

चिंततो

राद्गो होइ ॥ ६० ॥

आगमने उपयोगवालो

चिंततो

आराधक होय छे ॥ ६० ॥

ज्ञाचार्यः—भरणना अचस्रमां सर्वं श्रुत चिंतयी शक्यतुं नयी ते माटे
आराधनना उपयोग सदित पुरुष वैराग्यने करनार एहवा एक पण श्लोकने
विचारतो थको आराधक प्राय वे. ॥ ६० ॥

द्वे आराधना करनारने शुं फल प्राय ते वताने वे.

आराधनोपयुक्तः

कालं

कृत्वा

युधिदिनः सम्पन्नः ॥

आराद्गोवन्ततो,

कालं

काज्जा

सुविहितं सम्मं ॥

आराधना करवाना उपयोगवालो

काल

करीने रुडा आचारवालो रही रीते ॥

उत्कृष्टः

श्रीनमचार

गत्वा

सभने निवाणं ॥ ६१ ॥

उत्कृष्टं तिब्रिजेने,

गंतुं

लक्ष्म निधाणं ॥ ६१ ॥

उत्कृष्टी

पण मव

करीने

पावे छे मोसने ॥ ६१ ॥

आचार्यः आराधनाना उपयोगयात्ता उक्त मुनिमहाराजा रुन्ही रीति स-
माधि सदित मरण करी वधारामां वचारे व्रण भवे करी सिद्ध आये ठे. ॥६१॥
अनदान जेमणे कयुं ठे एहवा मुनिमहाराजा शुं चिंतवता अका सर्व
वरतु वोसराये ते कहे ठे.

अपण इति आं मयं द्वितीयं मंत्रं संयतोस्मि इति ॥
समाणु त्तिअहंपदमं, वीअं संजनुमि त्ति ॥
मापुसुं ! पेर्या वीजु मं वस्तुमां संयप यालो पुं ॥
मवं च छुम्मुदायि एतत् भाणेन ममासेन ॥ ३२ ॥
सधं च योसिरामि, एअं नणिणं समासेणं ॥ ३३ ॥
मवं ब्दी बोमगं पुं ए कयुं मंये करी ॥ ३४ ॥

आचार्यः—प्रथम तो हुं महाव्रतवालो हुं अने वीजु सर्व पदांथेनि विपे
रागेबिगनी परिलतिने रोक्कारुप संयमयालो हुं. आ हेतु मोटे मोरे पुज्जलपदा-
धना भमल्यन्तारे करीने शुं? तेथो सर्व शरीरपर्यंत पुद्गलिकपदांथेनि वोसरा-

तु तं. आ जैनदासनं रक्ष्य संक्षेपे कर्तुं ॥ ६२ ॥

द्वये मरणना अवसरमां जेवी जावना करवी जोडण ते वनाये ठे.

मरुं अल्पपूर्वं त्रिनन्त्रं युष्मातेनं अमृतानं ॥

लघं अलवपुं, जिणययां गुप्तासिद्धं अमयनूत्रं ॥

पाम्यु पूर्वं नरीं रापेनुं त्रिनना आगमयो कर्तुं अमृतानु ॥

यहीतः पुनरिमागः नारं परनादं त्रिंशति ॥ ६३ ॥

गहिनु सुगदमगो, नाहं मगास्स वीहिमि ॥ ६३ ॥

प्रण कर्षो मिदि गतिनो मार्गं नयीं हुं मरणयही वीरतो ॥ ६३ ॥

भावार्थः—जिनेश्वर जगवानना आगममां वतायेतुं अमृत सग्लु अने पूर्वं नदीं पामेतुं एदतुं आत्मतत्त्व हुं पाम्यो अने मोक्ष गतिनो ज्ञानवर्धनना-स्त्रिरूप मार्गं ते पण ग्रहण कर्षो तो ह्वे हुं मरण धकी वीहिमि नयी. ॥ ६३ ॥

तेमज वली विशेषे चित्तवया योग्य भावना यताये ठे.

ધીરિણારે મર્ત્યવે કાપુરોણાર
 ધીરિણાવિ મરિયં, કાનરિસાગવિ અવસ મરિયં ॥
 ધીર પુરં પણ મરું પટે છે અને કાયર પુરૂં પે પળ
 દયોગે ૬ મર્ત્યવે વરં મુ ધીરતેન મર્ત્ય ॥ ૬૪ ॥
 કુન્નં પિ હુ મરિયં, વરં હુ ધીરતાગે મરિનં ॥ ૬૫ ॥

જેને પણ નિથે નણ છતાં મંદર નિથે ધીરણે મરું ॥ ૬૪ ॥
 નાવાયે:-ધીર પુરૂં પળ મરું પટે છે અને કાયર પુરૂં પળ મરું
 પટે છે. જોને અવડે મરું તો પડેજ છે; પરંતુ ધીરણે મરતાં ફરી ન-
 ધોર વગત માલ કારું પડતું નથી, અને કાયરણે મરી ફરીથી થનંતી ચલત
 જન્મમણ કરવાં પડે છે, એ રીતે ધીરણાણે મરવામાં અતિ લાજ અને કાય-
 રણે મરવામાં અતિ હુઝ સમજી, નિશ્ચયે ફરી જે ધીરણા સહિત મરું તે-
 જ નુન્ય છે. જન્મારા ગુપી કરેલાં જે જે ધર્મનાં કાર્યોં તે પણ ધીરણા સ-
 દિન મરતાંજ સમ્મલ ગ્રાપ છે ॥ ૬૫ ॥

મરતી ચલેતે વીના થતાં પણ પોતાનાં ંગીકાર કરેલાં શીલવ્રતોને
લગાર માત્ર પણ દૂષણ લગાન્નું યોગ્ય નથી તે વતાવે છે.

શીલેનાપિ મર્મવ્યં નિઃશીલેનાપિ અવશ્યં મર્મવ્યં ॥
સીલોણંચિ મરિયં, નિસ્સીલોણંચિ અવસ્સ મરિયં ॥

શીલવાળાપણ પણ મરું પડે છે શીલરહિત માણસે પણ અવશ્ય મરું પડે છે ॥
દુઃખો રપિ દુ મર્મવ્યે વરં તુ શીલરતેન મર્તુ ॥ ૩૬ ॥

દુન્હં પિ દુ મરિયં, વરં તુ શીલત્તણે મરિત્તં ॥ ૩૭ ॥
ચંદ્રને પણ નિશ્ચે કરી મરવાનું છતાં મુંદર નિશ્ચે શીલમણિ મરું ॥ ૩૬ ॥

નાવાર્થ:-શીલ સહિત માણસે પણ મરું પડે છે. અને શીલ રહિત
માણસે પણ મરું પડે છે ફક્ત શીલ સહિત મરતાં તતાં અનંતાં જન્મમરણ-
નાં ડુઃખ નાદા પામે છે, અને શીલ જાંગીને મરણ કરતાં અનંતી ચલત જન્મ
મરણનાં ડુઃખ જોગવ્યાં પડે છે, એમ સમજી અવશ્ય પોતે જે જે વ્રહ્મવ્રતાદિક
સાગ આચારો પ્રદણ કરેલા હોય તેમાં દૂષણ નહીં લગાવતાં શીલસહિત મ-

ધીરેણાપિ મર્ત્યં કાપુરુષેણાપિ અવશ્યં મર્ત્યં ॥
ધીરેણાવિ મરિયં, કાનરિસેણાવિ અવસસ મરિયં ॥
ધીર પુરુષે પણ મરું પડે છે અને કાયર પુરુષે પણ અવશ્ય મરું પડે છે ॥
દ્વયોરપિ દુ મર્ત્યે વરં હુ ધીરત્વેન મર્તુ ॥ ૬૪ ॥
દુન્હં પિ હુ મરિયં, વરં હુ ધીરતાણે મરિનં ॥ ૬૪ ॥

વચ્ચેને પણ નિશ્ચે મરણ છતાં મુંદર નિશ્ચે ધીરપણે મરું ॥ ૬૪ ॥
જ્ઞાવાચ્યઃ—ધીર પુરુષે પણ મરું પડે છે અને કાયર પુરુષે પણ મરું પડે છે. વચ્ચેને અવશ્યે મરું તો પડેજ છે; પરંતુ ધીરપણે મરતાં ફરી વધારે વલત મરણ કરું પડતું નથી, અને કાયરપણે મરી ફરીથી અનંતી વલત જન્મમરણ કરવાં પડે છે, એ રીતે ધીરપણાં મરવામાં અતિ લાઝ અને કાયરપણે મરવામાં અતિ દુઃખ સમજી, નિશ્ચયે કરી જે ધીરપણા સહિત મરું તે જ ઉત્તમ છે. જન્મારા સુધી કરેલાં જે જે ધર્મનાં કાર્યોં તે પણ ધીરપણા સહિત મરતાંજ સફલ થાય છે ॥ ૬૪ ॥

મરતી વલેતે વીના થતાં પણ પોતાનાં શ્રંગીકાર કરેલાં શીલવ્રતોને
લગાર માત્ર પણ દૂષણ લગામ્બું યોગ્ય નથી તે વતાવે છે.

શીલેનાપિ મર્ષવ્યં નિઃશીલેનાપિ અવશ્યં મર્ષવ્યં ॥
સીલેણવિ મરિયં, નિસ્સીલેણવિ અવસ્સ મરિયં ॥

શીલવાચ્યાપ પણ મરું પદે છે શીલરહિત માણને પણ અવશ્ય મરું પદે છે ॥
દુયો રપિ હ મર્ષવ્યે વરં છુ શીલત્વેન મરું ॥ ૬૬ ॥

હુનં પિ હુ મરિયં, વરં છુ શીલત્તણે મરિનં ॥ ૬૫ ॥
વક્ત્રે પણ નિશ્ચે કરી મરવાનું છતાં મુંદર નિશ્ચે શીલમરિત મરું ॥ ૬૬ ॥

જાવાર્યઃ—શીલ સહિત માણસે પણ મરું પદે છે. અને શીલ રહિત
માણસે પણ મરું પદે છે ફક્ત શીલ સહિત મરતાં વતાં અનંતાં જન્મમરણ-
નાં હુઃલ નાદા પામે છે, અને શીલ જાંગીને મરણ કરતાં અનંતી વલત જન્મ
મગ્ગનાં હુઃલ જોગવવાં પદે છે, એમ સમજી અવશ્યે પોતે જે જે વ્રહ્મવ્રતાદિક
સારા આચારો પ્રદ્શણ કરેલા હોય તેમાં દૂષણ નહીં લગામ્બતાં શીલસહિત મ-

સ્વિરતાહર નૈઋતિક ચારિત્રમાં, જે જીવ મરણ અવસરે સાવધાનપણું રાલે છે
 અર્થાત્ ઉપર કહેલા ગુણો જે પ્રાપ્ત થયા દોય તેને હાગારમાત્ર પણ હાનિ
 પામવા દેતા નથી. તે પ્રાણી જલદી સંતારના ડુઃલોચી મુકાશે. ॥ ૬૬ ॥

વિગેષિત્રાઃ પ્રયત્નારી મરુદ્યોયતા શેષકં કર્મ ॥

ચિરન્તસિદ્ધિ વંન્નયારી, પપ્પોમેઝાણ સેસયં કર્મમ્ ॥

ધના કાઢ મેલું છે યશ્ચર્ય ત્રેણે નાશ કરીને યાકીનો કર્મ ॥

આનુભવ્યાં મિદ્ધાઃ મન્નન્તિ મિદ્ધિ યુત્કેશઃ ॥ ૬૭ ॥

આનુપુલીક વિમુક્તો, મન્નન્તિ સિદ્ધિં ધુઅપ્પિલેસો ॥ ૬૭ ॥

અનુક્રમે શુદ્ધ થયો હતો ત્રાય મિદ્ધિમાં નાશ કર્યા છે મર્વ કેશ ત્રેણે ॥ ૬૭ ॥
 જાવાર્થઃ—જાંવા કાલ સુધી અહ્મચર્યનું સેવન જેણે કર્યું છે એવો પ્રાણી
 અહ્મચર્ય મેળીને મ્મગ્ગેજાં કર્મથી ત્રાકી રહેલાં ધાતિકર્મને દાપ કરી અનુ-
 ક્રમે યાનિ વિગુઠિયાતો થયો હતો ત્રયોપપ્રાહી કર્મથી પ્રતા ક્લેશ તે પણ જેણે
 નાશ પમાડ્યો છે એવો ધ્વન્ન સિદ્ધિમાં જાય છે. ॥ ૬૭ ॥

પુનમત્યાગ્યાનં   યઃ   કરિણોત   મરણદેશકાલે ॥
 એઝ્રં પદ્મસ્નાણં,   જો   કાહી   મરણદેસકાલંમિ ॥
 આ   પદ્મસ્નાણ   કે   કરગે   મરણના   અવસરમાં ॥
 ધીરઃ   અમૃદંસન્નઃ   મ   મર્છાતિ   ઉત્તમં   સ્થાનં   ॥ ૬૦ ॥
 ધીરો   અમૃતસન્નો   સો   મન્નદ્   નુત્તમં   ત્રાણં ॥ ૬૧ ॥
 ધીર મુદ્ધવળ રહિત જ્ઞાનવાલો   તે   પાપગે   ઉત્તમ   સ્થાનકને ॥ ૬૦ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-આ પહેલાં વિસ્તાર સહિત કહેલા પચ્ચક્ષાણે જે મરણના
 અવસરમાં ધૈર્યતા યુક્ત થઈ તેમજ મુઝવળ રહિત જ્ઞાનવાલો થઈ કરશે તે,
 નુત્તમ સ્થાનક જે મોક તે પામશે. ॥ ૬૧ ॥

હવે આઠરપચ્ચક્ષાણના અંત્યમંગલને કરવા ઇચ્છતા શાસ્ત્રકાર આ પચ-
 ઘાની ઠેઠી ગાથા કહે છે.

धीरः जगमरणविन् धीरः (वीरः)

धीरं जरमरणविज्, धीरो (वीरो पाठांतरं) विज्ञानज्ञानमंपन्नः ॥

धीर जग अने मरणे जाणनार धीर

मोक्षमयोद्योतकरः

दिशतु

क्षयं

सर्वदुःखानां ॥ ७० ॥

ज्ञानदर्शने सहित ॥

दिसन्तु

स्वयं

लोगस्मुद्योअगरो, दिसन्तु स्वयं सव्वडुस्काणं ॥ ७० ॥

लोकमा उद्योतना करनार वतावे

क्षय सर्व दुःखानो ॥ ७० ॥

भावार्थः—त्रण ज्ञान सहित जनमवाए करी जन्मथी पण त्रण ज्ञानरूप

बुद्धि शोभायमान धीर एहवा तेमज जरामरणना स्वरूपने तथा तेना ना-

गता उपायने जाणनार होवाथी जरामरणना जाण, तेमज सर्व भव्य प्रा-

णिनुने मोक्षना साधनो जाणवानी बुद्धि आपवाथी धीर (पाठांतरमां वीर

शब्दार्थ) मदावीस्वामिजगवान् वीजा अर्थमां आ पयवाना रचनार वीर-

अश्मुनिमहागजाए पयवाना अंतमां पोतानुं नाम पण सूचव्यं) तेमज के-

यत्तद्विज्ञानरूपं विज्ञानं अने केवळदर्शनरूपं ज्ञान ए वस्त्रेण कही मद्रित पांन
 कल्पपालकमां इत्य प्रकाशे कही लोकरमां उद्योतना करुना अथवा स्वयन्दर्शने
 कही धर्मोन्तिहाय, अथर्मास्तिकाय, आकाशास्तिकाय, पुद्गलास्तिकाय अने
 जीवास्तिकाय ए प्रकारे पंचास्तिकायरूपलोकेने वतावनार एडवा जिनेअ
 जगवान् संसारिक सर्व दुःखनो करु तमोने आपो. ॥ ३० ॥

॥ इति श्रियोऽध्वर्युग्वक्त्राचरणाः ॥

॥ इति श्रीमच्छ्रीरजशंघार्यकृतातुष्टप्रत्याख्यानप्रकीर्णिकं समाप्तम् ॥

॥ गुणस्थानक्रमारोहः ॥

गुणस्थानप्रमाणेददतमोदं जितेश्वरं । नमस्कृत्य गुणस्थानस्वरूपं किंचिदुच्यते ॥ १ ॥
चतुर्दशगुणश्रेणिस्थानकानि तदादिमं । मिथ्यात्वाख्यं द्वितीयं तु स्थानं सास्यादनाजिन्यं ॥ २ ॥
तृतीयं मिथ्रकं तुर्यं सम्यग्दर्शनमव्रतं । आख्यं पंचमं षष्ठं प्रमत्तप्रमणाजिन्यं ॥ ३ ॥
सप्तमं न्यप्रमनं चाष्टवर्गस्फुरलमट्टमं । नवमं चानिचृनाख्यं दशमं सूक्ष्मलोचकं ॥ ४ ॥
एकादशं द्वाविंशं त्रयोदशं त्रयोदशं सयोगाख्यमयोगाख्यं चतुर्दशं ॥ ५ ॥
अष्टैवागुर्वचस्पु या देवगुरुवर्मधीः । तन्मिथ्यात्वं ज्ञेयव्यक्तमव्यक्तं मोक्षलक्षणं ॥ ६ ॥
अनाद्यव्यक्तमिथ्यात्वं ज्ञेयिऽभ्येव मदा परं । व्यक्तमिथ्यात्वधीप्राप्तिर्गुणस्थानतयोज्यते ॥ ७ ॥
मद्यमोदायथा जीयो न जानात्यद्वितं द्वितांश्चर्मधिमौ न जानाति तथा मिथ्यात्वमोदितः ८
अन्नज्याश्चिन्नमिथ्यात्वेऽनाद्यनता स्थितिर्ज्ञेयनासां नञ्याश्चितमिथ्यात्वेऽनादिसंता पुनर्मताए
अनादिसाव्यगं नूनमिथ्यारुमोऽर्गां नितः । स्यादोऽप्यदामिकं नाम जीने सम्यक्त्यमादितः ॥ १० ॥

गुण० एरस्मिन्नुदितं मप्याछांतानंतानुबंधिनां । आद्योपशमसम्यक्तयदौलमौलेः परित्युतः ॥११॥ स्या०

॥ १ ॥ समपादापलीषदकं यायन्मिथ्यात्वन्नृतत्वं नासादयति जीवोऽयं तावत्सास्यादनो ज्ञेयत्व । १२।

मिथश्चरमोदयाङ्गीये सम्यङ्मिथ्यात्वमिश्रितः।यो ज्ञायोऽतमुद्धूतस्यान्मिश्रस्थानमुच्यते । ३
जात्यन्तरसमुद्भूतिर्वैरुशाखरपोरप्या । गुणद्वन्द्वोःसमायोगे रसज्ञेदांतरं यथा ॥ १४ ॥

तथा धर्मद्वये श्रब्ज जायेत समवुद्धिः। मिथोऽसौ ज्ञापयेत तस्माद्भावो जात्यन्तरात्मकः । ५

प्रापुर्वेप्णाति नो जीवो मिथस्थो विप्रयेतेन च । तद्दृष्टिर्वा कुट्टष्टिर्वा भ्रूत्या मरणमभ्रुते ॥१६॥

सम्यग्मिथ्यात्वयोर्मध्ये ह्यायुयंनार्जितं पुग । विप्रयेते तेन ज्ञायेन गतिं याति तदाश्रितो ॥१७॥

या यद्येतेषु तत्तेषु हचिर्जोवस्य जायेते । निसर्गादुपदेदावा सम्यक्त्वं हि तदुच्यते ॥१८॥

विनीयानां कशायालानुदयाद्वतयङ्गिनं । सम्यक्त्वं केवलं यत्र तच्चतुर्ग्रे गुणास्पदं ॥ १९ ॥

उन्मृष्टास्य त्रयस्त्रिदशान्मगरा नाधिका स्थितिः । तदर्धपुरुषाचार्यचर्चनेर्ज्ञेयैरवाच्यते ॥ २० ॥

दृशामगममंचेगनिर्वेदांन्निवयलक्षणाः । गुणा ज्ञवंति यच्चिते स स्यात्सम्यक्त्यभ्रूपितः ॥२१॥

दापोरशानिहीदृष्टिः स्यान्नगमगमंपद । काथिकी तु ज्ञेये तत्र त्रितुयं वा विमुक्तये ॥२२॥ ॥ १ ॥

देव गुरौ च संघे च सत्त्विकं शासनं व्रति । अव्रतोऽपि करेत्येव स्थितस्तु यं गुणालये ॥ २३ ॥
 प्रत्याख्यानोदयाद्वेशविरतिर्यत्र जायते । तद्गृह्यं हि देशोनपूर्वकोटिगुरुस्थिति ॥ २४ ॥
 आर्त्तरीदं ज्ञेयद्वय मंदं धर्म्यं तु मध्यमं । पदकर्मप्रतिमाश्चाद्वव्रतपालनसंज्ञं ॥ २५ ॥
 अतः परं प्रमत्तादिगुणस्यानकसत्ते । अंतर्मुखैकैकं प्रत्येकं गदिता स्थितिः ॥ २६ ॥
 कयायाणां चतुर्त्राणां व्रतो तीव्रोदये सति । ज्ञेयप्रमादपुष्कलात् प्रमत्तस्यानगो मुनिः ॥ २७ ॥
 अस्ति त्वात्रोक्तगयाणाम्ब्रान्तस्यैव मुख्यता । आज्ञायालंबनोपेतधर्मध्यानस्य गौणता ॥ २८ ॥
 यावत्प्रमादसंयुक्तस्तावनस्य न तिष्ठति । धर्मध्यानं निरालंबमित्युच्यते जितज्ञास्कराः ॥ २९ ॥
 प्रमाद्यावदयकयागादिश्रलंध्यानमाश्रयेत् । योऽसौ नैयागमं जैनं वेति मिश्रयात्यमोदितः । ३० ॥
 तस्मादायद्वयकैः कुर्यात् प्राप्तद्वयनिकृत्तनं । यावत्ताप्नोति सद्ध्यानमप्रमत्तगुणाश्रितं ॥ ३१ ॥
 चतुर्त्राणां कयायाणां जाते मंदोदये सति । ज्ञेयप्रमाददीनत्वाद्प्रमत्तो मदाव्रती ॥ ३२ ॥
 नटादोऽयप्रमादाग्मा व्रतदीनगुणान्वितः । ज्ञानध्यानधनो मौनी शमनरूपणोन्मुखः ॥ ३३ ॥
 सन्नरानरमोदिस्य शमनाय कयाय वा । सद्ध्यानसाधनारंभं कुरुते मुनिपुंगवः ॥ ३४ ॥

गुण० एकस्मिन्नुदिते मध्याह्नांतानंतानुबंधिनां । आद्यौपशमसम्यक्तचक्षौलमौलेः परिच्युतः ॥११॥ स्था०
 ॥ ? ॥ समयादावलोपदकं यावन्मिथ्यात्वभूतत्वं नासादयति जीवोऽयं तावत्सास्वादनो भवेत् ॥१२॥
 मिथ्रकर्मोदयाज्जीव सम्पद्भूमिभ्यात्वमिश्रितः।यो भावोऽतमुद्धूतस्यात्तन्मिथ्रस्थानमुच्यते ॥३॥
 जात्यंतरसमुद्भूतिर्नद्याखरयोयथा । गुरुदध्नोःसमायोगे रसभेदांतरं यथा ॥ १४ ॥
 तथा धर्मवये श्रद्धा जायते समबुद्धिः। मिथ्रोऽसौ भ्रण्यते तस्माद्भावो जात्यंतरात्मकः ॥१५॥
 आपुर्वंध्याति नो जीवो मिथ्रस्यो भ्रियते न च । सदृष्टिर्वा कुट्टिर्वा भ्रूत्या मरणमभ्रुते ॥१६॥
 सम्यग्मिथ्यात्वयोर्मध्ये ह्यायुर्पंनार्जितं पुरा । भ्रियते तेन भावेन गतिं याति तदाश्रितं ॥१७॥
 या यथोक्तेषु तत्तेषु रुचिर्जीवस्य जायते । निसर्गादुपदेक्षायां सम्पत्त्वं हि तदुच्यते ॥१८॥
 द्वितीयानां कयायाणामुदयाद्वत्तर्ज्जितं । सम्यक्तत्वं केवलं यत्र तच्चतुर्थे गुणास्पदं ॥ १९ ॥
 नन्वृष्टास्य त्रयस्त्रिंशत्सागरा साधिका स्थितिः । तदर्धपुद्गलावर्त्तनैर्भवैर्नैवैरवाप्यते ॥ २० ॥
 कृपापशमसंवेगनिर्वंदास्तित्यलक्षणाः । गुणा भवंति यच्चित्ते स स्यात्सम्यक्तचतुर्व्रितः ॥२१॥
 क्षायोपशमिकीदृष्टिः स्यान्नरामरसंपदे । क्षायिकी तु भवे तत्र त्रितुयं वा त्रिमुक्तये ॥२२॥ ॥ ? ॥

देवे गुणौ च संघे च सन्नक्तिं शासनोन्नतिं । अव्रतोऽपि करोत्येव स्थितस्तुयं गुणालये ॥ २३ ॥
 प्रत्याख्यानोदयोदशविरतिर्यत्र जायते । तद्भूत्वं हि देशोनपूर्वकोटिगुरुस्थिति ॥ २४ ॥
 आर्त्तरीदं ज्ञेयद्वय मंदं धर्म्यं तु मध्यमं । यदकर्ममतिमाश्रान्द्वव्रतपालनसंज्ञये ॥ २५ ॥
 अतः परं प्रमत्तादिगुणस्थानकसप्तके । अंतर्मुहूर्तमेकैकं प्रत्येकं गदिता स्थितिः ॥ २६ ॥
 कथायाणां चतुर्थानां व्रतो तीव्रोदये सति । ज्ञेयप्रमादपुक्तत्वात् प्रमत्तस्यानगो मुनिः ॥ २७ ॥
 अस्ति त्वात्रोक्तशयाणामत्रार्त्तस्यैव मुख्यता । आज्ञायालंबनोपेतधर्मध्यानस्य गौणता ॥ २८ ॥
 यावत्प्रमादसंयुक्तस्तावत्तस्य न तिष्ठति । धर्मध्यानं निरालंबमित्युच्यते जिनजास्कराः ॥ २९ ॥
 प्रमादावदयकल्याणाविश्रलंध्यानमाश्रयेत् । योऽसौ नैयागमं जैनं चेत्ति मिथ्यात्वमोदितः । ३० ॥
 तस्मादावदयकैः कुर्यात् प्राप्तवोपनिर्कृतनं । यावन्नाप्नोति सद्ध्यानमप्रमत्तगुणाश्रितं ॥ ३१ ॥
 चतुर्थानां कथायाणां ज्ञाते मंदोदये सति । ज्ञेयप्रमाददीनत्वात्प्रमत्तो मद्वाव्रती ॥ ३२ ॥
 नष्टादोषप्रमत्तात्मा व्रतमीक्षगुणान्वितः । ज्ञानध्यानधनो मौनी शमनकषणोन्मुखः ॥ ३३ ॥
 मन्त्रशान्तमोदस्य शमनाय रुपाय वा । सद्ध्यानसाधनारंभं कुरुते मुनिपुंगवः ॥ ३४ ॥

ग्रन्थे नष्टे समसेन क्षपकत्रेणिलक्षणं । योगी कर्मक्षयं कर्तुं यामारुह्य प्रवर्त्तते ॥ ४३ ॥
 अनिवन्धयुयः प्रांत्येदेद्विनो लघुकर्मणः । असंपतगुणस्थाने नरकायुः क्षयं व्रजेत् ॥ ४४ ॥
 तिर्यगायुः क्षयं याति गुलस्थाने तु पंचमे । सप्तमे त्रिवशायुश्च दृग्मोदस्यापि सप्तकं ॥ ४५ ॥
 द्दीनाः प्रकृतीः साधुः क्षयं नीत्वा विदुः क्षीयः धर्मध्याने कृतान्यासः प्राप्नोति स्थानमष्टमं ॥ ४६ ॥
 नव्याष्टमे गुणस्थाने दुःस्वप्नसंख्यानमादिमं । ध्यातुं प्रक्रमते साधुराद्यसंदनान्वितः ॥ ४७ ॥
 निम्नकर्मं विद्यायाश्च दृढं पर्यंकमासनं । नासाप्रदनसन्नेत्रः किञ्चिदुन्मीलितेक्षणः ॥ ४८ ॥
 विकटदरयागुगजात्रादूगेल्लारितमानसः । संसारच्छेदनोत्साहो योगीद्वे ध्यातुमर्हति ॥ ४९ ॥
 अशानन्नाग्मार्गेण निःसर्गं यजेज्जया । निरुध्योर्ध्वचारांसि प्रापयत्यनिलं मुनिः ॥ ५० ॥
 नादशांगुत्तरगर्गं ममाकृष्य समीरणं । पूरयत्यतियत्नेन पूरकध्यानयोगतः ॥ ५१ ॥
 निःसार्यते ततो गन्नात्रान्निपद्मोदराद्यनेः । योगिना योगसामग्र्याच्चैवकाख्यः प्रभ्रंजनः ॥ ५२ ॥
 भुञ्ज्यन्तु न कं योगी भग्नं नाग्निर्कजे । कुञ्जकध्यानयोगेन सुस्थिरं कुरुते क्षणं ॥ ५३ ॥
 दृष्ट्यै गन्धवाहानामाकुञ्चनविनिर्गमौ । संसार्य निश्चरं धत्ते निश्चमेकाप्रचिन्तने ॥ ५४ ॥

चनुज्येदेषु दोषेषु क्रमैर्लोचान्निदुहितः। पुनैवदथ ततः क्रोधो मानो माया च नश्यति ॥ ३१ ॥
 ततोऽसौ स्थूललोचस्य सूक्ष्मत्वं प्रापयन् कृणान्। आरोदति मुनिः सूक्ष्मसंपरायं गुणास्पदं ३२
 एकादशं गुणस्थानं रूपकस्य ज्ञेयं हि । दशमात्सूक्ष्मलोचोऽज्ञादपयन् वादशं ब्रजेत् ३३
 ज्ञानाय क्षीणमोहात्मा धीतरागो महायतिः। पूर्ववज्जायसंयुक्तो त्रितीयं शुक्लमाश्रयेत् ॥ ३४ ॥
 अप्रुग्रन्थमविचारं सवितर्कं गुणान्वितं । स ध्यायत्येकयोगेन शुक्लध्यानं द्वितीयकं ॥ ३५ ॥
 निजाग्न्यव्ययमेकं वा पर्यायमथवा गुणं । निश्चलं चिंत्यते यत्र तदेकत्वं विदुर्बुधाः ॥ ३६ ॥
 यद्व्यंजनार्थयोगेषु परावर्त्तविचिंत्तं । चिंतनं तदविचारं स्मृतं सः स्यान्नकोविदेः ॥ ३७ ॥
 निजशुद्धमनिष्टं हि भावश्रुतावर्त्तवनात् । चिंतनं कियते यत्र सवितर्कं तदुच्यते ॥ ३८ ॥
 इत्येकव्यमविचारं सवितर्कमुदाहृतं । तस्मिन् समरसीज्ञावं घत्ते स्यात्मानुभूतितः ॥ ३९ ॥
 (मोऽप्यं समरसीज्ञावस्तदेकीकरणं मतं । आत्मा यदपृथक्त्वेन लीयते परमात्मनि ॥ ४० ॥)
 इत्येनद्रूपानयोगेन नृप्यन्कर्मचनोत्करः । निद्राप्रचल्लयोनोऽशुभोऽप्येत्येकुरुते कृते ॥ ४१ ॥
 ग्रंथे दृष्टिचनुक्तं न दृष्टकं ज्ञाननिष्प्रयोः । रूपधित्वा मुनिः क्षीणमोहः स्यात्केवलमात्मकः ॥ ४२ ॥

यः परमासाधिकापुष्को लज्जते केवलोज्ज्वलं । करोत्यसौ समुद्धातमन्ये कुर्वति वानवा ॥ ९५ ॥
 समुद्धातान्निवृत्तोऽसौ मनोवाक्काययोगवान् । ध्यायेद्योगनिरोधार्थं शुक्लध्यानं तृतीयकं ॥ ९६ ॥
 आत्मस्पन्दान्मिका सूक्ष्मा क्रिया यत्रानिवृत्तिका । तनृतीयं ज्ञेयद्युक्तं सूक्ष्मक्रियानिवृत्तिकं ॥ ९७ ॥
 वादरे कापयोगेऽस्मिन् स्थितिं कृत्वा स्वप्नावतः । सूक्ष्मीकरोति वाक्चित्तयोगयुग्मं सत्वावरं ॥ ९८ ॥
 त्यक्त्वा स्थूलवपुर्गोऽं सूक्ष्मवाक्चित्तयोः स्थितिं । कृत्वा नयति सूक्ष्मत्वं काययोगं च वादरं
 स सूक्ष्मकापयोगे च स्थितिं कृत्वा पुनःक्षणं । निमग्नं कुरुते सद्यः सूक्ष्मवाक्चित्तयोगयोः ॥ १०० ॥
 ततः सूक्ष्मेवपुर्योगे स्थितिं कृत्वा क्षणं दिसः । सूक्ष्मक्रियं निजात्मानं चिद्रूपं विंदति स्वयं ।
 उदस्यस्य यथा ध्यानं मनसः स्वैर्यमुच्यते । तत्रैव वपुषः स्वैर्यं ध्यानं केवलिनो भवेत् ॥ १०२ ॥
 शैलेदीकरणरंजनी वपुर्योगे तु सूक्ष्मके । तिष्ठन्नूर्ध्वोऽस्यदं शीघ्रं योगातीतं पिपासति ॥ १०३ ॥
 अस्यार्तेऽगोदपच्छेदात् स्वप्नेदशधनत्वतः । करोत्यंत्यांगसंस्थानाभिप्रागेनावगादनां ॥ १०४ ॥
 अत्राप्योगिगुणस्थाने तिष्ठतोऽस्य जिनेशितुः । लघुपंचाक्षरोच्चारप्रमितैव स्थितिर्भवेत् ॥ १०५ ॥
 तत्रानिवृत्तिराच्चातं समुच्चिन्नक्रियात्मकं । चतुर्थं भवति ध्यानमयोगिपरमेष्ठिनः ॥ १०६ ॥

गुण० समुच्छिन्ना क्रिया यत्र सूक्ष्मयोगात्मिकापि हि । समुच्छिन्नक्रियं प्रोक्तं तद्द्वारं मुक्तिवेदमनः १०७ स्था०
 ॥ ५ ॥ देहास्तित्वेऽप्ययोगित्वं कथं तद्घटते प्रज्ञो । देहानां वै तथा ध्यानं दुर्घटं घटते कथं ॥ १०८ ॥
 तच्छरीराश्रयाऽध्यानमस्तीति न विरुध्यते । निजशुद्धात्मचिद्बिम्बनिर्भरानन्दशालिनः ॥ १०९ ॥
 बभूवोऽत्रातिसूक्ष्मत्वाद्बीजप्रज्ञाविसयत्वतः । कायकार्यासमर्थत्वात् सति कायेऽप्ययोगिता ॥
 आत्मानमात्मनारम्भं ध्याता ध्यायति तत्त्वतः । उपचारस्तदन्यो हि व्ययद्वारनयाश्रितः ११०
 चिद्भूरात्ममयो योगी ह्युपांत्य समये दुतं । युगपत्कृपयत्कर्मप्रकृतीनां हिससति ॥ १११ ॥
 देहवर्धनसंघाताः प्रत्येकं पंच पंच च । अंगोपागत्रयंचैव पट्टकं संस्थानसंज्ञकं ॥ ११२ ॥
 यत्नोः पंच रसाः पंच पट्टकं संदननात्मकं । स्वर्गाष्टकं च गंधी द्वौ नीचानादेयदुर्भगौ ११३
 तथा गुरुत्वापुत्वाख्यमुपपातान्यधातता । निर्माणत्वमपर्याप्तमुद्रासश्चायशस्तथा ॥ ११४ ॥
 चिदायोगतिपुग्मं च गुग्मं स्पर्शपदं पृथक् । गतिर्दिव्यानुपूर्वी च प्रत्येकं च स्वरक्ष्यं ॥ ११५ ॥
 येयमेकतरं नेति कर्मप्रकृतयः न्यनु । वासततिरिमा मुक्तिपुरोवारांगलोपमा ॥ ११६ ॥
 प्रत्ये होक्तरं च यमोदपत्नं च पूर्णता । त्रसत्वं चादरत्वं च मनुष्यायुश्च सद्यशः ॥ ११७ ॥ ५ ॥

[illegible]

गुण० अनन्तं केवलज्ञानं ज्ञानावरणसंक्षयान् । अनन्तं दर्शनंचापि दर्शनावरणक्षयान् ॥ १३ ॥ स्यात्

॥ ६ ॥ क्तापिरे शुद्धसम्पत्त्यन्नाशित्वे मोहनिग्रहान् । अनन्तसुखवर्षाये च वेद्यविग्रहपाकमान् ॥

आपूर-क्षोणज्ञावत्यान् मिहानामकृपा स्थितिः । नामगोत्रकृपादेवामृतनिन्तावगाहना ॥ १३३ ॥

पञ्चसौख्यं च क्रिडाक्रादिपदवाप्नोतागसंपदः । ततोऽनन्तगुणं तेषां मिहव्यक्लेशमव्ययं ॥ १३४ ॥

यशसराख्यं च यत्साध्यं यद्वैषयं यच्च दुर्लभं । चिदानन्दमयं तत्तैः संप्राप्तं परमं पदं ॥ १३५ ॥

नात्यन्तान्नावरूपा न च जन्निममयी व्योमवद्व्यापिनी ना

न व्यावृत्तिं दधाना विषयसुखयना नेष्यन्ते सर्वविद्धिः ॥

मद्वैराग्यप्रसादादृग्विभक्तगुणोद्येन संसारस्तारा

निःसोमात्यकनौख्योदपवसतिरनिपातिनी मुक्तिरुक्ता ॥ १३६ ॥

दृग्युद्धेनो गुलस्थानरत्नगशिः श्रुतार्णवान् । पूर्वोपैष्युक्तिर्नावेव रत्नशेखरसुरिजिः ॥ १३७ ॥

॥ इति श्रीगुणस्थानक्रमोरोद्धप्रकराणि समाप्तं ॥

॥ श्री चैतरागाय नमः ॥

॥ श्रीतत्त्वार्थसूत्रम् ॥

॥ अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्र्याणि मोक्षमार्गः १ । तत्त्वार्थश्रद्धानं सम्यग्दर्शनम्
२ । तन्निर्गोदधिगमाद्वा ३ । जीवाजीवाश्रयवंधसंवरनिर्जरामोक्षास्तत्त्वम् ४ ।
नामस्थानाद्व्यभ्रावतस्तद्व्यासः ५ । प्रमाणनयैरधिगमः ६ । निर्देशस्वामि-
त्वसाधनाधिकरणस्थितिविधानतः ७ । मतिश्रुतावधिमनःपर्यापकेवलानि ज्ञा-
नम् ८ । सत्संख्याक्षेत्रस्पर्शनकालांतरभ्रावाद्यवहुत्वेऽथ ९ । तत्प्रमाणे १० ।
आद्येपरोक्षम् ११ । प्रत्यक्षमन्यत् १२ । मतिंस्मृतिं संज्ञाचिंताजिनिबोध इत्य-
नश्रान्तरम् १३ । तद्विज्ञानिर्निश्चयनिमित्तम् १४ । अवप्रदेहापायधारणाः १५ ।

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

॥ श्रीतत्त्वार्थसूत्रम् ॥

॥ अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्र्याणि मोक्षमार्गः १ । तत्त्वार्थश्रवणं सम्यग्दर्शनम्
२ । तन्निसर्गाधिगमाद्वा ३ । जीवाजीवाश्रवणंघसंवरनिर्जराभोक्षास्तत्त्वम् ४ ।
नामस्यापनाद्ब्यभावतस्तद्व्यासः ५ । प्रमाणनयैरधिगमः ६ । निर्देशस्वामि-
त्वसाधनाधिकरणस्थितिविधानतः ७ । मतिश्रुतावधिमनःपर्यायकेवलानि ज्ञा-
नम् ८ । सत्संख्याक्षेत्रस्पर्शनकालांतरभ्रावाद्वयवहुत्वैश्च ९ । तत्प्रमाणे १० ।
आद्येपरोक्षम् ११ । प्रत्यक्षमन्यत् १२ । मतिंस्मृतिंज्ञाचिन्ताभिनिवोद्य इत्य-
नन्तरम् १३ । तदिन्द्रियानिन्द्रियनिमित्तम् १४ । अवग्रहेद्वापापधारणाः १५ ।

पहुवहुविधकिप्रानिश्रितासंदिग्धघृवाणां सेतराणाम् १६ । अर्थस्य १७ । व्यं-
जनस्यावग्रहः १८ । न चक्षुरनिर्दिष्टाभ्याम् १९ । श्रुतं मतिपूर्वं ह्यनेकधाद-
शनेदम् २० । द्विविधोऽवधिः २१ । अवग्रहस्यो नारकदेवानाम् २२ । यथो-
क्तनिमित्तः परविकल्पः क्षेपाणाम् २३ । ऋजुविपुलमतीमनःपर्यायः २४ । वि-
शुद्ध्यप्रतिपाताभ्यां तद्विशेषः २५ । विशुद्धिकृत्रस्वामिविषयेभ्योऽवधिमनःपर्या-
ययोः २६ । मतिश्रुतयोर्निबन्धः सर्वव्यप्यसर्वपर्यायेषु २७ । रूपिष्ववधेः २८ ।
तदनन्तन्नागे मनःपर्यायस्य २९ । सर्वव्यप्यपर्यायेषु केवलस्य ३० । एकादीनि
ज्ञाग्यानि युगपदकस्मिन्नाचतुर्न्यः ३१ । मतिश्रुतावधयो (मतिश्रुताविभंगा)
विपर्ययश्च ३२ । मदमतोरविशेषाद्यदृष्टोपलब्ध्यैरुन्मत्तवत् ३३ । नेगमसंग्रह
व्यवहारजुसूत्राणां नयाः ३४ । आद्यशब्दो द्वित्रिज्ज्ञेदो २५ ॥

। इति मयमोऽध्यायः ।

। अथ द्वितीयोऽध्यायः ।

श्रोतृपट्टमिकक्षापिकी ज्ञावो मित्रश्च जीवस्य स्वतत्त्वमौवपिकषारिणा-
मिको च १ । विनवाटादटीकविंशतित्रिज्जेदा यथाक्रमम् २ । सम्यक्त्वचारित्रे
३ । ज्ञानदर्शनदानदाज्जोगोपभोगवीर्याणि च ४ । ज्ञानाज्ञानदर्शनदानावि-
लम्बयश्चतुर्भिर्त्रिपञ्चजेदाः सम्पत्त्वचारित्रसंपमासंपमाश्च ५ । गतिकरायाविंग-
मिज्यादर्शनाज्ञानासंपपतासिञ्चलेदयाश्चतुर्पेकैकैकपञ्चजेदाः ६ । जीवज्ज-
यान्तव्यन्वादीनि च ७ । उरयोगो लक्षणम् ८ । सन्निविधोऽष्टचतुर्भेदः ९ । संसा-
ग्निर्गो मुक्ताश्च १० । समनस्काश्चमनस्काः ११ । संसारिलत्त्वतस्त्यागराः १२ ।
पृथिव्यंश्चनस्तरतयः सन्धाराः १३ । तेजोवायुर्वीर्यादयश्च त्रस्ताः १४ । पञ्चद्विया-
णि १५ । द्वित्रिचानि १६ । निर्गुण्युपकरणे रूप्यं द्वियम् १७ । लब्धयुपयोगो ज्ञा-
नं द्वियम् १८ । उरयोगः सदादिषु १९ । स्वर्दानरसनप्राशनक्षुःश्रोत्राणि २० ।
स्पर्शगन्धरसदग्धस्नेहामृदु २१ । श्रुतमर्निद्विस्पर्शः २२ । तार्क्यतानामे-

वम् २१ । कृमिपिपीलिकाब्रमरमनुष्यादीनामैकैकवृत्तानि २४ । संज्ञिनः स-
 मनस्काः २५ । विप्रद्वगतौ कर्मयोगः २६ । अनुश्रेणिर्गतिः २७ । अविप्रद्वाजी
 वस्य २८ । विप्रहवती च संसारिणः प्राक्चतुर्न्यः २९ । एकसमयोऽविग्रहः
 ३० । एकं षो बानाहारकः ३१ । संमूर्धनगन्तोपपाताजन्म ३२ । सच्चिजज्ञीत-
 संबृत्ताः सेतरामित्राधैकदास्तद्योनयः ३३ । जराप्यंरुपोतजानां गर्जः ३४ । ना-
 रकैश्चानामुपपातः ३५ । दोषाणां संमूर्धनम् ३६ । श्रौदारिकैवेक्रियाद्धारकैत-
 त्रसकामर्णानि दारीगणि ३७ । परंपरं मूढम् ३८ । प्रवेशतोऽसंख्येयगुणं
 प्राक्तैजसात् ३९ । अनंतगुणो परे षण् । अप्रतिघाते ४१ । अनादिसंवेदं ४२ ।
 सर्वस्य ४३ । तदादीनि प्राग्यानि युगपदैकस्याचतुर्न्यः ४४ । निरूपज्ञोगमंत्यम्
 ४५ । गर्भसंमूर्धनमाद्यम् ४६ । वेक्रियमोपपातिकम् ४७ । लब्धियप्रत्ययं च ४८ ।
 शुनं बिदुःस्मय्यायाति चाहारकं चतुर्दशपूर्वधरस्यैव ४९ । तेजसमपि ५० ।
 नारदसंमूर्धिनो नपुंसकानि ५१ । न देवाः ५२ । श्रौपपातिकचरमवेदोत्तमपु-

रुपासंख्येयवर्गपुत्रोऽनपत्यार्थिपुर्णः ५३ ॥

। इति द्वितीयोऽध्यायः ।

॥ अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

रत्नशर्करावालुकार्पकं धूम्रतमोमहातमः प्रजान्मयो धनान्बुयाताकाशप्रतिष्ठाः
सप्ताधोऽयः पृथुतराः १ । ताम्रनारकाः २ । नित्याशुजतरलेदयापरिणामदेहे-
दनाविक्रियाः ३ । परस्पररोदीरित्तुःखाः ४ । संक्षिष्टासुरोदीरित्तुःखाश्च प्राक्-
चतुर्ग्याः ५ । तेज्ज्वलितसप्तवशवर्षातित्रयस्त्रिंशत्तागरोपमा सत्यानां
परा स्थितिः ६ । जंबूद्वीपलवणावयः शुभ्रनामानो वीपसमुद्राः ७ । विविक्खि-
वर्कजाः पूर्वपरिकेपिलो बलयाकृतयः ८ । तन्मध्ये मेरुनाभिर्वृत्तो योजनशत-
सहस्रविष्कंभो जंबूद्वीपाः ९ । तत्र अस्मत्तद्देमवतद्वरिविदेहस्म्यर्कैरप्यवतरावतव-
र्षाः केचनानि १० । तच्चिन्नाजिनः पूर्वापरपताहिमयन्महाहिमयत्रिपथनीलरु-

विमदिगरिणो वर्षधरपर्यन्ताः ११ । द्विर्धातकीखने १२ । पुष्करार्धे च १३ ।
 प्राग्मानुरोत्तरान्मनुष्याः १४ । आर्योभिवशश्च १५ । जरैस्तेरावतविदेहाः कर्म-
 भूमयोऽन्यत्र देवकुरुजत्तकुरुष्यः १६ । नृस्त्रिती परापरे त्रिपद्ध्योपमांतमुहूर्ते
 १७ । तिर्यग्योनीनां च १८ ॥

॥ इति तृतीयोऽध्यायः ॥

॥ अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

देवाश्चतुर्निकायाः १ । तृतीयः पीतलेदयः २ । दशाष्टपंचदावशधिकद्वयाः
 कञ्जोत्तराद्वयन्ताः ३ । इन्द्रमामानिकत्रायन्विदपास्त्रिपद्यात्मरक्षलोकपालानी-
 क्तमशीर्लकान्निषोग्यकिञ्चिद्विषिकाधैकदाः ४ । आयन्विदलोकपालवर्जोऽप्यंतरज्यो-
 तिन्याः ५ । पूर्वयोर्द्विधाः ६ । पीतांतलेदयाः ७ । कायप्रवीचारा आणेशानात्
 ८ । शेषाः स्यदास्त्रदाद्दमनः प्रवीचाराद्योर्द्वयोः ९ । परेऽप्रवीचाराः १० । ज-

यनवासिनोऽसुरनागविद्युन्मुषणाग्निघातस्तनितोदधिनीपदिक्कुमाराः ११ । व्यंत-
राः किंनरकिंपुरुषमहोरगांयवयक्षराक्षसभूतपिशाचाः १२ । ज्योतिष्काः सू-
र्याचंद्रमसोप्रद्वनक्षत्रप्रकीर्णताम्र १३ । मेरुप्रदक्षिणानित्यगतयो नृलोके
१४ । तन्युतः कालविज्ञागः १५ । वहिरवस्थिताः १६ । वेमानिकाः १७ । क-
क्ष्योपपन्नाः कट्यातीता १८ । उपर्युपरि १९ । सौधमंशानसनत्कुमारमादं-
त्रात्रलोकलांतकमडागुक्रसहस्रोरध्वानतप्राणतयोरारणाभ्युतयोर्नयसुप्रैवेयकेषु
विजयवैजयंतजयंतायगजितेषु सर्वायंसिद्धे च २० । स्थितिप्रज्ञायसुखद्युतिले-
ख्याविद्युर्बुद्धिगान्धिनिरपतोऽविच्छाः २१ । गतिशरीरपरिप्रक्षान्निमानतो धीनाः
२२ । उद्योगादारेवेदनापपातानुज्ञायतश्च साध्याः २३ । पीतपद्मशुक्ललेदया
त्रिभिर्भेदेषु २४ । प्राग्प्रैवेयकेभ्यः कल्पाः २५ । ब्रह्मलोकाक्षया लोकांतिकाः
२६ । मागम्वनादिग्यचन्द्रश्चण्डमर्देतोयनुपिताव्यावायामस्तौ २७ । विजयादिषु
चिन्तरमाः २८ । ग्रीयमानिहमनुष्येभ्यः शेषास्तपंग्योनयः २९ । स्थितिः ३० ।

भ्रवनेषु दक्षिणार्धाधिपतीनां पट्योपममध्यर्धम् ३१ । शेषाणां पादोने ३२ ।
 अक्षरेद्वयोः सागरोपममधिकमर्द्धम् ३३ । सौधमोद्विषु यथाक्रमम् ३४ । सागरोपमे ३५ ।
 अधिके च ३६ । सप्तसनत्कुमारे ३७ । विशेषत्रिसप्तदशकावशत्रयोदशपंचव-
 शन्निरधिकानि च ३८ । आरणाच्युतादूर्ध्वमेकैकेन नवसुत्रैवेयकेषु विजयादिषु
 सर्वार्थसिद्धे च ३९ । अपरापट्योपममधिकं च ४० । सागरोपमे ४१ । अधिके
 च ४२ । परतः परतः पूर्वपूर्वानंतरा ४३ । नारकाणां च द्वितीयादिषु ४४ ।
 वशवर्पसदस्त्राणि प्रथमायाम् ४५ । भ्रवनेषु च ४६ । व्यंतराणां च ४७ । परा-
 पट्योपमम् ४८ । ज्योतिष्कालामधिकम् ४९ । मद्राणामेकम् ५० । नक्षत्रा-
 लामर्द्धम् ५१ । तारकाणांचतुर्भागः ५२ । जघन्यात्वष्टभागः ५३ । चतुर्भागः
 शेषाणाम् ५४ ॥

॥ इति चतुर्थोऽध्यायः ॥

॥ अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

अजीवकृताया धर्माधर्मोक्ताशपुञ्जलाः १ । इत्याणि जीवाश्च २ । नित्या-
वस्थितान्यरूपीणि ३ । ऋषिणः पुञ्जलाः ४ । आकाशादेकवृत्ताणि ५ । निष्क्रि-
याणि च ६ । असंख्येयाः प्रदेशा धर्माधर्मयोः ७ । जीवस्य च ८ । आकाश-
स्यानन्ताः ९ । संख्येयासंख्येयाश्च पुञ्जलानाम् १० । नाणोः ११ । लोकाकाशोऽ-
वगाहः १२ । धर्माधर्मयोः कृत्स्ने १३ । एकप्रदेशादिषु ज्ञान्यः पुञ्जलानाम् १४ ।
असंख्येयज्ञागादिषु जीवानाम् १५ । प्रदेशसंदारनिसर्गान्यां प्रदीपयत् १६ ।
गतिश्चिन्त्युपप्रदेशोऽधर्माधर्मयोरुपकारः १७ । आकाशास्पावगाहः १८ । शरीरवा-
इमनःप्राणायानाः पुञ्जलानाम् १९ । सुखदुःखजीवितमरणोपप्रदाश्च २० ।
वस्त्वगोयप्रदो जीवानाम् २१ । चर्चनारिणामः क्रियापरत्वापरत्वे च का-
वस्य २२ । मरदोग्यगंयवर्णवतः पुञ्जलाः २३ । शब्दगंयसीदम्पस्यौद्वपसंस्था-
ननेऽनमद्वयानोद्योतवतश्च २४ । अणवः स्कंवाश्च २५ । संघातजैरेभ्य नृत्प-

भवनेषु दक्षिणार्धाधिपतीनां पञ्चोपममध्यर्धम् ३१ । शेषाणां पादोने ३२ ।
असुरेन्द्रोः सागरोपममधिकमूर्ध्नि ३३ । सौधर्मादिषु यथाक्रमम् ३४ । सागरोपमे ३५ ।
अधिके च ३६ । सततनत्कुमारे ३७ । विशेषत्रिसततदशकादशत्रयोदशपंचव-
शन्निरधिकानि च ३८ । आरणाभ्युतादूर्ध्वमेकैकेन नवसुग्रेवैयकेषु विजयादिषु
सर्वार्थसिद्धे च ३९ । अपरापञ्चोपममधिकं च ४० । सागरोपमे ४१ । अधिके
च ४२ । परतः परतः पूर्वापूर्वानंतरा ४३ । नारकाणां च द्वितीयादिषु ४४ ।
वदावरंतदन्वालि प्रथमायाम् ४५ । भवनेषु च ४६ । व्यंतराणां च ४७ । परा-
पञ्चोपमम् ४८ । ज्योतिष्काणामधिकम् ४९ । प्रदाणामेकम् ५० । नक्षत्रा-
णामर्द्धम् ५१ । तारकाणांचतुर्भागः ५२ । जघन्यात्वष्टभागः ५३ । चतुर्भागः
शेषाणाम् ५४ ॥

॥ इति चतुर्थोऽध्यायः ॥

अजीवकाया धर्माधर्माकाशापुञ्जलाः १ । इत्याणि जीवाश्च २ । नित्या-
 वस्थितान्यरूपीणि ३ । रुपिणः पुञ्जलाः ४ । आकाशादेकद्रव्याणि ५ । निष्क्रि-
 याणि च ६ । असंख्येयाः प्रदेशा धर्माधर्मयोः ७ । जीवस्य च ८ । आकाश-
 स्थानंताः ९ । संख्येयासंख्येयाश्च पुञ्जलानाम् १० । नाणोः ११ । लोकाकाशोऽ-
 वगादः १२ । धर्माधर्मयोः कृत्स्ने १३ । एकप्रदेशादिपुञ्जाग्यः पुञ्जलानाम् १४ ।
 असंख्येयज्ञागादिपु जीवानाम् १५ । प्रदेशसंदारयित्सर्गान्यां प्रदीपवत् १६ ।
 गतिस्थित्युपपन्नप्रदेशधर्माधर्मधोरूपकारः १७ । आकाशास्यावगाहः १८ । शरीरवा-
 इमनःप्राणापानाः पुञ्जलानाम् १९ । सुखदुःखजीवितमरणोपप्रदाश्च २० ।
 परस्पररोपप्रदो जीवानाम् २१ । वर्तनापरिणामः क्रियापरत्वापरत्वे च का-
 लस्य २२ । स्पर्शरसगंधवर्णवंतः पुञ्जलाः २३ । शब्दगंधसौक्ष्म्यस्रौष्ट्यसंस्था-
 ननेदतमन्वापातयोद्योतवंतश्च २४ । अणवः स्कंधाश्च २५ । संघातजेदेज्य नृत्प-

यन्ते २६ । जेदावणुः २७ । जेदसंघाताज्यां चाक्षुषाः २८ । नृत्पावव्ययधौव्य-
युक्तं सत् २९ । तन्नावाव्ययं नित्यम् ३० । अपितानर्पितसिद्धेः ३१ । स्नि-
ग्यरुक्त्वाद्वयः ३२ । न जघन्यगुणानाम् ३३ । गुणसाम्ये सदृशानाम् ३४ ।
द्वयधिकादिगुणानां तु ३५ । वंधे समाधिकौ पारिणामिकौ ३६ । गुणपर्याय-
वद्व्ययम् ३७ । कालश्चेत्येके ३८ । सोऽनंतसमयः ३९ । इत्याश्रया निर्गुणा-
गुणाः ४० । तन्नावः परिणामः ४१ । अनाविरादिर्मैत्र ४२ । रूपिष्वदिमान्
४३ । योगोपयोगौ जीवेषु ४४ ।

। इति पञ्चमोऽध्यायः ।

अथ षष्ठोऽध्यायः

कायवाङ्मनःकर्म योगः १ । स आश्रवः २ । शुभ्रः पुण्यस्य ३ । अ-
शुभ्रः पापस्य । (शेषंपापम्) ४ । स कयायाकपाययोः सांपर-

योः ५ । इन्द्रियकयापामतक्रियाः पंचचतुःपंचपंचविंशतिसंख्याः पूर्वस्य जेदाः
६ । तीव्रमंदज्ञाताज्ञातज्ञाववीर्याधिकरणविशेषेभ्यस्तद्विशेषैः (विशेषात्तद्विशेष-
यः) ७ । अधिकरणं जीवाजीवाः ८ । आद्यं संरंजसमारंजारंजपोगकृतकारि-
तानुमतिकयायविशेषैश्चिस्त्रिस्त्रिभुक्तुश्चैकशः ९ । निर्वर्तनानिर्दिष्टसंयोगनिसर्गा-
द्विचिन्तुर्द्विजेदाः परं १० । तत्प्रदेशपनिन्दवमात्सर्पतिरायासादनोपघाता झा-
नदर्शनावरणयोः ११ । दुःखशोकतापाकंदनवधपरिदेवनान्यात्मपरोक्षस्थान्य-
संदेहस्य १२ । भूतव्रत्यनुकंपादानसरागसंयमादियोगक्षांतिशौचमिति संदेह-
स्य १३ । केवलत्र्युतसंघयमदेवायणवादो दर्शनमोहस्य १४ । कयायोदयाजी-
वान्मयरिणामश्चित्रमोदस्य १५ । बह्वारंजपरिभ्रदत्वं च नारकस्यायुयः १६ ।
मायासंपग्योनस्य १७ । अद्वयारंजपरिभ्रदत्वं स्वभावमाद्वैवाजंयं च मानुषस्य
१८ । निःशीलव्रत्तत्वं च सर्वेषां १९ । सरागसंपमसंपमासंपमाकामनिर्जरा-
वात्तनयानि देवस्य २० । योगचक्रावितंवादनं चाशुभस्य नाम्नः २१ । विप-

रीतं शुभ्रस्य २२ । दर्शनविशुद्धिर्विनयसंपन्नताशीलव्रतेष्वनतिचारोऽभीक्ष्णं
ज्ञानोपयोगसंवेगौ शक्तिस्त्यागतपत्नीसंघसाधुसमाधिवैष्यावृत्यकरणमर्द्धदाचा-
र्यबहुश्रुतप्रवचनप्रक्तिरावदयकापरिद्धाणिमार्गप्रज्ञावना प्रवचनवत्सलत्वमिति
तीर्थकृत्वस्य २३ । परात्मनिंदाप्रशंसेतवत्सद्गुणाद्यादनोद्भावने च नीचैर्गोत्रस्य
२४ । तद्विपर्ययो नीचैर्वृत्यनुत्सेको चोत्तरस्य २५ । विघ्नकरणमंतरायस्य २६ ।

। इति षष्ठोऽध्यायः ।

। अथ सप्तमोऽध्यायः ।

हिंसानृतस्तेयाव्रह्मपरिग्रहेभ्यो विरतिर्व्रतम् ? । वेशसर्वतोऽणुमदती
२ । तत्स्रैर्यथैर्ज्ञावनाः पंच पंच ३ । हिंसादिष्विहामुत्रचापायावद्यदर्शनम्
४ । दुर्लभमेववा ५ । मैत्रीप्रमोदकारुण्यमाध्यस्थ्यानि सत्त्वगुणाधिकहृदय-
मानाविनेयेषु ६ । जगत्कायस्वप्नावौ च संवेगैरारग्यार्थम् ७ । प्रमत्तयोगा-

त्प्राणव्यपरोपणं द्विंश ८ । असद्विधानमनृतम् ए॥ अद्वत्तादानं स्तेयम् १०॥
 भैयुनमवह ११ । मूर्ध्ना परिग्रहः १२ । निःशब्दो व्रतो १३ । अगार्यनगारश्च
 १४ । अणुव्रतोऽगारी १५ । दिग्देशानर्थदंनविरतिसामायिकपौषधोपचासो-
 पज्ञोगपरिज्ञोगपरिमाणातिश्रितं विज्ञागव्रतसंपन्नश्च १६ । मारणांतिकीं संले-
 खनां ज्ञोषिता १७ । शंकाकांक्षाविचिकित्सान्यदृष्टिप्रशंसासंस्तवाः सम्यग्दृष्टे
 रतिचाराः १८ । व्रतदीप्तिषु पंच पंच यथाक्रमम् १९ । वंययद्यविद्येदातिज्ञा-
 रापेपणाव्रपाननिरोधाः २० । मिश्रयोपेदशरहस्याभ्याख्यानकूटेलखकिया-
 न्यासाप्रहारसाकारमंत्रज्ञेदाः २१ । स्तेनप्रयोगतदाहृतादानविरुद्धराज्यातिक्रम-
 दीनाधिक्रमानोन्मानप्रतिरूपकव्यवदाराः २२ । परविवादकरणेतत्परपरिगृहीता-
 गमनानेगक्रीडातीव्रकामाग्निनियगाः २३ । क्षेत्रवास्तुहिरण्यसुवर्णयनधान्य-
 वाग्मीशसंखुष्यप्रमाणातिक्रमाः २४ । उर्ध्वाधस्तिर्पण्यतिक्रमः क्षेत्रवृद्धिस्मृत्यं-
 तर्थात्तानि २५ । आनयनेप्रेष्यप्रयोगशब्दरूपानुपातपुञ्जप्रक्षेपाः २६ । कंठपक्षौ-

कुच्यमौखर्यासमीक्षयाधिकरणोपभोगाधिकत्वानि १७। योगदुःप्रणिधानानादर-
स्मृत्यनुपस्थापनानि १८ । अप्रत्यवेक्षिताप्रमार्जितोत्सर्गदाननिक्षेपसंस्तारोप-
क्रमणानादरस्मृत्यनुपस्थानानि १९ । सच्चित्तसंबद्धसंमिश्रान्निपवदुःपक्षाद्वाराः
१० । सच्चित्तनिक्षेपविधानपरव्यपेक्षामात्सर्यकालातिक्रमाः ३१ । जीयितमर-
णाशंसाभिन्नानुरागसुखानुबंधनिदानकरणानि ३२ । अनुग्रहार्थं स्वस्यातिस-
र्गो दानम् ३३ । विधिद्वयदातृपात्रविशेषाच्चद्विशेषः ३४ ।

। इति सप्तमोऽध्यायः ।

। अथ अष्टमोऽध्यायः ।

मिथ्यादर्शनाविरतिप्रमादकयाययोगाबंधहेतवः १ । सकयायत्वाज्जीवः क-
र्मणो योग्यानुपुद्गलानादत्ते २ । सबंधः ३ । प्रकृतिस्त्रित्यनुभवावप्रेक्षशस्तद्विधयः
४ । आद्यो ज्ञानवर्शनावरणवेदनीयमोहनीयायुष्कनामगोत्रांतरायाः ५ । पंच

नवत्रयष्टाविंशतिचतुर्विंशचारिंशद्विपञ्चजेदा यथाक्रमम् ६ । मत्पादीनां ७ ।
चतुरचतुरवधिक्यज्ञानां निज्ञानिज्ञानिज्ञानप्रचलाप्रचलास्थानगृह्येदनी
यानि च ८ । सदसंठये ९ । दशेनचारिचमोहनीयकपापनोक्तपापवेदनीपा-
ल्यान्नित्रियोक्तज्ञानचजेदाः सम्यक्चमिव्याव्यतदुक्तयानि कपायनोक्तपायायनं-
नानुर्वल्यप्रन्यासकपापानावरणसंज्यज्ञानविकटशश्रेकदाः कोयमानमा-
यायोक्ताः दान्यरन्यरतिशोकमपनुगुण्मास्त्रीपुनपुंमकवेदाः १० । नारकते-
दयेनानमानुर्देवानि ११ । गतिज्ञातिदारीरंगोपांगनिर्माणव्यनसंघातसंस्था-
नगंहननगरदोगमंगचवर्णानुपूर्व्यगुरुलघूपधातपराधातातपोद्योतोऽष्टासविद्यायो-
गनयः प्रत्येकदारीर्यमनुजगनुन्वरगुजगमूहमपर्याप्तस्वरोदययज्ञांतिसेतराणि-
तीष्टकृन्वन्नेष्टि १२ । नृचैर्नैवेध १३ । दानादीनामंतरायः १४ । आदित-
मिन्मृगां (व्रतगायम्य) च त्रिंशत्सागरोरमक्रेटीकोट्यः परा स्थितिः १५ ।
सप्तनिर्मोदनीयम्य १६ । नामगोत्रयोर्विदानिः १७ । अयस्विंशत्सागरोपमा-

एपायुष्कस्य (त्रयस्त्रिंशत्सागराण्यधिकान्यायुष्कस्य) १८ । अपराद्वादशमुहूर्त्त-
नवेदनीयस्य १ए । नामगोत्रयोरष्टौ २० । शेषाणामंतर्मुहूर्त्तम् २१ । विपाको-
ऽनुज्ञावः २२ । स यथा नाम २३ । ततश्च निर्जरा २४ । नामप्रत्ययाः सर्वतोयो-
गविशेषात्सूक्ष्मैकदेशावगाढस्थिताः सर्वात्मप्रदेशेष्वनंतानंतप्रदेशाः २५ । सधे-
द्यसम्यक्त्वद्वास्परतिपुरुषयेदशुभ्रायुर्नामगोत्राणि पुण्यम् २६ ।

। इति अष्टमोऽध्यायः ।

॥ अथ नवमोऽध्यायः ॥

आश्रवनिरोधः संवरः १ । सगुतिसमित्तिधर्मानुप्रेक्षापरिषद्भज्यचारित्रैः
२ । तपसा निर्जरा च ३ । सम्यग्योगनिग्रहो गुप्तिः ४ । ईर्यान्नापैषणादाननि-
क्षेपोत्सर्गः समितयः ५ । उन्नतमः क्षमामार्दवाजवशौचसत्यसंयमतपस्त्यागा-
किंचन्यत्रह्यचर्याणि धर्मः ६ । अनित्याशरणसंसारैकत्वान्यत्वाशुचित्वाश्रवसंव-

रनिर्जरात्रोक्त्वोधिदुर्लभयमस्य तत्त्वानुचिंतनमनुप्रेक्षाः ७ । मार्गाभ्यनननिर्ज-
 रार्थं परियोढव्याः परिपद्धाः ८ । कृत्विपासादीतोष्णवंशप्रशकनाग्न्यारतिम्बी-
 चर्पानिप्रयाशयाक्रोशवधयाद्यनाजानरोगतृणस्पर्शमलसत्कारपुरस्कारप्रज्ञाज्ञा
 नदर्शनाति ९ । सूक्ष्मसंपरायतद्वयस्वबीतरागयोश्चतुर्दश १० । एकादश जिने
 ११ । वादरसंपराये सर्वे १२ । ज्ञानावरणे प्रज्ञाज्ञाने १३ । दर्शनमोक्षोत्तराय-
 योरदर्शनात्माज्ञौ १४ । चारित्र्यमोदेनाग्न्यारतिस्त्रीनियथाक्रोशयाचनासत्कारपु-
 रस्काराः १५ । चेदनीये शेषाः १६ । एकादशो ज्ञान्या युगपदेकोनविंशतेः १७ ।
 सामायिकेष्टे दोस्याप्यपरिदारविशुद्धिसूक्ष्मसंपराययथाख्यातानि चारित्र्यम् १८ ।
 अनशनाबमौर्द्वयचृत्तिपरितंख्यानरसपरित्यागविविक्तशय्यासनकायकलेशा वा-
 स्तंतपः १९ । प्रायश्चित्तविनयवीषावृत्यस्यावायव्युत्सर्गध्यानानुत्तरम् २० । नवच-
 तुर्दशपंचविक्तेनं यन्माक्रमं प्राग्ध्यानात् २१ । आलोचनप्रतिक्रमलतदुन्नयविवे-
 कव्युत्सर्गत्तपश्चेवपरिहारोपस्थापनानि २२ । ज्ञानदर्शनचारित्र्योपचाराः २३ । आ-

चत्वारि या तपस्वि शिष्टकृतानकुलगणमंघमाधुमनोज्ञानाम् ७४ । वाचना-
 पद्धतानुप्रेक्षाम्भान्धमापेक्षणा ७५ । वाह्याभ्यन्तरपद्याः २६ । नृत्तमसंहनन-
 म्भार्याचिन्तानिर्गम्ययानम् ७७ । आमुहूर्त्तान् २७ । आर्त्तगोद्वयम्यशुक्लानि
 ७८ । परमास्तु २७ । आर्त्तममनोज्ञानां मंघ्रयोगे तद्विप्रयोगायस्मृति-
 ममन्गादा ७९ । यदनायाश्च २८ विपरिते मनोज्ञानाम् ३३ । निगनं च का-
 मादतन्त्रिणा पुन ३४ । तद्विगतं दशविगतप्रमत्तमन्यतानाम् ३५ । द्विमा-
 नतन्त्रयविपयमरुत्तया नन्मविस्तरेदशविगतयाः ३६ । आज्ञापायविपाकसं-
 म्भानविचयायभ्यमप्रमत्तमन्यतम् ३७ । उपशान्तर्कणकपाययोश्च ३८ । शु-
 क्तं चाद्य ३९ ॥ (गुक्तेचाद्य पूर्वविदः ७७ ॥) पूर्वविदः ४० । परं केवलिनः ४१ ।
 पृथक्चवितर्कैकत्वमृष्टमक्रियाप्रतिपातिव्युत्पन्नक्रियानिवृत्तिनि ४२ । तत्रैकका-
 ययोगायोगानाम् ४३ । एकाश्रयसन्धितर्कं पूर्वं ४४ । अविचारं द्वितीयम् ४५ ।
 वितर्कः श्रुतम् ४६ । विचारोऽर्धव्यजनयोर्योगसंक्रांतिः ४७ । सम्यग्दृष्टिआ-

नाः क्रमशोऽसंख्येयगुणनिर्जराः ४८ । पुलाकचकुशकुशीलनिर्मयस्नातका-
निर्मयाः ४९ । संयमश्रुतप्रतिसेवनातीर्थलिंगलेदयोपपातस्थानविकल्पतः सा-
ध्याः ५० ।

॥ इति नवमोऽध्यायः ॥

। अथ दशमोऽध्यायः ।

मोहकृपाज्ज्ञानदर्शनावरणान्तरायकृपाञ्च केवलम् ।। वंचेदित्यज्ञाननिर्ज-
राभ्याम् २ । कृत्स्नकर्मकृपो मोक्षः ३ । औपशमिकादिजड्यव्याप्तावाञ्छान्य-
प्रकेवलसम्यक्त्वज्ञानदर्शनसिद्धेयः ४ । तदनन्तरमूर्ध्वं गद्यत्यालोकांतात् ५ ।
पूर्वप्रयोगादसंगत्याद्वयैवेदात्तथागतिपरिणामाच्च तद्भूतिः ६ । केचनकालगतिविंग-
तीर्षचारित्र्यप्रत्येकबुद्ध्वो धितज्ञानायादनांतरसंख्याद्वयवहुत्वतः साध्याः ७ ।

। इति दशमोऽध्यायः ।

चार्योपाध्यायतपस्विशिक्षकगलानकुलगणसंघसाधुमनोज्ञानाम् २४ । वाचना-
 पृष्ठनानुप्रेक्षाम्नायधर्मोपदेशाः २५ । बाह्याभ्यन्तरोपध्याः २६ । उत्तमसंदनन-
 स्यैकाग्रचित्तानिर्गन्धध्यानम् २७ । आमुहूर्त्तान् २८ । आर्त्तरोद्घर्म्यशुक्लानि
 २९ । परे मोक्षेदत्तू ३० । आर्त्तममनोज्ञानां संप्रयोगे तद्विप्रयोगायस्मृति-
 समन्यादाहः ३१ । वेदनायाश्च ३२ विपरीतं मनोज्ञानाम् ३३ । निदानं च का-
 मोपदत्तचिन्तानां पुनः ३४ । तद्विरतवेदशविरतप्रमत्तसंयतानाम् ३५ । द्विस्ता-
 नृतस्तेयविषयभंगकणेत्र्या रौद्रमविरतवेदशविरतयोः ३६ । आज्ञापायविपाकसं-
 स्यानविचयायधर्म्यमप्रमत्तसंयतस्य ३७ । उपशांतक्षीणकषाययोश्च ३८ । शु-
 क्ले चाद्ये ३९॥ (शुक्लेचाद्ये पूर्वविदः ९९. १९१) पूर्वविदः ४० । परे केवलिनः ४१ ।
 पृथक्त्ववितर्कैकत्वसूक्ष्मक्रियाप्रतिपातिव्युपरतक्रियानिवृत्तीनि ४२ । तद्व्येकका-
 ययोगायोगानाम् ४३ । एकाग्रयेसवितर्कं पूर्वं ४४ । अविचारं द्वितीयम् ४५ ।
 वितर्कः श्रुतम् ४६ । विचारोऽर्ध्वजनयोर्योगसंक्रांतिः ४७ । सम्यग्दृष्टिआ-

१ भौतया ।

२

३ - - अ)

॥ इति अनूनापूर्वदशपूर्वरत्नगन्ताकरायमाणपंचशतप्रकरणोत्तुंग-
प्रासादमंत्राणमंत्रधारकद्वयश्रीमदुमास्वात्पाचार्येविरचिततत्त्वार्थसूत्रं
॥ समाप्तम् ॥

